

T.C.
İSTANBUL 29 MAYIS ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞINA BAĞLI GENÇLİK
MERKEZLERİNİN YAYGIN DİN EĞİTİMİNDE YERİ:
İSTANBUL İLİ ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İlayda EKER

Danışman:
Doç. Dr. Ayhan ÖZ

İSTANBUL
2024

T. C.
İSTANBUL 29 MAYIS ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞINA BAĞLI GENÇLİK
MERKEZLERİNİN YAYGIN DİN EĞİTİMİNDE YERİ:
İSTANBUL İLİ ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İlayda EKER

Danışman:
Doç. Dr. Ayhan ÖZ

İSTANBUL
2024

TEZ ONAY SAYFASI

T. C.
İSTANBUL 29 MAYIS ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı'nda 201021YL07 numaralı İlayda EKER'in hazırladığı “*Diyanet İşleri Başkanlığına Bağlı Gençlik Merkezlerinin Yaygın Din Eğitiminde Yeri: İstanbul İli Örneği*” konulu yüksek lisans tezi ile ilgili tez savunma sınavı, 31/05/ 2024 günü (14 : 00 – 15 : 30) saatleri arasında yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin başarılı olduğuna oy birliği ile karar verilmiştir.

Doç. Dr. Ayhan ÖZ
Marmara Üniversitesi
(Tez Danışmanı ve Sınav Komisyonu Başkanı)

Prof. Dr. Ahmet KOÇ
İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi
(Üye)

Dr. Öğr. Üyesi Gülsüm PEHLİVAN AĞIRAKÇA
İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi
(Üye)

BEYAN

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlâk kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

İlayda EKER

31/05/2024

ÖZ

Bu araştırma, Diyanet İşleri Başkanlığına bağlı İstanbul ilindeki Diyanet Gençlik Merkezlerindeki faaliyetlere katılım sağlayan kişilerin beklenti ve memnuniyet düzeylerini incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmada kullanılan betimsel, karşılaştırmalı tarama ve olgu bilimsel araştırma yöntemleriyle, katılımcıların ilgili merkezin dinî ve din eğitimi destekleyici faaliyetleri ve eğitimlerine yönelik beklenti ve memnuniyetlerini objektif bir şekilde belirlemesi hedeflenmiştir. Araştırma konusu seçiminde, yaygın din eğitimi literatüründe bu konuya dair herhangi bir araştırmaya rastlanılmaması belirleyici olmuştur. Araştırmanın örneklemini, on iki farklı Diyanet Gençlik Merkezinde çeşitli faaliyetlere katılan 155 kişiden oluşmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak anket ve gözlem formu kullanılmıştır. Araştırmacı tarafından geliştirilen anket; araştırmaya katılan katılımcıların cinsiyet, yaş, eğitim durumu bilgilerini kapsayan ve katılımcıların Diyanet Gençlik Merkezleri faaliyetlerinden memnuniyet ve beklentilerini belirleyen sorulardan oluşmaktadır. Verilerin analizinde SPSS 22.0 istatistik paket programı kullanılmıştır. Katılımcıların demografik bilgilerine ve Diyanet Gençlik Merkezlerinden memnuniyetlerine dair maddelerin frekans ve yüzde dağılımları çıkartılmış ve alt boyutlar kendi içinde değerlendirilmiştir. Katılımcıların ilgili merkezlerden aldıkları hizmetler konusunda memnuniyet düzeylerinin cinsiyet, yaş ve merkezlere göre farklılık analizi yapılmıştır. Farklılık analizi için parametrik test koşullarını sağlayamayan maddelerle ilişkili iki alt grupta değişkenlerde farklılık analizinde non-parametrik testlerden Mann-Whitney U; diğer maddelerde ise Independent Samples t Testi kullanılmıştır. Üç ve daha fazla değişkenli alt grupta değişkenlerde ise parametrik koşulları sağlayan maddelerde One Way Anova; bu koşulları sağlayamayanlarda ise Kruskal Wallis testi kullanılmıştır. Farkın kaynağını tespit için Anova testinde Tukey HSD testi kullanılmıştır. Bu bulguların, Diyanet Gençlik Merkezi yöneticileri ve organizatörleri tarafından faaliyetlerin daha etkili ve katılımcı odaklı hale getirilmesi için dikkate alınabileceği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler:

Din Eğitimi, Yaygın Din Eğitimi, Diyanet Gençlik Merkezi, Gençlik, Memnuniyet

ABSTRACT

This research aims to examine the expectations and satisfaction levels of the participants who participate in the activities of the Religious Youth Centers in Istanbul province affiliated to the Presidency of Religious Affairs. It is aimed to objectively determine the expectations and satisfaction of the participants towards the religious and supporting activities and trainings of the relevant center with the descriptive and comparative survey and phenomenological research methods used in the research. The choice of the research topic was determined by the fact that there is no research on this topic in the non-formal religious education literature. The sample of the research consists of 155 people participating in various activities in twelve different Religious Youth Centers. A survey and an observation form were used as data collection tools in the research. The questionnaire which is developed by the researcher consists of questions covering the gender, age, educational status of the participants and determining the satisfaction and expectations of the participants from the activities of Religious Youth Centers. SPSS 22.0 statistical package program was used to analyze the data. Frequency and percentage distributions of the items related to the demographic information of the participants and their satisfaction with the Diyanet Youth Centers were extracted and the sub-dimensions were evaluated within themselves. Participants' satisfaction levels with the services they received from the relevant centers were analyzed according to gender, age and centers. Mann-Withney U, one of the non-parametric tests, was used for difference analysis in variables with two subgroups related to items that did not meet the parametric test conditions for difference analysis; Independent Samples t Test was used in other items. In subgrouped variables with three or more variables, One Way Anova was used for the items that met the parametric conditions; Kruskal Wallis test was used for the items that did not meet these conditions. Tukey HSD test was used in the Anova test to determine the source of the difference. It is thought that these findings can be taken into consideration by Diyanet Youth Center managers and organizers to make the activities more effective and participant-oriented.

Key Words:

Religious Education, Non-Formal Religious Education, Religious Youth Center, Youth, Satisfaction.

ÖNSÖZ

Gençler; toplumların geleceğini şekillendirme gücüne sahip olduğu için resmî ve özel kurumlar, politika ve stratejilerinde gençliğe yönelik çalışmalara yer vermiştir. Gençlik çalışmaları çeşitli sivil toplum kuruluşları ve gençlik merkezlerinde icra edilmektedir. Üniversite yıllarımdan beri gençlik çalışmalarından yararlanan ve çalışmaları organize eden taraf olarak 2018 yılından itibaren faaliyet gösteren “Diyanet Gençlik Merkezleri”ni yüksek lisans tezi kapsamında ele almayı anlamlı ve gerekli gördüm. Bu çalışmayla, yaygın din eğitimi alanında gençlikle ilgili araştırmalara katkı sunmak istedim. Bu çalışmanın tüm ilgililere yararlı olmasını temenni ediyorum.

Tez konumu tespit etme aşamasından itibaren yüksek lisans eğitimim süresince bana her konuda yol gösterip değerli fikirlerini paylaşan, tez çalışmam boyunca sabrını, hoşgörüsünü, yardımını ve desteğini esirgemeyen, birlikte çalışmaktan onur duyduğum değerli hocam ve danışmanım Doç. Dr. Ayhan ÖZ’e teşekkürü bir borç bilirim. Yüksek lisans eğitimime başlama ve yürütme noktasındaki teşvik ve motivasyon için Prof. Dr. Hikmet YAMAN’ a da teşekkürü bir borç bilirim. Tez çalışma sürecimde yardımcı olan Din Hizmetleri Genel Müdürü İdris YAVUZYİĞİT’e, İstanbul İl Müftü Yardımcısı Zekeriya BÜLBÜL’e, Fatih İlçe Müftülüğü Vaizi Sadi ALPER’e, başta Kenan TOKGÖZ, Yusuf TEMİZSOY ve Hilmi ARSLAN olmak üzere tüm Diyanet personellerine, Diyanet Gençlik Merkezi sorumlularına ve araştırmaya katılım sağlayan gençlerimize müteşekkirim.

Bu süreçte desteklerini hep arkamda hissettiğim ve her zaman yanımda olan kıymetli aileme sonsuz teşekkürlerimi bir borç bilirim. Bu tezi, beni bugünlere getiren, evladı olmaktan her zaman gurur duyduğum validem ve babama ithaf ediyorum.

İlayda EKER

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY SAYFASI.....	ii
BEYAN.....	iii
ÖZ	iv
ABSTRACT	v
ÖNSÖZ	vi
İÇİNDEKİLER	vii
KISALTMALAR.....	ix
TABLO LİSTESİ.....	x
ŞEKİLLER LİSTESİ	xii
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM	6
DIYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI YAYGIN DİN EĞİTİMİ	6
1.1. Yaygın Din Eğitimi Faaliyetleri.....	6
1.2. Gençlere Yönelik Faaliyetler	10
İKİNCİ BÖLÜM.....	28
ARAŞTIRMA BULGULARI	28
2.1. Verilerin Toplanması ve Çözümlemesi	28
2.2. Araştırma Bulguları	31
2.2.1. Araştırmanın Gerçekleştirildiği Diyanet Gençlik Merkezlerine Yönelik Gözleme Dayalı Bulgular	31
2.2.2. Katılımcılara Ait Demografik Bilgiler	41
2.2.3. Katılımcıların Diyanet Gençlik Merkezlerine Yönelik Genel Kanaatleri	44
2.2.4. Katılımcıların Diyanet Gençlik Merkezlerindeki Faaliyetlere Katılma Gerekçeleri	47

2.2.5. Katılımcıların Diyanet Gençlik Merkezi Faaliyetlerinden Haberdar Olma Durumları	47
2.2.6. Katılımcıların Diyanet Gençlik Merkezlerine Devam Süresi	49
2.2.7. Katılımcıların Diyanet Gençlik Merkezlerinde Geçirdikleri Toplam Zaman	50
2.2.8. Diyanet Gençlik Merkezlerinin Katılımcılara En Önemli Katkısı.....	50
2.2.9. Katılımcıların Katılım Sağladıkları Faaliyet Türü	51
2.2.10. Katılımcıların Diyanet Gençlik Merkezlerinden Talep Ettiği Kurs, Faaliyet ve Atölyeler	52
2.2.11. Diyanet Gençlik Merkezlerinde Verilen Eğitimlerde Katılımcıların Eksiklik veya Olumsuzluk Görme Durumu ve Gerekçeleri	53
2.2.12. Diyanet Gençlik Merkezi Faaliyetlerinin Katılımcıların Kişisel Gelişimine Katkı Sağlama Durumu	54
2.2.13. Diyanet Gençlik Merkezi Faaliyetlerinin Katılımcıların Dinî Gelişimine Katkı Sağlama Durumu	55
2.2.14. Dinî İçerikli Eğitim ve Faaliyetlerin Yeterliliği	56
2.2.15. Din Eğitimi Destekleyici Faaliyetlerin Yeterliliği	59
2.2.16. Diyanet Gençlik Merkezlerinin Sahip Olduğu İmkanların Yeterliliği	63
2.2.17. Katılımcıların Diyanet Gençlik Merkezleri'nden Beklentisi	65
TARTIŞMA VE SONUÇ	66
KAYNAKLAR	80
EKLER	85
ÖZGEÇMİŞ	101

KISALTMALAR

Kısaltma

ADRB

Bkz./bkz.

çev.

DGM

DHYS

DİB

DOS

ed.

GSB

KYK

md.

MEB

TDV

TİF

vb./vs.

Bibliyografik Bilgi

Aile ve Dinî Danışmanlık Rehberlik Merkezi

Bakınız

çeviren

Diyanet Gençlik Merkezi

Din Hizmeti Yönetim Sistemi

Diyanet İşleri Başkanlığı

Diyanet Okuma Salonu

editör

Gençlik ve Spor Bakanlığı

Kredi ve Yurtlar Kurumu

madde

Millî Eğitim Bakanlığı

Türkiye Diyanet Vakfı

Türkiye İzcilik Federasyonu

ve benzeri / vesaire

TABLO LİSTESİ

Tablo 1	20
Tablo 2	24
Tablo 3	26
Tablo 4	29
Tablo 5	31
Tablo 6	32
Tablo 7	33
Tablo 8	35
Tablo 9	36
Tablo 10	37
Tablo 11	37
Tablo 12	38
Tablo 13	39
Tablo 14	41
Tablo 15	42
Tablo 16	44
Tablo 17	45
Tablo 18	46
Tablo 19	47
Tablo 20	48
Tablo 21	49
Tablo 22	50
Tablo 23	50
Tablo 24	51
Tablo 25	51
Tablo 26	52
Tablo 27	54
Tablo 28	55
Tablo 29	56

Tablo 30	57
Tablo 31	58
Tablo 32	59
Tablo 33	60
Tablo 34	61
Tablo 35	62
Tablo 36	63
Tablo 37	64
Tablo 38	65

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1	19
---------------	----

GİRİŞ

Bir genç, toplumun geleceğinin mimarı olma potansiyeli taşır. Gençliğin potansiyelinin farkında olan devletler, onlara dönük politikalar geliştirir. Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının amaçları arasında Türk Milletinin bütün fertlerini; Türk Milletinin millî, ahlâki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan; beden, zihin, ahlâk, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli yurttaşlar yetiştirmek vardır.¹ Bu amaç doğrultusunda Türkiye Cumhuriyeti'nin resmî kurumu olan Diyanet İşleri Başkanlığı da gençlikle ilgili çalışmalar yürütmektedir. Diyanet İşleri Başkanlığı, 2018 yılından itibaren gençlik çalışmalarına hız kazandırarak Türkiye'nin farklı il ve ilçelerinde “Diyanet Gençlik Merkezleri” açmaya başlamıştır. Diyanet Gençlik Merkezleri ile gençlerin; zamanlarını dinî, sosyal, kültürel ve sanatsal faaliyetlerle değerlendirmeleri ve akranlarıyla ilişkilerini güçlendirmeleri amaçlanmaktadır. Bu araştırma da İstanbul ilinde bulunan Diyanet Gençlik Merkezlerinden faydalanan kişilerin gerçekleştirilen faaliyetlere ve eğitmenlere dair memnuniyet, istek ve değerlendirmelerini konu edinmektedir.

Araştırmanın problemi, “Diyanet Gençlik Merkezlerinde yürütülen faaliyetlere katılım sağlayan gençlerin ilgili faaliyetlerin etki ve verimliliğine dair memnuniyet düzeyi nedir?” şeklinde oluşturulmuştur. Gençlerin dinî eğitimleri, sosyal faaliyetleri, eğitmenlerin onlarla olan iletişimi nasıl değerlendirdikleri, dinî eğitimlerin ve sosyal faaliyetlerin gerçekleştirilebilmesi için DGM'lerin fiziki kapasitesinin yeterlilik düzeyinin ne olduğu, gerçekleştirilen faaliyetlerin gençlerin dinî ve kişisel gelişimine katkısının olup olmadığı ve gençlerin DGM'de gerçekleştirilen faaliyetlere dair memnuniyet düzeylerinin cinsiyet, yaş ve gençlik merkezi gibi değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığı hususlar araştırmanın alt problemleri arasında yer almaktadır.

¹ Milli Eğitim Temel Kanunu (METK), *Resmî Gazete* 14574 (24 Haziran 1973), Kanun No. 1739, m.2.

Bu çalışma ile Diyanet Gençlik Merkezlerinden faydalanan kişilerin Diyanet Gençlik Merkezine bakış açılarını, kişilerin memnuniyet düzeylerini belirlemek ve bu merkezlerde gerçekleştirilen faaliyetlerin kişilerin dinî ve kişisel gelişimine sunduğu katkıları araştırmak amaçlanmaktadır. Araştırma konusu ile ilgili alan yazında doğrudan “Diyanet Gençlik Merkezleri”ni konu edinen bir çalışmaya ulaşılamamıştır. Bu noktada var olan Diyanet Gençlik Merkezlerine ilişkin durumun değerlendirilmesi, hizmet sunumunda yaşanan sorunlar ve gereksinimlerin tespit edilmesi önemlidir. Bu çalışma, elde edilen verilerden hareketle ilgili merkezlerden yararlanan kişilerin beklentilerini karşılayabilecek eğitim ve faaliyetlerin planlanması, var olan durumun iyileştirilmesi ve Diyanet Gençlik Merkezlerinin hizmet politikasını belirleyen karar alıcı birimlere katkı sağlaması açısından değerlidir.

Araştırmanın hipotezleri şunlardır:

1. “Diyanet Gençlik Merkezindeki faaliyetlerin gençlere en önemli katkısı dinî ve manevi gelişim noktasındadır.”
2. “Diyanet Gençlik Merkezinde verilen dinî eğitimler noktasında gençlerin memnuniyet düzeyi yüksektir.”
3. “Diyanet Gençlik Merkezinde yürütülen sosyal faaliyetler noktasında gençlerin memnuniyet düzeyi düşüktür.”
4. “Diyanet Gençlik Merkezinin fiziki kapasitesi dinî eğitimlerin gerçekleştirilebilmesi için yeterli düzeydedir.”
5. “Diyanet Gençlik Merkezinin fiziki kapasitesi sosyal faaliyetlerin gerçekleştirilebilmesi için yeterli düzeyde değildir.”
6. “Diyanet Gençlik Merkezinde gerçekleştirilen faaliyetler gençlerin kişisel gelişimine katkı sunmamaktadır.”
7. “Diyanet Gençlik Merkezindeki öğreticilerin/eğitmenlerin mesleki yeterliliği gençler tarafından yeterli bulunmamaktadır.”

Araştırmanın evreni, 2023-2024 yılları arasında İstanbul ilinde yer alan 12 Diyanet Gençlik Merkezinde çeşitli faaliyetlere katılım sağlayan ilkökul, ortaokul, lise, üniversite öğrencileri ile mezunlardan oluşmaktadır. Araştırmanın örneklemi bu evrenden alınan 155 kişiden oluşmaktadır. Araştırmada kümeleme tipi rastlantısal örnekleme yöntemi kullanılmış ve yaklaşık 600 kişiye online olarak anket linki ulaştırılmış, geri dönüşü sağlanan 230 ankette eksik veri içerenler ve veliler tarafından doldurulanlar

elenerek 155 anket değerlendirilmeye alınmıştır. Bu araştırma Başakşehir Müftülüğü Diyanet Gençlik Merkezi, Sarıyer Müftülüğü Diyanet Gençlik Merkezi, Aynalı Çeşme Camii Diyanet Gençlik Merkezi, Beşir Ağa Medresesi Diyanet Gençlik Merkezi, Hasan Zeyneb Camii Diyanet Gençlik Merkezi, Cihangir Camii Diyanet Gençlik Merkezi, Veysel Karani Camii Kur'an Kursu Diyanet Gençlik Merkezi, Hacı Talip İdris Kahraman Erkek Kur'an Kursu Diyanet Gençlik Merkezi, Bağcılar Müftülüğü Diyanet Gençlik Merkezi, İmam Şafii Diyanet Gençlik Merkezi, Ümraniye Müftülüğü Prof. Dr. Necmettin Erbakan Diyanet Gençlik Merkezi ve Bilal Cebir Diyanet Gençlik Merkezi'ndeki faaliyetlere katılım sağlayan bireylerle sınırlandırılmıştır. Araştırma; hazırlanan anket, gözlem ve Diyanet İşleri Başkanlığı ile İstanbul Diyanet Gençlik Koordinatörlüğünden alınan dokümanlarla sınırlıdır. Araştırmada kullanılan veri toplama araçlarının Diyanet Gençlik Merkezlerinden faydalanan katılımcılarının memnuniyet ve beklenti düzeylerini ölçebilecek yeterlikte olduğu varsayılmıştır. Araştırmanın örneklemini, evrenini yeterince temsil etmektedir. Ankete katılan örneklem grubunun yanıtları onların gerçek algılarını yansıtmaktadır. Araştırma yöntemine uygun olarak elde edilen verileri test etmek için seçilen istatistikî teknikler araştırmaya uyumlu olarak seçilmiştir.

Araştırmada nicel ve nitel tarama modeli birlikte kullanılmıştır. Nicel desenlerden betimsel ve karşılaştırmalı tarama modellerinden; nitel desenlerden ise olgu bilimsel desenden yararlanılmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak anket ve gözlem formu kullanılmıştır. Araştırmacı tarafından geliştirilen anket; araştırmaya katılan katılımcıların cinsiyet, yaş, eğitim durumu bilgilerini kapsayan ve katılımcıların Diyanet Gençlik Merkezleri faaliyetlerinden memnuniyet ve beklentilerini belirleyen sorulardan oluşmaktadır (**EK-1**). Anket kapsamındaki demografik özelliklere, memnuniyet ve beklentilere yönelik maddelerin oluşturulmasında yazın taraması yapılmış, memnuniyet ve beklentiye dair ölçekler incelenmiş ve Diyanet Gençlik Merkezlerinde faaliyetlere ilişkin memnuniyet ve beklentiyi ölçen soru havuzu oluşturulmuştur. Ölçme aracının kapsam geçerliliği için iki Din Eğitimi uzmanının ve bir Diyanet personelinin görüşüne başvurulmuştur. Görüşler doğrultusunda anket sorularında toplamda 33 düzeltme yapılmıştır. Düzeltmeler sonucunda demografik bilgiler, Diyanet Gençlik Merkezindeki faaliyetlere katılım süreleri, gerekçeleri, bu faaliyetlerden haberdar olma süreçleri vs. ile yönelik toplam 18 ana maddeden oluşan bir anket formu oluşturulmuştur. Memnuniyet

ve beklenti ile ilgili maddelerde 5’li Likert Tipi (Çok Yeterli, Yeterli, Kararsızım, Kısmen Yeterli, Yetersiz) kullanılmış ayrıca açık uçlu sorulara da yer verilmiştir.

Araştırma konusuyla ilgili çalışmalara bakıldığında Diyanet Gençlik Merkezlerini doğrudan konu edinen herhangi bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Fakat DİB’in yürütmüş olduğu değerler eğitimiyle ilgili Ali Gül’ün “Diyanet Gençlik Merkezlerinde Yürütülen Değerler Eğitimi Çalışmalarının Öğretmen, Öğrenci, Veli ve Diyanet İşleri Başkanlığı Personeli Görüşleri Çerçevesinde İncelenmesi” (2023) adlı makalesi bulunmaktadır. Çalışmanın amacı, Diyanet Gençlik Merkezinde yürütülen ve Millî Eğitim Bakanlığı, Diyanet İşleri Başkanlığı, Gençlik ve Spor Bakanlığı arasında imzalanan protokol ile yürürlüğe giren “Çevreme Duyarlıyım, Değerlerime Sahip Çıkıyorum (ÇEDES) Projesi”nin veli, öğrenci, öğretmen ve DİB personelinin görüşleri çerçevesinde incelenmesidir. Örneklem, projenin uygulandığı 48 ilde Diyanet Gençlik Merkezlerindeki faaliyetlere devam eden 1365 öğrenci, 1160 veli, 384 öğretmen ve 119 DİB personelinden oluşturmaktadır. Ayrıca Diyanet tarafından kendi bünyesinde uzmanlık tezleri yaptırılmakta ve araştırma konusu doğrudan Diyanet Gençlik Merkezleriyle ilgili bir uzman yardımcısının tezi bulunmaktadır. Fakat kurum mahremiyeti gerekçesiyle kaynağa erişim konusunda izin alınamamıştır.

Literatürde GSB ve belediye bünyesinde yer alan gençlik merkezlerinden faydalanan gençlerin ilgili merkeze ilişkin beklenti ve memnuniyet düzeylerini inceleyen çalışmalar da mevcuttur. Süleyman Gediz’in *Kamu Hizmeti Olarak Rekreasyon Etkinlikleri Kapsamında Gençlik Hizmetleri ve Spor İl Müdürlükleri Batı Akdeniz Bölgesi Gençlik Merkezleri Analizi* adlı yüksek lisans tezinde Antalya, Isparta ve Burdur il merkezinde bulunan ve Mehmet Özkan’ın *Gençlik Merkezlerinde Yapılan Faaliyetlere Katılan Bireylerin Memnuniyet Düzeylerinin İncelenmesi* adlı yüksek lisans tezi Antalya, Burdur, Isparta ve Denizli ilinde bulunan GSB bünyesindeki gençlik merkezlerindeki gençlerin ilgili merkezlere dair memnuniyet ve beklenti düzeyleri incelenmektedir. Gediz’in ve Özkan’ın çalışması 2012 yılına ait olsa da bu araştırmaya ilişkin alanda çalışma olmadığı ve araştırmanın verileriyle mukayese edilebilir olduğu için ilgili çalışmalar kapsamında ele alınmıştır. Ali Karagöz’ün *Gençlik Merkezi Faaliyetlerine Katılan Bireylerin Beklenti ve Memnuniyet Düzeylerinin İncelenmesi: Kayseri İli Örneği* adlı yüksek lisans tezi (2023) Kayseri ilinde bulunan GSB bünyesindeki gençlik merkezlerindeki ve Ahmet Bilal Demirci’nin *Gençlik ve Spor Bakanlığına Bağlı Gençlik Merkezi Hizmetlerinin Algısı:*

Kocaeli ve Sakarya Örneği adlı yüksek lisans tezi (2019) Kocaeli ve Sakarya ilinde bulunan GSB bünyesindeki gençlik merkezlerindeki gençlerin ilgili merkezlere dair memnuniyet ve beklenti düzeyleri incelenmektedir. Karagöz'ün ve Demirci'nin çalışmaları yakın tarihlerde yapıldığı için araştırmanın verileriyle mukayese edilebilir görüldüğü gerekçesiyle tercih edilmiştir. Mehmet Yıldız'ın *Belediyelere Ait Gençlik Merkezlerinde Etkinliklere Katılan Bireylerin Serbest Zaman Doyum Düzeyleri, Memnuniyet ve Beklenti Düzeylerinin İncelenmesi* adlı doktora tezi 7 büyükşehir, 5 şehir ve 8 merkez ilçe belediyelerine ait gençlik merkezlerindeki; ve Mehmet Özkan'ın *Gençlik Merkezlerinde Yapılan Faaliyetlere Katılan Bireylerin Memnuniyet Düzeylerinin İncelenmesi* adlı yüksek lisans tezi Antalya, Burdur, Isparta ve Denizli ilinde bulunan GSB bünyesindeki gençlik merkezlerindeki gençlerin ilgili merkezlere dair memnuniyet ve beklenti düzeylerini incelemektedir. Yıldız'ın çalışması sayılan diğer çalışmalardan farklı olarak belediyelere ait gençlik merkezlerini örneklem alması sebebiyle ilgili çalışmalar kapsamında değerlendirilmiştir.

Birinci bölümde, Diyanet İşleri Başkanlığının genel yaygın din eğitimi kapsamındaki faaliyetlerine kısaca değinilmiş ve konu itibarıyla daha çok gençlere yönelik tertip edilen faaliyetler ortaya konulmaya çalışılmıştır. İkinci bölümde ise veri toplama ve verilerin çözümleme sürecinden bahsedilmiş, anket ve gözlem sonucunda elde edilen bulgular sunulmuştur. Araştırmaya katılım sağlayanların Diyanet Gençlik Merkezlerini değerlendirmelerine yönelik alan araştırması yapılmış, gençlerin ilgili merkezle olan ilişkileri; merkezde geçirdikleri süreleri; katıldıkları faaliyetler; gençlik merkezinin genel durumu ile ilgili fiziki yapı, eğitimci sayısı, eğitimcinin gençlerle iletişimi, dinî ve din eğitimi destekleyici faaliyetlerin katılımcıların dinî ve kişisel gelişimine katkısı, faaliyetlere katılım gerekçeleri gibi konular incelenmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

DIYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI YAYGIN DİN EĞİTİMİ

1.1. Yaygın Din Eğitimi Faaliyetleri

Yaygın eğitim, örgün eğitim sistemine alternatif olarak planlı, programlı ve kontrollü bir şekilde yürütülen formal eğitimidir. Farklı yaş grupları ve ilgi alanlarına hitap eder, örgün eğitimi destekler ve tamamlar. Kısa süreli kurslarla bireylerin sosyal, politik ve ekonomik durumlarına uygun olarak çeşitli kurumlar tarafından gerçekleştirilir.² Yaygın din eğitimi ise “Örgün din eğitimi sistemine hiç girmemiş veya herhangi bir kademesinde bulunan veya bu kademelerden birinden ayrılmış olan bireylerin dinî duygu ve düşüncelerini geliştirmek ve dinin gerektirdiği hayat tarzını benimsemelerini sağlamak üzere planlı ve programlı olarak ömür boyu yapılan eğitim, öğretim, rehberlik ve uygulama etkinliklerinin tümüdür.” şeklinde tanımlanmaktadır.³ Diğer bir ifadeyle yaygın din eğitimi, kişiye dinî bir meslek kazandırmayan ve bu alanda bir görev alabilme hakkına sahip kılmayan fakat halka dinî bilgi veren, hayatı yorumlama becerisi kazandıran, ortak dinî ve millî değerleri aşıl原因an, dinin meziyetlerini kazandıran ve dinî ibadetlerin usulüne uygun olarak yerine getirilmesine yardımcı olan bir eğitimidir.⁴

Diyanet İşleri Başkanlığı, 429 sayılı Kanun ile 1924 yılında kurulmuş ve 1965’te yeni düzenlemelerle görevleri belirlenmiştir. DİB’in görevleri arasında İslam dininin inançları, ibadet ve ahlâk esasları ile ilgili işleri yürütmek, toplumu din konusunda aydınlatmak ve ibadet yerlerini yönetmek bulunmaktadır.⁵ Teşkilat yapısı zamanla değişmiş ve 2010’da Eğitim Hizmetleri Genel Müdürlüğüne dönüştürülmüştür. 2012 yılı itibariyle de Diyanet İşleri Başkanlığı Eğitim Hizmetleri Genel Müdürlüğü içerisinde “Yaygın Din Eğitimi Daire Başkanlığı”, “Program Geliştirme ve Materyal Hazırlama

² Firdevs Güneş, *Yetişkin Eğitimi (Halk Eğitimi)* (Ankara: Ocak Yayınları, 1996), 4-5; Hacer Aşık Ev, “Kavramsal Çerçeve”, *Din Eğitimi*, ed. Hasan Da m (İstanbul: Lisans Yayıncılık, 2021), 21.

³ Ahmet Koç, “Diyanet İşleri Başkanlığı ve Yaygın Din Eğitimi”, *Din Hizmetleri ve Din Eğitiminde Türkiye Tecrübesi* (Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2.Basım, 2020), 126-127.

⁴ Mehmet Bulut, “Yaygın Din Eğitimi”, *Diyanet İlmi Dergi* 29/3 (Temmuz-Ağustos-Eylül 1993), 3.

⁵ Şer’iyye ve Evkaf ve Erkan-ı Harbiyye-i Umumiye Vekaletlerinin İlgasına Dair Kanun (ŞEHUVİDK), *Resmî Ceride* 63 (6 Mart 1342), Kanun No. 429, md.1/6.

Daire Başkanlığı” ve “Hafızlık Eğitim Daire Başkanlığı” kurulmuştur.⁶ Yaygın Din Eğitimi Daire Başkanlığı, Kur’an kurslarının açılması ve yönetilmesi, eğitim hizmetlerinin düzenlenmesi, projelerin geliştirilip uygulanması, yarışmalar düzenlenmesi, fiziki yapı ve personel ihtiyaçlarının belirlenmesi, rehberlik hizmetleri yürütülmesi gibi görevleri üstlenir. Ayrıca arşiv hizmetleri, elektronik işlemlerin yürütülmesi ve özel eğitim programlarının belirlenmesi gibi işlevleri de vardır.⁷ İlgili Daire Başkanlığı, Diyanet İşleri Başkanlığı Görev ve Çalışma Yönergesi’ne göre Kur’an kurslarında eğitim programlarının etkinliğini ölçmek, istatistiksel veriler oluşturmak, rapor hazırlamak ve Yaygın Din Eğitimi Takip Komisyonunun çalışmalarını desteklemekle görevlidir.⁸

Yaygın Din Eğitimi Daire Başkanlığının görevleri arasında yer almasa da DİB tarafından yaygın din eğitimi çerçevesinde değerlendirilebilecek farklı faaliyetler de vardır. Başkanlık bünyesinden farklı, Genel Müdürlük tarafından yürütülen bu faaliyetlerin başlıcaları arasında camide din eğitimi, fetva, yayın; eğitim merkezleri ve merkez irşad ekibi faaliyetleri; sempozyum, seminer, konferans ve şuraları düzenleme; huzurevleri, cezaevleri, ıslahevleri, sevgi evleri, sağlık kuruluşları ve Aile ve Dinî Rehberlik (ADRB) hizmetleri yer almaktadır.⁹

DİB, konferanslar, sempozyumlar ve şuralar düzenleyerek halkı aydınlatmaya çalışmaktadır. İrşat ekipleri, eğitim merkezleri ve ADRB gibi hizmetler sunmakta; cezaevi, ıslahevleri, sevgi evleri, sağlık kuruluşları vaizleri, buradaki kişilerin dinî ve ahlâki gelişimlerini desteklemekte, ADRB ise aile içi sorunlara rehberlik etmektedir. Dinî yayın hizmetleri ise çeşitli yayınlar ve mobil uygulamaları içerir. Süreli yayınları arasında ilmi eserler, çocuk kitapları, dergiler, çocuk takvimi, bayram gazetesi ve radyo-televizyon programları bulunmaktadır.¹⁰ Dinî yayınlar, 1950’lerden itibaren radyo ve televizyon

⁶ Diyanet İşleri Başkanlığı (DİB), “Eğitim Hizmetleri Genel Müdürlüğü Tanıtım” (Erişim 22 Ağustos 2023); Diyanet İşleri Başkanlığı (DİB), “Diyanet İşleri Başkanlığı Teşkilat Şeması” (Erişim 22 Ağustos 2023).

⁷ Diyanet İşleri Başkanlığı (DİB), “Yaygın Din Eğitimi Daire Başkanlığı” (Erişim:22 Ağustos 2023).

⁸ Diyanet İşleri Başkanlığı Görev ve Çalışma Yönergesi (DİBGÇYN), Diyanet İşleri Başkanlığı (2021), md.12.

⁹ Mehmet Fatih Özer, “Türkiye’de Din Eğitimi”, *İslam Dünyasında Din Eğitimi ve Öğretimi Bildiriler Kitabı*, ed. Abdulkadir Sytk – Esen Sezen Kılıç (Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayın Matbaacılık, 2014), 279-293.

¹⁰ Zeynep Türkan Baz, *Yaygın Din Eğitimi Açısından Diyanet İşleri Başkanlığı Takvimlerinin Değerlendirilmesi (2008 ve 2018 Takvimleri)* (Antalya: Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2020), 39.

programlarıyla geniş kitlelere ulaşmaktadır. 2010'dan bu yana Diyanet Yayınlar Genel Müdürlüğü, yayın hizmetlerini koordine etmektedir.¹¹ Gençlere yönelik radyo-televizyon yayınlarına bakıldığında 2014-2017 yılları arasında İlahiyat ve İslami İlimler fakültesi öğrencileriyle birlikte soru cevap şeklinde ilerleyen “Genç İlahiyat” programı yapılmıştır.¹² 2020 yılından itibaren yayınlanan “Gençler Soruyor” programı hala Diyanet Radyo’da yapılmaktadır.¹³ Ayrıca spor, sanat ve millî teknoloji alanında çalışan gençlerin kendi hikayelerini anlattığı “Ülkem İçin Ben De Varım” programı 2023 Eylül ayı itibarıyla Diyanet TV’de yayınlamaya devam etmektedir.¹⁴

Yaygın din eğitimi faaliyetleri ayrıca cami eğitimi, hutbeler, vaazlar, Kur’an kursları gibi dinî faaliyetleri de kapsamaktadır. DİB, toplumu bilgilendirmek için cuma ve bayram namazlarında hutbeler okutur ve vaazlar verilmesini sağlar. Hutbeler İmam-Hatip tarafından, vaazlar ise çeşitli din görevlileri tarafından verilir.¹⁵ Cami dersleri ise din görevlileri tarafından Tefsir, Hadis, Fıkıh gibi dersler şeklinde haftalık olarak işlenir. Camide gerçekleştirilen yaygın din eğitimi kapsamında öne çıkan hizmetlerden Kur’an-ı Kerim öğretim kursları; yaz Kur’an kursu, Kur’an öğretimi kursu, 4-6 Yaş Kur’an kursu, 7-10 Yaş Kur’an kursu ve ihtiyaç odaklı Kur’an kursları olarak alt başlıklara ayrılmaktadır. Yaz Kur’an kursları; okulların tatil olduğu zamanlarda, kişilerin ve küçüklerin kanuni temsilcilerinin talebine bağlı olarak Kur’an-ı Kerim’i ve mealini öğrenmeleri, dinî bilgilerini geliştirmeleri, dinî içerikli sosyal ve kültürel etkinliklerden yararlanmaları amacıyla Kur’an kurslarında, camilerde ve müftülüklerce uygun görülecek yerlerde mülki amirin onayı ile açılmaktadır. Bu kursların süresi iki ay ve haftada beş gün ile sınırlıdır. Yaz Kur’an kurslarında Başkanlıkça hazırlanan “Yaz Kur’an Kursları Öğretim Programları” uygulanmaktadır.¹⁶ 2022 yılında “Gençliğe Yönelik Yaz Kur’an Kursları Öğretim Programı” uygulamaya konmuştur. Başkanlık, bu programı hazırlamasındaki gerekçeyi şu şekilde belirtmektedir: “Alandan gelen geri bildirimler ve yapılan istişareler neticesinde mevcut uygulanan programın 7-12 yaş grubunu kapsadığı ve 13 yaş üzeri gençlerin ilgi, ihtiyaç ve seviyelerine uygun müstakil bir yaz Kur’an

¹¹ DİB, “Dinî Yayınlar Genel Müdürlüğü Tanıtım”.

¹² Diyanet TV (DİBTV), “Genç İlahiyat” (Erişim 29 Şubat).

¹³ Diyanet Radyo (DİBR), “Gençler Soruyor” (Erişim 29 Şubat).

¹⁴ Diyanet TV (DİBTV), “Ülkem İçin Ben De Varım” (Erişim 29 Şubat).

¹⁵ DİBGÇYN, md.6.

¹⁶ DİBKEÖYKÖYPY, m.58.

kursları programına ihtiyaç duyulduğu belirtilmiştir.” Program, haftada 5 gün ve günde 3 saat olmak üzere 8 hafta uygulanmaktadır. Program, haftada Kur’an-ı Kerim dersi 6 saat ve Dinî Bilgiler dersi 8 saat (İtikat 2, İbadet 3, Siyer 2 ve Ahlâk 1) ve Sosyal ve Kültürel Etkinlikler 1 saat olmak üzere hazırlanmıştır.¹⁷

4-6 yaş grubu için hazırlanan Kur'an Kursu Öğretim Programı, çocuklara temel değerleri ve ahlâki özellikleri öğretmeyi amaçlamaktadır. Program, çocuklara Kur'an-ı Kerim'i tanıtmayı ve bilişsel, sosyal-duygusal, motor, dil ve öz bakım gibi gelişim alanlarında desteklemeyi hedeflemektedir.¹⁸ Bu programa, ilgili eğitim-öğretim yılında eylül ayı sonu itibarıyla 48 ayını tamamlayan ve 72 ayını doldurmayan çocukların kaydı yapılmaktadır.¹⁹ 7-10 Yaş Grubu Kur'an Kursu Öğretim Programı ise, 4-6 yaş grubuna yönelik verilen eğitimin sürdürülmesi, öğrencilerin elde ettikleri bilgi ve kazanımların korunması ve geliştirilmesi amacıyla hazırlanmıştır. Böylelikle yaz Kur'an kurslarına katılan öğrencilerin bir sonraki yaz Kur'an kurs dönemine kadarki süre zarfında elde ettikleri bilgi ve becerileri korumasına katkı sunması amaçlanmaktadır. Program hafta içi uygulanmak üzere haftalık 6, 8 ve 10 saatlik alternatiflerle hazırlanmıştır. Eğitimci, öğrencilerin ilgi, ihtiyaç ve beklentileri doğrultusunda alternatiflerden birini seçerek uygulayabilmektedir. DİB tarafından her yıl belirlenen eğitim-öğretim takvimine göre programın yürütülmesi öngörülmektedir.²⁰

İhtiyaç odaklı Kur'an-ı Kerim kursları beş alt başlıkta incelenebilir: Gençliğe Yönelik Öğretim Programı, Kur'an-ı Kerim Öğretim Programı, Hatim Öğretim Programı, İşitme Engellilere Yönelik Kur'an Kursları Özel Öğretim Programı ve Mültecilere Yönelik Kur'an Kursları Temel Öğretim Programı. İhtiyaç Odaklı Gençliğe Yönelik Öğretim Programı (2023) ile temelde gençlerin yaygın din eğitimi faaliyetlerinden etkin bir şekilde yararlanmaları, günümüzde manevi hayatı olumsuz yönde etkileyen inanç konuları ile ilgili ortaya çıkan sorunlara çözüm bulmaları, inanç ve ibadet alanında dinin temel kaynakları ile bağdaşmayan ancak toplumda yaygın olan uygulama ve düşüncelerle ilgili farkındalık kazanmaları, Kur'an-ı Kerim'i Arapça metninden doğru ve usulüne

¹⁷Diyanet İşleri Başkanlığı (DİB), “Gençliğe Yönelik Yaz Kur'an Öğretim Programı” (Erişim 29 Şubat).

¹⁸ Diyanet İşleri Başkanlığı (DİB), “4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları Öğretim Programları” (Erişim 28 Ağustos 2023).

¹⁹DİBKEÖYKÖYPY, m.56.

²⁰Diyanet İşleri Başkanlığı (DİB), “7-10 Yaş Grubu Kur'an Kursları Öğretim Programları” (Erişim 28 Ağustos 2023).

uygun okuyabilmeleri ve ibadetleri yerine getirebilecek yeterlikte Kur'an ezberine sahip olabilmeleri, Kur'an-ı Kerim, Temel Dinî Bilgiler ve Hz. Peygamberin hayatıyla ilgili bilgi, beceri ve farkındalık düzeylerinin geliştirilmesi, millî ve manevî değerlerimiz konusunda bilinçlendirilmesi, sosyal ve iletişim becerilerinin geliştirilmesi ve özgüven, sorumluluk ve hedef sahibi olmaları hedeflenmektedir. Haftada Kur'an-ı Kerim dersi 4 saat ve Dinî Bilgiler dersi 2 saat olmak üzere toplam 6 saat ve iki dönemlik bir plan hazırlanmıştır.²¹

4-6 yaş, 7-10 yaş ve yaz Kur'an kursları daha çok okul öncesi ve ilkokul öğrencilerinin yararlandığı faaliyetler olarak öne çıkmaktadır. 4-6 yaş ve sonrasında yer alan 7-10 yaş Kur'an kursları gençlere yönelik faaliyetlerin öncesinde hazırlayıcı bir rol üstleniyor şeklinde değerlendirilebilir. Fakat doğrudan gençliğe yönelik yaz Kur'an kursu ve Kur'an öğretimi programları 2022 yılından itibaren hazırlanmış ve uygulamaya geçilmiştir. Ayrıca radyo ve televizyon alanında da tüm gençlere yönelik yayınlar 2020 yılından itibaren hayata geçmiştir. Gençler uzun bir süre bu faaliyetlerin odak noktası olamamış gözükmemektedir. Bu anlamda Diyanet Gençlik Merkezleri anlamlı bir yerde durmaktadır.

1.2. Gençlere Yönelik Faaliyetler

Diyanet İşleri Başkanlığı (DİB); bilgi, ahlâk, erdem, estetik, ruh güzelliği, adalet ve merhamet duygusu gibi insani haslet ve faziletlerle donatılmış, toplumu geleceğe taşıyabilecek, her yönden iyi yetişmiş, ruhen ve bedenen dinamik bir “gençlik” yetiştirmeyi hedeflemektedir.²² DİB'in bu çerçevede gerçekleştirdiği faaliyetlere ilişkin kapsamlı bilgiye yıl sonu hizmet raporlarından ulaşılabilmektedir. Ulaşılabilen ilk hizmet raporunda (2011) “gençlik” başlığının sadece sosyal hizmetler kurumunda yer alan dezavantajlı grup olarak ele alındığı ve sosyal hizmet personellerinin eğitim müfredatı içerisinde gençlikle ilgili üç seminer konusuna yer verildiği görülmektedir.²³ Raporda aile

²¹Diyanet İşleri Başkanlığı (DİB), “İhtiyaç Odaklı Kur'an Kursları Gençliğe Yönelik Öğretim Programı” (Erişim 28 Ağustos 2023).

²² Diyanet İşleri Başkanlığı Gençlik Çalışmaları Yönergesi (DİBGENÇÇYN), Diyanet İşleri Başkanlığı (2018), md.5.

²³ Seminer konuları: Gençlik Çağı ve Gençlerle İletişim, Yetiştirme Yurdu Gençlerinin Din Eğitimi Problemleri, Gençlik Dönemi Dinî Krizleri ve Din Eğitimi.

ile ilgili 2011 yılında verilen 288 hutbenin 43'nün gençlikle ilgili olduğuna dair grafik yer almaktadır.²⁴ 2012 yılında gerçekleştirilen II. Cami Görevlileri Çalıştayı'nda gençlere yönelik faaliyetlerin yapılmasının bir gereklilik olduğu ifade edilmiştir. Çalıştay'da "Cami Çalışmalarında Kopuk Halka (18-25 Yaş Grubu Üniversite Gençliği)" başlığıyla sunum yapılmıştır. Cami yapısı içerisinde gençlik merkezinin ve üniversite çevresindeki camilerde Sosyal ve Dinî Rehberlik Bürolarının açılması önerisi sunulmuştur. Bu öneriler cami eksenli olsa da ilk defa 2011 yılındaki gibi dezavantaj grubunda yer alan gençlere yönelmeyip herhangi bir ayrışmaya gidilmeden tüm gençliği hedef alan gençlik çalışmalarına önem verildiği görülmektedir.²⁵ Bu düzenlemelerin 2013 yılında da kararlıkla sürdürülmesi ve gençlerin camiye tanınmaları ve cemaate katılımlarını arttırmaya yönelik cami merkezli aktivitelerin yapılması gerektiği ileri sürülmüştür.²⁶

2014 yılı Camiler ve Din Görevlileri Haftası'nın teması "Cami ve Gençlik" olarak belirlenmiştir. Gençlik sahasında faaliyet gösteren on bir sivil toplum kuruluşuyla (STK) gençlerin cami ile iletişimlerini güçlendirmeye yönelik istişare edilmiştir. Ankara'da gençlerin DİB'ten beklentileri, cami merkezli din hizmetlerinden gençlerin daha çok faydalanması, cami merkezli sosyal kültürel içerikli din hizmetlerine gençlerin ve gençlik merkezlerinin katkısı ekseninde "Cami ve Gençlik Çalıştayı" düzenlenmiştir. IV. Cami Görevlileri Çalıştayı'nda camilerde gençlik kulübü, gençlik kollarının kurulması yönünde çalışmaların yürütülmesi, öğrenci evlerinin açılması, genç kızlara mahsus çalışmaların düzenlenmesi, genç cemaatin camiden beklentilerini karşılamaya yönelik çalışmaların artırılması ve fiziki anlamda gençlerin ilgisini çekebilecek mekanlar tasarlanması gerektiği dile getirilmektedir. Çalıştay, "Gençliğin Zihniyet Dünyası", "Gençlik ve Değerler Dünyası" ve "Gençlik ve Eğitim" konu başlıklarını içeren "Gençlik Paneli" ile son bulmuştur.²⁷

2015 yılı hizmet raporunun içeriği incelendiğinde "Aile ve Aileye Yönelik Çalışmalar" başlığı altında "Gençlere Yönelik Çalışmaları" alt başlığı dikkat

²⁴ Diyanet İşleri Başkanlığı Din Hizmetleri Genel Müdürlüğü (DİBDHGM), *Din Hizmetleri Raporu 2011* (Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı, 2012), 99.

²⁵ Diyanet İşleri Başkanlığı Din Hizmetleri Genel Müdürlüğü (DİBDHGM), *Din Hizmetleri Raporu 2012* (Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı, 2013), 94-96.

²⁶ Diyanet İşleri Başkanlığı Din Hizmetleri Genel Müdürlüğü (DİBDHGM), *Din Hizmetleri Raporu 2013* (Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı, 2014), 90.

²⁷ Diyanet İşleri Başkanlığı Din Hizmetleri Genel Müdürlüğü (DİBDHGM), *Din Hizmetleri Raporu 2014* (Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı, 2015), 68-73.

çekmektedir. Burada ilk defa gençlik çalışmalarına ayrı bir başlık atılmakta ve “gençlik” artık cami hizmetleri dışında anılmaktadır. 26.02.2015 tarihinde DİB ile Gençlik ve Spor Bakanlığı (GSB) arasında iş birliği protokolü imzalanması DİB’in gençlik çalışmalarını önemli bir noktaya taşımasına yardımcı olmuştur. Protokol sosyal, kültürel ve sportif etkinliklerle, gençlerin beden ve ruh sağlıklarına, manevi gelişimlerine katkıda bulunmak, GSB’ye bağlı kurumlarda, yurtlarda, spor tesislerinde, kamplarda ve gençlik merkezlerinde DİB merkez ve taşra teşkilatında görevli olan personelin, moral, motivasyon ve manevi rehberlik sağlaması, din ve değerler eğitimi vermesi, din hizmeti sunmasına ilişkin usul ve esasları belirlemek amacıyla imzalanmıştır. GSB’ye bağlı yurtlar, spor tesisleri, kamplar ve gençlik merkezlerinden faydalanan gençlerin DİB’e bağlı müftülüklerden kendilerine yönelik sunulacak olan hizmetler ile DİB’e bağlı Kur’an kursları, Yaz Kur’an kursları ve Müftülük hizmetlerinden istifade eden gençlere sporu sevdirmek, serbest vakitlerini spor yaparak geçirmelerine, onların fiziksel ve sosyal aktivitelere katılımlarına yönelik hizmetler bu protokol kapsamında değerlendirilmiştir.²⁸ İlgili yılda GSB iş birliği ile iki erkek ve iki kız olmak üzere toplamda dört ayrı on dönemlik Ramazan Kampı gerçekleştirilmiştir. Kontenjan 2000 olarak belirlense de 14.500 müracaat gelmiştir. Yine Ramazan ayında Çocuk Destek Merkezlerinde barınan elli erkek ve elli kız olmak üzere toplamda yüz çocuk için “Vakit İyilik Vakti/Bu Ramazan ve Her Zaman” temalı değerler eğitimi yaz kampları düzenlenmiştir. “Gençlik Huzurda Buluşuyor” başlığıyla Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu (KYK) yurtlarında namaz konulu konferanslar verilmiştir. 26-27 Aralık 2015 tarihlerinde GSB ile bir çalıştay düzenlenmiştir. Böylelikle yapılan çalışmalar değerlendirilmiş ve yeni dönem planlamaları yapılmıştır. GSB iş birliği ile yapılan faaliyetlerin dışında “Gençlik Kutlu Doğumda Buluşuyor” programları, “Gençlik Huzurda Buluşuyor” başlığıyla sabah namazı etkinliği ve üniversitelilerle “Diyanet Gençlik Buluşması” düzenlenmiştir.²⁹

2016 yılında 2015 yılı hizmet raporundan farklı olarak “Gençlere Yönelik Çalışmalar”, “Özel Gruplara Yönelik Manevi Destek ve Rehberlik Çalışmaları” başlığı altında değerlendirilmektedir. Toplamda 17 Ramazan Kampı ve 47 yaz kampı (Demokrasi Kampı, Ensar-Muhacir Kampı ve Değerler Eğitimi Kampı dahil) yapılmıştır.

²⁸ Diyanet İşleri Başkanlığı Din Hizmetleri Genel Müdürlüğü (DİBDHGM), *Din Hizmetleri Raporu 2015* (Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayın Matbaacılık, 2016), 154.

²⁹ DİBDHGM, *Din Hizmetleri Raporu 2015*, 61-63.

Her kampta Umre ödüllü kompozisyon düzenlenmiştir. Söz konusu yılda “Yazımda Kardeşlik Var” projesi başlatılmış olup Şırnak, Mardin, Hakkâri ve Diyarbakır illerinden İstanbul, Ankara, Konya ve Bursa illerine 683 öğrenci getirilmiştir.³⁰ 81 ilde “Gençlik Kutlu Doğumda Buluşuyor” programı icra edilmiştir. Türkiye genelinde KYK’ya bağlı yurtlarda “manevi rehber” olarak 207 personel görevlendirilmiştir. Bu personeller yılda iki kez olmak üzere eğitim seminerlerine tabi tutulmuştur.³¹ Gençlere yönelik manevi rehberlik faaliyetlerinin artmasında 15 Temmuz darbe olayının etkili olduğu söylenebilir.³²

2017 yılında da “Gençlere Yönelik Çalışmalar”, “Özel Gruplara Yönelik Manevi Destek ve Rehberlik Çalışmaları” başlığı altında yer almaya devam etmekle birlikte gençliğe yönelik çalışmaların sistematik, etkin ve verimli yürütülebilmesi amacıyla il ve ilçelerde “gençlik koordinatörlüğü” sistemine geçiş yapılmıştır. Türkiye genelinde bir erkek ve bir bayan olmak üzere il/ilçe gençlik koordinatörleri görevlendirilmiş, 31 Temmuz- 04 Ağustos tarihlerinde Afyonkarahisar’da “Gençlik Koordinatörleri Eğitim Semineri” düzenlenmiştir.³³ Ayrıca camilerde “cami gençlik kolları” oluşturulmaya başlanmıştır.³⁴ İlahiyat Fakültesi birikiminin Başkanlık çalışmalarına daha fazla yansıtılmasına ve nitelikli insan yetiştirme hususunda kurumlar arası iş birliğine ihtiyaç duyulması sebebiyle 06.04.2017 tarihinde toplamda sekiz merkezde “İlahiyat Akademi Programı” açılması kararlaştırılmıştır. “Diyanet Okuma Salonu (DOS)” projesiyle ön eleme sınavı sonucu ortaokul, lise, üniversite öğrencileri arasından seçilecek olan belirli sayıda öğrencinin özel bir eğitime tabi tutulması ve ilgili eğitimler neticesinde topluma faydalı, donanımlı, temel ahlâki değerlere sahip, ailesi ve çevresi ile sağlıklı iletişim kurabilen, geleceğe dair ufuk sahibi gençlerin yetişmesi hedeflenmiştir. Amaç, DOS ile öğrencilerin, eğitim-öğretim yaşantılarında elde etmiş oldukları bilgi ve becerilerin daha da geliştirilmesidir. DOS eğitim programının okul müfredatlarına uygun şekilde düzenlenmesi öngörülmüştür. 2016-2017 eğitim öğretim yılı içerisinde 14 merkezde

³⁰ Diyanet İşleri Başkanlığı Din Hizmetleri Genel Müdürlüğü (DİBDHGM), *Din Hizmetleri Raporu 2019* (Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı, 2019), 161.

³¹ Diyanet İşleri Başkanlığı Din Hizmetleri Genel Müdürlüğü (DİBDHGM), *Din Hizmetleri Raporu 2016* (Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayın Matbaacılık, 2017), 61-62.

³² Diyanet TV (DİBTv), “Üniversite Öğrencilerine Manevi Rehber” (Erişim 29 Şubat).

³³ Diyanet İşleri Başkanlığı Din Hizmetleri Genel Müdürlüğü (DİBDHGM), *Din Hizmetleri Raporu 2017* (Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı, 2019), 104.

³⁴ DİBDHGM, *Din Hizmetleri Raporu 2017*, 123.

DOS açılmış ve 435 öğrenci buralardan hizmet almıştır.³⁵ Diyanet Öğrenci Evleri Çalıştay, iftar programları, kamplar, dinî bilgi yarışmaları ve manevi danışmanlık hizmeti gerçekleştirilen diğer gençlik çalışmalarındandır.³⁶

Araştırma esnasında ulaşılan kaynaklara göre 2017 yılından beri GSB tarafından “Gençlik Merkezleri Akademisi” programı uygulanmaktadır. Bu program 8 farklı atölyeyi kapsamaktadır. Bunlar; Kişisel Gelişim Atölyesi, İnovasyon Atölyesi, Sosyal Bilimler Atölyesi, Güzel Sanatlar Atölyesi, Dil Eğitimleri Atölyesi, Değerler Atölyesi ve Dinî İlimler Atölyesi’dir. Değerler Atölyesi; İslam Kültürü ve Medeniyeti, Anadolu Kültürü ve Medeniyeti, Ahlâk ve Bizi Biz Yapan Değerlerimiz, Yaşam Kültürü eğitimlerini; Dinî İlimler Atölyesi ise, Kur’an-ı Kerim ve Meali, Resulullah’ın Hayatı, Temel Dinî Bilgiler, İslam Tarihi eğitimlerini kapsamaktadır.³⁷ Bu atölyeler bir gencin kişiliğini, becerilerini, farklı düşünme biçimlerini geliştirmelerini sağlayacak şekilde tasarlanmıştır. DGM’de de bu atölyeler sabitleştirilebilir. DGM, GSB’den farklı olarak dinî ilimler ve değerler eğitimi noktasında eğitim ve içerik çeşitliliğine gidebilir.

2018 yılına gelindiğinde “Gençliğe Yönelik Hizmetler”in, “Sosyal ve Kültürel İçerikli Din Hizmetleri Daire Başkanlığı” altında ele alındığı görülmektedir. Sosyal ve Kültürel İçerikli Din Hizmetleri Daire Başkanlığının görevleri arasında gençlere yönelik iki madde yer almaktadır: Gençlerin manevi gelişimlerine katkıda bulunulacak çalışmalar yapmak ve DOS’un fiziksel ve işlevsel standartlarını belirlemek ve gerekli görülen yerlerde açılmasını sağlamak.³⁸ Bu raporda konumuzla yakından ilgili olarak “Diyanet Gençlik Merkezleri (DGM)” başlığı dikkat çekmektedir.³⁹ Raporda “*Standartları Başkanlığımızca belirlenen Diyanet Gençlik Çalışmaları Merkezi Projesi ülke genelinde uygulanmaya başlamıştır. Bu kapsamda 51 ilde Diyanet Gençlik Çalışmaları Merkezi’nin aktif hale getirilmesi süreci devam etmekte olup, projenin 2019 yılında tüm illerde yaygınlaştırılması hedeflenmektedir.*” ifadesi yer almaktadır. Fakat DGM’nin resmî olarak açılış ve işleyişle ilişkili bilgiye; DGM’lere ait Türkiye ve İstanbul özelinde

³⁵ DİBDHGM, *Din Hizmetleri Raporu 2017*, 102.

³⁶ DİBDHGM, *Din Hizmetleri Raporu 2017*, 102-104.

³⁷ Gençlik ve Spor Bakanlığı Strateji Geliştirme Dairesi Başkanlığı (GSBSGB), *T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı 2017 Yılı Faaliyet Raporu*, 80-86.

³⁸ Diyanet İşleri Başkanlığı Din Hizmetleri Genel Müdürlüğü (DİBDHGM), *Din Hizmetleri Raporu 2018* (Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı, 2019), 170.

³⁹ 07.05.2020 tarihli ve 340105 sayılı Başkanlık Onayı ile yürürlüğe giren DİB Gençlik Çalışmaları Yönergesi’nin 1.maddesinde yer alan “Diyanet Gençlik Çalışmaları Merkezi” ibaresi “Diyanet Gençlik Merkezi” şeklinde; “okuma salonları” ibaresi “Diyanet Okuma Salonları” şeklinde değiştirilmiştir.

merkez sayıları, ilgili merkezlerden yararlanan gençlerin sayısı ve burada görev yapan eğitimcilerin sayısını içeren istatistiklere; DGM ile ilişkili yasal metinlere ve Gençlik Merkezi Çalıştay/Çalıştayları'nın rapor ve dokümanlarına ulaşamamıştır. ⁴⁰ Bu kapsamda somut olarak sadece DİB tarafından hazırlanan *Cami Görevlilerinden Örnek Projeler* adlı eserde Mezitli ilçesinde bulunan Mustafa Şahin Cami İmam-Hatibi Abdülkadir KOÇAR'ın hazırlamış olduğu “Geç Kalma Genç Kal (Gençlik Merkezi)” proje taslağına ulaşılmıştır. Proje, 15.03.2017 tarihinde hayata geçmiştir. Projenin hedef kitlesi, 12-24 yaş aralığındaki gençlerdir. İlgili proje ile cami merkezli gençlik hizmetlerini geliştirmek ve gençlerin cami merkezli din hizmetlerinden daha fazla yararlanmalarını sağlamak amaçlanmıştır. Proje kapsamında, cami arsası içerisinde 90 m² planlı, tek katlı gençlik merkezi binası inşa edilmiştir. Gençlik merkezinde şark köşesi, kitaplık ve çay ocağının yanı sıra masa tenisi, vücut geliştirme aleti, 2 adet kondisyon bisikleti, langırt, Xbox etkileşimli bilgisayar oyunu, Playstation, okçuluk vb. köşelerini içeren bir spor ve oyun alanı oluşturulmuştur.⁴¹

Ayrıca 2018 yılında manevi danışmanlık ve rehberlik hizmetleri GSB kamplarında, KYK ve Türkiye Diyanet Vakfı (TDV) yurtlarında devam etmiştir. Umre ödüllü “Mevlid-i Nebevi Haftası Gençlik Bilgi Yarışması” ve sabah namazı buluşmaları düzenlenmiştir. Cami müstemilatındaki Diyanet Gençlik Merkezinde 700 civarında lisanslı sporcu tarafından profesyonel olarak okçuluk, tekvando, karate vb. sportif aktiviteler gerçekleştirilmiştir. Üniversiteli gençlere yönelik nitelikli programlar yürütülmüş, manevi danışmanların yönlendirmeleri ile üniversitelerde öğrenci topluluklarının oluşturulması, kulüp kurulması vb. etkinlikler teşvik edilmiştir. Türkiye genelinde gençlik çalışması yapan STK'lar ile 15.11.2018 tarihinde dönemin DİB Başkanı'nın katılımlarıyla “Gençlik Çalıştay” yapılmıştır. DİB'in gençlik sahasında gerçekleştirmiş olduğu önemli projelerden “Gençliğe Değer” projesi 2018-2019 eğitim-öğretim döneminde il ve ilçelerde uygulamaya konulmuştur. Projenin hedefi, her bir din görevlisinin en az 10 gence ulaşması, onlarla birebir irtibat kurarak gençlik çalışması yapmasıdır. Gençleri cezbedebilmek adına “Genç Diyanet” adı altında domain ve host

⁴⁰ Belirtilen hususlar için Diyanet İşleri Başkanlığı Din Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nden talebinde bulunulmuş ancak gerekli bilgilere erişime izin verilmemiştir.

⁴¹ Bünyamin Albayrak (ed.), *Cami Görevlilerinden Örnek Projeler* (İzmir: Diyanet İşleri Başkanlığı, 2020), 104.

hizmeti satın alınmış, aynı isimle sosyal medya hesapları oluşturulmuş ve kullanıma hazır hale getirilmiştir.⁴²

Gençlik çalışmalarının yürütülmesinde önemli ölçüde rol oynayan “Diyanet İşleri Başkanlığı Gençlik Çalışmaları Yönergesi” 24.01.2018 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Yönerge, 633 sayılı Diyanet İşleri Başkanlığı Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanunun 1. ve 7. maddesine ve 26.02.2015 tarihli Diyanet İşleri Başkanlığı ile Gençlik ve Spor Bakanlığı arasında imzalanan iş birliği protokolüne dayanmaktadır. Gençlik çalışmalarıyla ilgili genel esaslar, gençlik çalışmalarından müftülüklerin sorumlu olması, gençlik koordinatörlerinin ve manevi danışmanların görevleri, okullarda yürütülecek gençlik hizmetleri, gençlik sohbetleri, mahalle ve köylerde, DGM’de, genç ofislerde ve DOS’larda, öğrenci yurtlarında, gençlik merkezlerinde, gençlik kamplarında ve TDV öğrenci evlerinde yürütülecek gençlik hizmetleri bu yönerge kapsamında ele alınmıştır.⁴³ Özellikle araştırma konusu itibarıyla DGM özelinde ayrı bir yönerge bulunmamaktadır. Bu merkezlerdeki faaliyetlerin daha düzenli ve sistemli yürütülebilmesi için böyle bir yönergeye ihtiyaç olduğu değerlendirilmektedir.

2019 yılında yapılan faaliyetlere bakıldığında cami müstemilatı içerisinde bulunan DGM’ler ve DOS’lar gençler için cazip hale getirilmeye çalışıldığı görülmektedir. Bu merkezlerde Başkanlığın imkânları ölçüsünde görüşme odası, eğitim salonu, çok amaçlı spor salonu, kütüphane, mescit, mutfak gibi bölümler oluşturulması öngörülmüş, sorumlu personel görevlendirilmiştir. Sosyal, kültürel ve sportif ortamların çoğaltılması hedeflenmiştir. 2019 yılı itibarıyla 39’u DGM, 211’i DOS olmak üzere toplam 250 merkezde gençliğe yönelik çalışmalar yapılmıştır.⁴⁴ Başkanlığın 2018 yıl sonu hizmet raporunda belirttiği 2019 yılı hedefleri arasında tüm illerde DGM hizmetlerinin hayata geçirilmesi yer almaktadır. Ama ilgili yılın verilerine bakıldığında hedefin gerçekleştirilemediği görülmektedir.

2019 yılının verilerine göre 711’i KYK öğrenci yurdu, 19’u TDV öğrenci yurdu ve 12’si DGM’de, 488’i erkek, 254’ü kadın olmak üzere toplam 742 personel, gençlere yönelik manevi danışmanlık ve rehberlik hizmeti sunmak üzere görevlendirilmiştir.⁴⁵

⁴² DİBDHGM, *Din Hizmetleri Raporu 2018*, 172-178.

⁴³ DİBGENÇÇYN, md.1-16.

⁴⁴ DİBDHGM, *Din Hizmetleri Raporu 2019*, 150.

⁴⁵ DİBDHGM, *Din Hizmetleri Raporu 2019*, 153.

GSB tarafından yürütülen yaz gençlik kamplarında hizmet vermek üzere 200 manevi danışman görevlendirilerek 20.000 gence hizmet verilmiştir.⁴⁶ Gençlik koordinatörleri bu yıl cami-gençlik buluşması, cami-Kur'an Kursu gençlik halkası etkinliği, Diyanet gençlik sohbeti, gezisi, il ve ilçe gençlik buluşmaları, spor etkinliği, kantin buluşması, manevi danışmanlık görüşmesi, okul ziyareti, okuma grubu etkinliği, öğrenci evi, öğrenci yurdu ve veli ziyareti gibi faaliyetler düzenleyerek toplamda 2.990 etkinlik gerçekleştirmiş ve 109.259 gence ulaşmıştır.⁴⁷ DİB'in kamp programlarında görev alan personeller için Türkiye İzcilik Federasyonu (TİF) ile iş birliği yapılarak 23-29 Aralık 2019 tarihlerinde "İzci Liderliği Temel Kursu" düzenlenmiştir.⁴⁸ "Gençliğe Değer" projesi kapsamında il müftülüklerince din görevlilerine yönelik "Gençliğe Değer Personel Eğitim Programı" gerçekleştirilmiştir. Bu eğitim programında Diyanet İşleri Başkanlığı Gençlik Çalışmaları, Gençlerle Etkili İletişim ve Gençlere Ulaşma Stratejileri, Ergenlik Psikolojisi ve Yaklaşımlar, Dezavantajlı Gençlere Yönelik İletişim ve Problem Çözme Yöntemleri, Gençlik Dönemi Dinî Krizler ve Din Eğitimi, Liderlik ve Takım Çalışması başlıklarda eğitimler verilmiştir.⁴⁹ İlgili yılın yeni projelerinden olan "Çevreme Duyarlıyım, Değerlerime Sahip Çıkıyorum" projesi, temel eğitim ve ortaöğretim kurumlarında öğrenim gören öğrencilere yönelik olup Millî Eğitim Bakanlığı ve Gençlik ve Spor Bakanlığı iş birliği ile pilot uygulama olarak 2019 yılında 12 ilde yürürlüğe konulmuştur.⁵⁰ Din Hizmetleri Genel Müdürlüğü ile Eğitim Hizmetleri Genel Müdürlüğünün ortaklaşa düzenlediği "İl Gençlik Koordinatörleri Eğitim Semineri" gerçekleştirilmiştir. Seminere 162 il ve 88 ilçe gençlik koordinatörü olmak üzere toplam 250 gençlik koordinatörü katılmıştır. Seminerde liderlik ve takım çalışması, sosyal medya ve gençlik çalışmaları, bireysel ve grup görüşmelerinde yöntem ve teknikler, ergenlik ve gençlik psikolojisi, gençlik dönemi dinî krizler ve dinî başa çıkma yöntemleri, gençler tarafından sıkça sorulan sorular ve cevaplama yöntemi, gençlerle iletişim ve gençlere ulaşma stratejileri gibi konular işlenmiştir.⁵¹ Ayrıca Cumhurbaşkanlığı hükümet

⁴⁶ DİBDHGM, *Din Hizmetleri Raporu 2019*, 154.

⁴⁷ DİBDHGM, *Din Hizmetleri Raporu 2019*, 155.

⁴⁸ DİBDHGM, *Din Hizmetleri Raporu 2019*, 169.

⁴⁹ DİBDHGM, *Din Hizmetleri Raporu 2019*, 159-160.

⁵⁰ DİBDHGM, *Din Hizmetleri Raporu 2019*, 158.

⁵¹ DİBDHGM, *Din Hizmetleri Raporu 2019*, 167.

sistemine geçilmesi nedeniyle 09.12.2019 tarihinde GSB ile DİB arasında yeni bir protokol imzalanmıştır.⁵²

2020 yılında gerçekleştirilen gençlik faaliyetler pandemi dönemine denk gelmiştir. Bu sebeple yurtlarda öğrenci bulunmadığından manevi danışmanlık ve rehberlik hizmetlerine bir dönem ara verilmiştir. Toplamda KYK yurtları, TDV öğrenci yurtları ve DGM'deki 992 öğrenciye manevi danışmanlık ve rehberlik hizmeti verilmiştir.⁵³ İlgili yıl içerisinde 254 DGM, 459 DOS ve 12 Genç Ofis açılmıştır.⁵⁴ 2020 yılı gerçekleştirilen kamp sayısı 108, katılan genç sayısı ise 4.642'dir.⁵⁵ Gençlik koordinatörlüğü 2019 yılında yapmış olduğu çeşitli faaliyetleri stabil bir şekilde devam ettirmiştir. Toplamda 101.113 etkinlikle 2.070.827 gence ulaşılmıştır.⁵⁶ 07-10 Aralık 2020 tarihleri arasında "İl Gençlik Koordinatörleri Eğitim Semineri" çevrimiçi olarak gerçekleştirilmiştir. Bu seminere 81 il müftü yardımcısı ve 161 il gençlik koordinatörü katılım sağlamıştır. Gençlerin Din İstismarına Karşı Bilinçlendirilmesi, Bir Milletin Geleceğinde Gençlerin Rolü, Gençlik Hizmetlerinde Diyanet Yayınları, Gençlik Çalışmalarında Koordinatörlük Sistemi, Organizasyon ve Planlama Becerisi, Diyanet Gençlik Hizmetleri, Gençler Tarafından Sıkça Sorulan Sorular ve Cevaplama Yöntemleri, Gençlik Çalışmalarında İletişim, Bağımlılıkla Mücadelede Manevi Değerler, Çalışan Gençliğin Sorunları ve Manevi Destek, TDV Gönüllü Faaliyetleri ve Sosyal Projelerde Gençlik Çalışmaları, Gençlik Çalışmalarımızda Ufkumuz, Kriz ve Pandemi Dönemlerinde Gençlerin Ruh Sağlığını Korumak, Gençlik Çalışmaları Bağlamında Din Dili ve Sosyal Medyada Gençlik konularında eğitimler verilmiştir.⁵⁷ Pandemi sebebiyle sosyal medya programlarına ağırlık verilerek il ve ilçe gençlik koordinatörleri koordinesinde illerde yapılan çevrimiçi 74.408 programla, 5.988.398 kişiye ulaşılmıştır. Tüm il ve ilçe müftülüklerine gençlik merkezlerinde bulunan kütüphanelerde istifade edilmek üzere kaynak temininde bulunulmuştur.⁵⁸ Ayrıca 2020

⁵² DİBDHGM, *Din Hizmetleri Raporu 2019*, 163.

⁵³ Diyanet İşleri Başkanlığı Din Hizmetleri Genel Müdürlüğü (DİBDHGM), *Din Hizmetleri Raporu 2020* (Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı, 2020), 170.

⁵⁴ DİBDHGM, *Din Hizmetleri Raporu 2020*, 168.

⁵⁵ DİBDHGM, *Din Hizmetleri Raporu 2020*, 171.

⁵⁶ DİBDHGM, *Din Hizmetleri Raporu 2020*, 172.

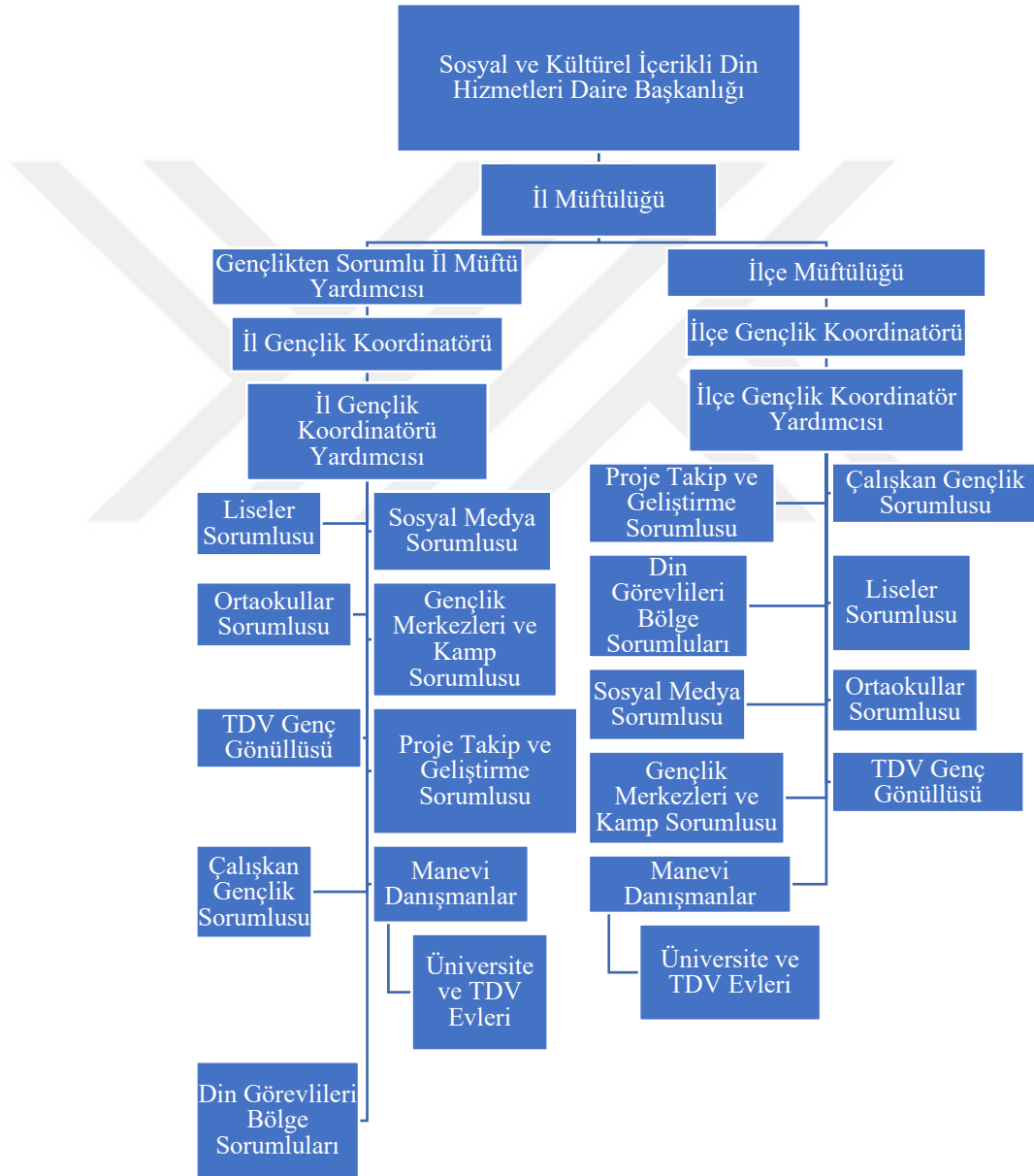
⁵⁷ DİBDHGM, *Din Hizmetleri Raporu 2020*, 178.

⁵⁸ DİBDHGM, *Din Hizmetleri Raporu 2020*, 181. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi'nin 36-44 arası ciltler bir takım olacak şekilde 1.003 takım 9.027 adet, Türkiye Diyanet Vakfı'na ait 67 eser 5.494 adet alımı yapılarak gönderilmiştir.

Ekim ayından itibaren gençlere yönelik *Geçerken Dergisi* yayın hayatında yer almaya başlamıştır.⁵⁹

Şekil 1

İl ve İlçelerdeki Gençlik Koordinatörlüğünün Teşkilat Şeması

Kaynak: 2021 Din Hizmetleri Raporu, s.165

⁵⁹ DİB, “Dinî Yayınlar Genel Müdürlüğü Tanıtım”.

2021 yılı, DİB için gençlik çalışmalarının sistemleştigi ve teşkilatın oluşmaya başladığı bir yıl olarak değerlendirilebilir. Gençlik koordinatörlüğünde yer alan görev ve tanımlar belirlenmiş, teşkilat şeması oluşturulmuştur. Diyanet gençlik koordinatörlüğünde yer alan görev şeması Şekil 1’de, koordinatörlükteki görev tanımları ise Tablo 1’de gösterilmektedir.

Tablo 1
DİB Gençlik Koordinatörlüğü Görev ve Tanımları

Görev	Görev Tanımı
İl Gençlik Koordinatörü	DİB ve il müftülüğünce belirlenen gençlik çalışmalarını yürütmekle, Gençlik Çalışma Sistemi içindeki sorumlular arası koordinasyonu sağlamakla ve sosyal medya platformlarında gençlik çalışmalarının tanıtılmasını yürütmekle görevlidir.
İl Gençlik Koordinatör Yardımcısı	İl koordinatörünün belirlediği gençlik çalışma sisteminde, kendisine verilen grupların sorumluluğunu almakla, aylık gençlik faaliyetlerinin raporlanmasını, arşivlenmesini yapmakla, gençlik koordinatörlüğünce yapılan faaliyetlerin yazışmalarını ve Din Hizmeti Yönetim Sistemi’ne (DHYS) girişini sağlamakla sorumludur.
İlçe Gençlik Koordinatörü	DİB ve il müftülüğünce belirlenen gençlik çalışmalarını yürütmekle, “Gençlik Çalışma Sistemi” içindeki sorumlular arası koordinasyonu sağlamakla, sosyal medya platformlarında gençlik çalışmalarının tanıtımını yapmakla, il koordinatörünün programlarını takip etmek, kendi faaliyetleri hakkında il koordinatörüne rapor vermekle sorumludur.
İlçe Gençlik Koordinatör Yardımcısı	İlçe koordinatörünün belirlediği gençlik çalışma sisteminde, kendisine verilen grupların sorumluluğunu almakla, aylık gençlik faaliyetlerinin raporlanmasını ve arşivlenmesini yapmakla, gençlik koordinatörlüğünce yapılan faaliyetlerin yazışmalarını ve DHYS’ye girişini sağlamakla sorumludur.
Manevi Danışmanlar Sorumlusu	GSB ve TDV yurtlarında manevi danışmanların, gençlik koordinatörlüğü sistemi çerçevesinde yürütülen çalışmalarda aktif rol almalarını sağlamak ve GSB ve TDV yurtlarında kalan öğrencilere yönelik gençlik çalışmalarını koordine etmekle sorumludur.
Proje Takip Sorumlusu	Başkanlık ve il müftülüğünce yürütülen projelerin uygulanmasını takip etmek, yaşanan sorun ve aksaklıkları takip ederek ilgili birimlere iletmek, yeni projeler üretilmesini ve uygulanmasını sağlamakla sorumludur.
Lise Sorumlusu	Lise öğrencilerine yönelik yapılacak gençlik çalışmalarını, proje ve faaliyetleri koordine etmek, yöneticiler ve öğretmenler ile irtibat halinde olmak, Başkanlık ve müftülük tarafından belirlenen değerler eğitimi konularını, sunum ve organizasyonları uygulamakla sorumludur.

Tablo 1 - devam
DİB Gençlik Koordinatörlüğü Görev ve Tanımları

Ortaokul Sorumlusu	Ortaokul öğrencilerine yönelik yapılacak gençlik çalışmalarını, proje ve faaliyetleri koordine etmek, yöneticiler ve öğretmenler ile irtibat halinde olmak, Başkanlık ve müftülük tarafından belirlenen değerler eğitimi konularını, sunum ve organizasyonları uygulamakla sorumludur.
Sosyal Medya Sorumlusu	Gençlik koordinatörlüğü sosyal medya hesaplarını açmak, takip etmek, şifrelerini saklamak ve korumak, takipçilerini artırmak için faaliyet ve içerik üretmek, sosyal medya hesaplarından proje ve çeşitli çekilişlerin yapılmasını sağlamak, gençlerle iletişimi artırmak için tanıtım faaliyetleri yapmakla sorumludur.
Gençlik Merkezi ve Kamp Sorumlusu	DGM’lerin sayısını, kapasitesini faaliyet alanlarını ve hangi faaliyetlerin yapıldığını tespit etmek, fotoğraf ve videolu tanıtımlarının yapılmasını sağlamakla, gençlere yönelik gençlik merkezlerinin aktif kullanımını sağlamak için plan ve projeler geliştirmek ve uygulanan faaliyetleri takip ederek raporlanması ve arşivlenmesini sağlamakla, Başkanlıkça ve müftülüklerce belirlenen yaz/kış kamplarının sorumluluğunu almakla görevlidir.
Çalışan Gençlik Sorumlusu	Çalışan gençlerle yapılacak olan faaliyetlerin koordinesini sağlamakla, gençlere yönelik sohbet ve faaliyet yapan din görevlilerinin faaliyetlerini raporlamak ve arşivleyerek çalışmalarını takip etmekle, sanayi ve ticaret odalarını, birlikleri ve iş insanlarını ziyaret etmekle sorumludur.
Din Görevlileri Bölge Sorumlusu	“Gençliğe Değer Projesi” kapsamında her bir din görevlisinin 10 genç ile irtibat halinde olmasını sağlamakla, il ve ilçelerde tüm din görevlilerinin sistemli çalışması için bölgelere ayırmakla, bölgelerin grup sorumlularını belirlemekle, grup sorumluları ile toplantılar yaparak gençlik çalışmalarını yönetmek, eğitim programı, faaliyet ve projelerin uygulanmasını takip etmekle sorumludur.
Üniversite ve TDV Evleri Sorumlusu	TDV öğrenci evinde kalan öğrencilerin takibini yapmakla, eğitim programı, sohbet ve tüm aktivite programlarının koordinasyonunu ve takibini yapmak, raporlamak ve arşivlemekle sorumludur.
TDV Genç Gönüllüler Sorumlusu	TDV genç gönüllü sayısını arttırmakla, gençlik koordinatörlüğünün planladığı gönüllü faaliyet, aktivite ve etkinliklerde gençlerin aktif rol almalarını sağlamakla sorumludur.

Kaynak: DİBDHGM, Din Hizmetleri Raporu 2021, s.165-167.

2021 yılı içerisinde gençlik çalışmaları kapsamında konferans, panel, seminer, sosyal medya programı, kamp, piknik, gezi, yarışma, sosyal faaliyetler, ziyaretler, sportif faaliyetler, okuma grubu, gençlik halkası, sabah namazı buluşması, cami buluşması, kurs ve atölye çalışmaları, GSB ve TDV yurtlarındaki programlar, öğrenci topluluğu, toplantı gibi etkinliklere 4.171.385 genç katılmış, toplamda 118.317 etkinlik

gerçekleştirilmiştir.⁶⁰ DGM 326'ya, DOS 531'e ve Genç Ofis 19'a ulaşarak gençlere yönelik mekanların sayısı 876'ya çıkmıştır.⁶¹ “Gençliğe Değer” projesi kapsamında da 89.404 personel ile 1.949.132 gence hizmet sunulmuştur.⁶² “Yazımda Kardeşlik Var” projesi kapsamındaki kamplar pandemi sebebiyle 2020 ve 2021 yılında yapılmamıştır. İlgili yılda 12 GSB yaz kampı gerçekleştirilerek 14760 genç bu kamplara katılım sağlamıştır.⁶³ DİB personeline izcilik eğitimi verilmesi, çocuk ve gençlere izcilik kampları ile ilgili farkındalık kazandırılması amacıyla 30.11.2021 tarihinde DİB ile TİF arasında iş birliği protokolü imzalanmıştır. 21.12.2021 tarihinde ise “DİB-TİF Değerlendirme ve Koordinasyon Yönetim Kurulu” oluşturulmuş ve kurul çalışmalarına başlanılmıştır.⁶⁴ 03.11.2021 tarihinde “Çevreme Duyarlıyım, Değerlerime Sahip Çıkıyorum” projesi için Diyanet İşleri Başkanlığı Din Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Millî Eğitim Bakanlığı Din Öğretimi Genel Müdürlüğü ve Temel Eğitim Genel Müdürlüğü ile Gençlik ve Spor Bakanlığı Gençlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü arasında iş birliği protokolü imzalanmıştır. Bu protokol ile görevli öğretmenler ve manevi danışmanlar tarafından, MEB Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğüne bağlı halk eğitim merkezleri bünyesinde oluşturulacak olan Değerler Modülü üzerinden, DGM'lerde haftada iki gün ikişer saat olmak üzere, toplamda 120 saat kurs açılarak değerler eğitimi etkinliklerinin gerçekleştirilmesi hedeflenmiştir.⁶⁵

2021 yılında ayrıca gençlik seminerler ve çalıştaylar gerçekleştirilmiştir. İl ve ilçe gençlik koordinatörlükleri tarafından “Değerleriyle Yetişen Gençlik” konulu 1072 seminer yapılmış ve 47.440 genç katılmıştır. “Kudüs ve Mescid-i Aksa” temalı çevrim içi 323 seminer verilmiş ve 54.228 kişiye ulaşılmıştır. “Din İstismarıyla Mücadelede Sahih Dinî Bilginin Önemi” konulu 1.034 seminer yapılmış ve 53.565 genç katılım sağlamıştır.⁶⁶ 25 Ocak - 22 Şubat 2021 tarihleri arasında 17 farklı gruba yönelik gençlik koordinatörleri tarafından gerçekleştirilen faaliyetlerin etkinlik ve verimliliğini artırmak amacıyla din hizmetlerinden sorumlu il müftü yardımcıları, din hizmetlerinden sorumlu

⁶⁰ Diyanet İşleri Başkanlığı Din Hizmetleri Genel Müdürlüğü (DİBDHGM), *Din Hizmetleri Raporu 2021* (Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı, 2022),169.

⁶¹ DİBDHGM, *Din Hizmetleri Raporu 2021*, 172.

⁶² DİBDHGM, *Din Hizmetleri Raporu 2021*, 175.

⁶³ DİBDHGM, *Din Hizmetleri Raporu 2021*, 177.

⁶⁴ DİBDHGM, *Din Hizmetleri Raporu 2021*, 178.

⁶⁵ DİBDHGM, *Din Hizmetleri Raporu 2021*, 179.

⁶⁶ DİBDHGM, *Din Hizmetleri Raporu 2021*, 180.

şube müdürleri ve ilçe müftülerinin de katılımıyla il ve ilçe gençlik koordinatörlerine yönelik çevrim içi eğitim semineri gerçekleştirilmiştir. “Gençlik Koordinatörleri Eğitim Semineri”ne 3090 personel katılmıştır.⁶⁷

“II. Gençlik Çalıştayı”, 09.09.2021 tarihinde gençliğin problemlerini, yaşanan sıkıntıları ve çözüm yollarını istişare etmek amacıyla dönemin DİB Başkanı’nın ve 30 STK temsilcisinin katılımıyla gerçekleştirilmiştir.⁶⁸ “Gençlik Merkezleri Çalıştayı” 27.09.2021 tarihinde DGM’de sunulan manevi danışmanlık ve dinî rehberlik ile din hizmetlerinin etkinliğini ve verimliliğini artırmak, hizmetlerin sunumunda karşılaşılan sorunlar ve bu sorunların çözüm önerileri ile ilgili hususları müzakere etmek amacıyla DİB Başkan Yardımcısı’nın başkanlığında gerçekleştirilmiştir. Çalıştaya il müftüleri, Diyanet işleri uzmanları, il müftü yardımcıları, ilçe müftüleri, il gençlik koordinatörleri ile manevi danışmanlık ve rehberlik hizmeti sunan 25 personel katılmıştır. DGM’lerin yol haritasında önemli bir rol oynayan bu çalıştayda, mevcut durum, standartlar, DGM’nin kategorize edilmesi, ortak müfredat, çalışma saatleri, faaliyet çeşitliliği, müftülüklerin yaklaşımı, gençlik merkezleri sorumlularının görev ve yetkileri, DGM’nin donanımı (kütüphane, materyal), finansal problemler (personel-ikram), gençlere ulaşma stratejileri (ortaokul, lise, üniversite), faaliyetlerin duyurulması, Genç Ofisler’in etkin hale getirilmesi, cami müştemilatında bulunan DGM’ye görevlendirme ve diğer kurumlarla işbirliği konuları müzakere edilmiştir.⁶⁹ “Değerler Çalıştayı” ise, 29-30 Kasım 2021 tarihlerinde “Çevreme Duyarlıyım, Değerlerime Sahip Çıkıyorum İşbirliği Protokolü” kapsamında projenin uygulama süreçleri, paydaşların rolleri, eylem planı ve etkinlik örnekleri konularının değerlendirilmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir.⁷⁰

2022 yılında ise Diyanet gençlik çalışmaları kapsamında 129.258 faaliyet düzenlenmiş ve bu faaliyetler neticesinde 6.307.688 gence hizmet verilmiştir. Bu yıl 446’sı DGM, 588’i DOS, 34’ü genç ofis olmak üzere toplam 1.068 gençlik hizmet mekanına ulaşılmıştır.⁷¹ Manevi danışmanlık ve rehberlik hizmeti kapsamında 742 GSB öğrenci yurdunda, 28 TDV öğrenci yurdunda, 272 DGM’de, 175 GSB Gençlik

⁶⁷ DİBDHGM, *Din Hizmetleri Raporu 2021*, 195.

⁶⁸ DİBDHGM, *Din Hizmetleri Raporu 2021*, 188.

⁶⁹ DİBDHGM, *Din Hizmetleri Raporu 2021*, 190-191.

⁷⁰ DİBDHGM, *Din Hizmetleri Raporu 2021*, 193.

⁷¹ Diyanet İşleri Başkanlığı (DİB), *2022 Yılı İdare Faaliyet Raporu* (Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı, 2023), 131.

Merkezlerinde olmak üzere toplamda 1.217 yerde hizmet verilmiştir.⁷² Toplamda 337 kamp (Gençliğe Değer Ara Dönem Kampı, Ramazan Kampı, DİB Tahsisli GSB Kampı, Yazında Kardeşlik Var, GSB Kampları) düzenlenmiş ve bu kamplara 46.728 genç katılmıştır.⁷³ TİF iş birliği kapsamında ilgili yılda gerçekleştirilen faaliyetler tarihleriyle birlikte Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2
TİF İş Birliği Kapsamında 2022 Yılında Gerçekleştirilen Faaliyetler

Tarih	Faaliyet
10-13 Şubat 2022	İl İzci Sorumluları Eğitim Programı
21-27 Mart 2022	Kulüp Önderliği ve Liderlik Temel Eğitimi
1-7 Ağustos 2022	İslam Ülkeleri Dostluk İzci Kampı
16-27 Mayıs 2022	İl İzcilik Tanıtım Seminerleri
14 Haziran 2022	Gönüllü Din Görevlileri İzcilik Kamp Eğitimi
20-26 Haziran 2022	İzci Liderlik Temel Eğitim Kursu
26 Eylül-2 Ekim 2022	İzci Liderlik Temel Eğitim Kursu
19 Eylül 2022	İzci Liderlik Temel Eğitim Kursu Tanıtım Semineri

Kaynak: DİB, 2022 Yılı İdare Faaliyet Raporu, s. 135.

2022 yılı içerisinde gençlikle ilgili 3 çalıştay düzenlenmiştir. 28-29 Temmuz 2022 tarihlerinde “Proje Değerlendirme Çalıştayı”, Ankara, İstanbul, Samsun, Kayseri, Diyarbakır, Mersin il Diyanet gençlik koordinatörleri, GSB ve MEB koordinatörlerinden 30 personelin katılımıyla gerçekleşmiştir. Çalıştay’da sahada karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerileri üzerinde görüşlerin bildirilmesi hedeflenmiştir. 28-29 Ağustos 2022 tarihleri arasında “II. Değerler Çalıştayı”, MEB, GSB ve DİB personellerinin, 33 ilden gelen müftülük, millî eğitim müdürlükleri ve gençlik ve spor il müdürlüklerinden 105 personelin katılımıyla düzenlenmiştir. 22 Aralık 2022 tarihinde ise gençlik hizmetlerinin ivme kazanması amacıyla dönemin DİB Başkanı’nın, üniversitelerden rektörlerin, diğer kurum temsilcileri ve Başkanlığın yöneticilerinin katılımıyla “III. Gençlik Çalıştayı” gerçekleştirilmiştir.⁷⁴

Diyanet gençlik çalışmaları kapsamında 2022 yılı içerisinde iki yeni proje hayata geçmiştir. İlki “Hem Çalışıyorum Hem Öğreniyorum Projesi”dir. Projeye çalışan gençlerin manevi hayatlarına destek verilmesi amaçlanarak Mart ayı itibarıyla 10 ilde uygulanmaya başlanmış, yıl sonuna kadar 355 fabrikada 1.604 personel ile 8.860 sohbet

⁷² DİB, 2022 Yılı İdare Faaliyet Raporu, 132.

⁷³ DİB, 2022 Yılı İdare Faaliyet Raporu, 133.

⁷⁴ DİB, 2022 Yılı İdare Faaliyet Raporu, 138-139.

gerçekleştirilmiş ve 167.428 çalışan gence ulaşılmıştır. Diğerisi ise, “Ulu Çınarlar Projesi”dir. Projeye gençlik koordinatörleri, manevî danışmanlar ve Diyanet genç gönüllüleri öncülüğünde ortaokul, lise ve üniversite öğrencileri ile birlikte, yaşlılara ve engellilere yönelik ortak ziyaretlerin yapılarak gençlerle büyüklerin ve engelli vatandaşların birlikteliğinin sağlanması amaçlanmıştır. Yine Mart ayı itibarıyla uygulanmaya başlanmış ve yıl sonuna kadar proje kapsamında 2.282 faaliyet ile 24.018 yaşlı ve engelli vatandaşa ulaşılmıştır.⁷⁵

Araştırmanın yürütüldüğü İstanbul ilindeki gençlik koordinatörlüğü bünyesinde de 2022 yılında bir dizi faaliyet yürütülmüştür. Ulaşılan verilere göre 2022 yıl içerisinde İstanbul Diyanet Gençlik Koordinatörlüğü tarafından 2607 konferans, panel ve seminer, 11.965 sohbet, 3.532 dijital faaliyet, 487 kamp, 617 piknik, 897 gezi, 184 yarışma, 7.399 sosyal ve kültürel faaliyet, 7.885 ziyaret, 3176 sportif faaliyet, 3.807 okuma grubu, 7.790 gençlik halkası, 463 sabah namazı buluşması, 15.529 camii buluşması, 1.140 kurs ve atölye, 298 KYK programı ve 4 üniversite kulüp çalışması olmak üzere toplamda 67.780 faaliyet düzenlenmiştir. Bu faaliyetlerden de toplam 1.077.146 genç yararlanmıştır.⁷⁶ Yine bu yıl içerisinde DGM sayısı 58’e, DOS sayısı 50’ye ve Genç Ofis sayısı 25’e ve Diyanet öğrenci evi sayısı 64’e ulaşmıştır.⁷⁷ “Çevreme Duyarlıyım, Değerlerime Saygılıyım” proje kapsamında ise 63 okul ile bağlantı kurularak 1.890 katılımcıya hizmet verilmiştir.⁷⁸

2023 DİB İdare Faaliyet Raporu’nda gençliğe yönelik faaliyetlerle ilgili net istatistiki bilgiye ulaşılamamakla birlikte il ve ilçe gençlik koordinatörlükleri tarafından gerçekleştirilen sosyal faaliyetler, konferans, panel, çalıştay, seminer, sempozyum, sosyal medya programı, kamp etkinliği, piknik, gezi, yarışma, ziyaret, sportif faaliyet, okuma grubu, gençlik halkası, gençlik buluşması, sabah namazı buluşması, cami buluşması, akşam dersleri, kurs ve atölye çalışması, GSB ve TDV yurtlarındaki programlar, üniversitelerde Diyanet genç gönüllüleri tarafından oluşturulan öğrenci topluluklarının düzenlediği toplantılar kapsamında yaklaşık 8 milyon gence ulaşıldığı bilinmektedir.

⁷⁵ DİB, 2022 Yılı İdare Faaliyet Raporu, 136.

⁷⁶ Diyanet İşleri Başkanlığı İstanbul Müftülüğü (DİBİM), *İstanbul Diyanet Gençlik 2022 Yılı Faaliyet Raporu* (İstanbul, 2022), 2-5. İstanbul Diyanet Gençlik Koordinatörlüğü’nün teşkilat yapısında 24 İl Koordinatörlüğü, 78 İlçe Gençlik Koordinatörlüğü ve 65 Manevi Danışman mevcuttur.

⁷⁷ DİBİM, *İstanbul Diyanet Gençlik 2022 Yılı Faaliyet Raporu*, 7.

⁷⁸ DİBİM, *İstanbul Diyanet Gençlik 2022 Yılı Faaliyet Raporu*, 8.

“Yazımda Kardeşlik Var”, “Gençliğe Değer” projeleri kapsamında 4 kamp programından 43.136 genç yararlanmıştır.⁷⁹ ÇEDES Projesi ile 300.000, “Hem Çalışıyorum Hem Öğreniyorum Projesi” ile 26.240, “Ulu Çınarlar Projesi” ile 39.088, “Atölye Çalışmaları” ile 243.898, “Nasreddin Hoca Gençlerle Buluşuyor” etkinlikleri ile 12.095, her bir din görevlisinin 10 gençle ilgilenmesi faaliyetleri kapsamında 1.237.370 gence ulaşılmıştır.⁸⁰ GSB iş birliğinde Niğde, Hatay, Karaman ve Mersin’de hafızlık eğitimi alan 12 yaş ve üzeri 500 öğrenciye gençlik kampı düzenlenmiştir. Ayrıca “Gençlik Projesi Çalıştayı” düzenlenmiştir.⁸¹ “Değerler Eğitimi ve Erdemli Gençlik” projesi kapsamında yurt dışından 3.077 öğrenci misafir edilmiştir.⁸² İlgili senede 9 adet ADRB ile DGM açılmıştır.⁸³ DİB yıllık toplam gençlik faaliyetlerinin sayısı ve ilgili yıl içerisinde açılışı gerçekleştirilen DGM sayısı Tablo 3’te gösterilmiştir.

Tablo 3
DİB Gençlik Faaliyetlerinin ve DGM’lerin Yıllara Göre Verileri

Yıl	Toplam Gençlik Faaliyet Sayısı	Toplam DGM Sayısı
2018	---	51
2019	2.990	39
2020	101.113	254
2021	118.317	326
2022	129.258	446

2018 ve 2023 yılında birçok faaliyetin yapıldığı kayda geçilmekle birlikte yıllık toplam faaliyet sayısı belirtilmediği için tabloda yer verilememiştir. 2019 yılından itibaren yıllık gençlik faaliyetleri sayısında bir artış gözükmektedir. 2019 yılındaki faaliyet sayısının düşük olmasının sebebi pandemi dönemi etkili olduğu düşünülmektedir. 2020 yılında etkinlik sayısının 100 bini geçtiği gözükmektedir. Yıllar arasındaki faaliyet sayısı farkı; 2020 ile 2021 17.204, 2021 ile 2022 10.941’dir. Yıllara göre toplam faaliyet sayısı artsa da artış oranında düşüş yaşanmıştır.

DİB’in 2011-2023 yılları arasındaki gençlere yönelik faaliyetleri genel olarak değerlendirildiğinde “gençlik” alanı 2018 yılından itibaren kapsamlı bir şekilde ele

⁷⁹ Diyanet İşleri Başkanlığı (DİB), *2023 Yılı İdare Faaliyet Raporu* (Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı, 2023), 41.

⁸⁰ DİB, *2023 Yılı İdare Faaliyet Raporu*, 42.

⁸¹ DİB, *2023 Yılı İdare Faaliyet Raporu*, 43.

⁸² DİB, *2023 Yılı İdare Faaliyet Raporu*, 73.

⁸³ DİB, *2023 Yılı İdare Faaliyet Raporu*, 40.

alınmıştır. “Gençlik Koordinatörlüğü” sistemi geliştirilerek il ve ilçelerdeki gençlere ulaşılmaya çalışılmıştır. GSB, MEB, TİF gibi kurumlarla yapılan protokoller, gençliğe yönelik faaliyetlerin çeşitliliğini arttırmış ve faaliyetlerin yapılması için daha geniş imkânlar sunmuştur. DİB’in gençlik faaliyetlerini daha rahat yürütebileceği okuma salonları, gençlik merkezleri ve genç ofis gibi gençlik hizmet mekanları açılmaya başlanmıştır. Özellikle DGM’ler bu anlamda önemli bir konuma sahiptir. Bu merkezler gençlere akranlarıyla birlikte vakit geçirebileceği ve ailelerinin de güvenle gönderebileceği bir mekân sunmaktadır. Gençler akranlarıyla birlikte faaliyetlere katılarak sosyalleşebilmekte; kişisel ve dinî gelişimine katkı sunacak eğitimler alarak kendisine manevi bir yatırım da yapabilmektedir. Sonraki bölümde bu merkezlerden yararlanan gençlerin burada yürütülen faaliyetleri nasıl değerlendirdiklerini ve gençlerin değerlendirmeleri ile sahada yapılan gözlemlerle örtüşüp örtüşmediği bulgularla ortaya konulmaya çalışılmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMA BULGULARI

Bu bölümde verilerin toplanma ve çözümlenme sürecine dair detaylar ve DGM'den faydalanan kişilerin anketimize verdiği cevaplar sonucunda elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Ziyaret edilen DGM'lerde hali hazırda bir kayıt sistemi olmadığından bu hizmetlerden yararlananların net sayısına ulaşılammıştır.

2.1. Verilerin Toplanması ve Çözümlemesi

Araştırmanın veri toplama sürecinde anket çalışmasına ait Google Forms linki katılımcılara eğitimcileri üzerinden ulaştırılmıştır. Araştırmaya katılan kişiler, anketleri doldurmadan önce bilgilendirilmiştir. Ayrıca reşit olanlardan “Katılımcı Bilgilendirme ve Onam Formu” ve reşit olmayanların da velilerinden “Veli Bilgilendirme ve Onam Formu” istenmiştir (EK-2, EK-3). Bu araştırmanın gerçekleştirilebilmesi için İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'nun 19.12.2022 tarihli 2022/13-1 sayılı etik kurul kararı alınmıştır (EK-4). Ayrıca bu araştırmanın Diyanet Gençlik Merkezlerinde uygulanabilmesi için Diyanet İşleri Başkanlığı Din Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından 30.01.2022 tarihinde izin verilmiştir (EK-5). Araştırmacı tarafından ilgili merkezlere ziyaretler gerçekleştirilerek katılımcı gözlemi yapılmış ve gerekli veriler toplanmıştır. Ayrıca Diyanet Gençlik Merkezleri sorumlularından merkezin açılışına dair belge ve merkezin tanıtım broşürü gibi çalışmamızı destekleyecek bazı dokümanlar talep edilmiş ve ulaşılabildiği kadarıyla çalışmada sunulmuştur. Araştırmadan elde edilen verilerin çözümlenmesinde ise SPSS 22.0 istatistik programından yararlanılmıştır. Öncelikle geçerli kabul edilen anketlerin programa girişleri yapılmış ve veri temizleme işlemi gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların demografik bilgilerine ve Diyanet Gençlik Merkezlerinden memnuniyetlerine dair maddelerin frekans ve yüzde dağılımları çıkartılmış; memnuniyet ve beklentiye dair maddeler kendi içinde değerlendirilmiştir. Katılımcıların ilgili merkezlerden aldıkları hizmetler konusunda memnuniyet düzeylerinin cinsiyet, yaş ve merkezlere göre farklılaşma

durumunun tespiti için öncelikle maddelerin parametrik test koşullarını sağlayıp sağlamadığına bakılmıştır. Bunun için basıklık ve çarpıklık değerleri esas alınmış ve $+2$ aralığında bir değer sahip olanların parametrik test koşullarının sağladığı kabul edilmiştir.⁸⁴ Likert tipindeki sorular kendi içinde Tablo 1’de görüldüğü gibi numaralandırılmış ve buna göre 2, 3, 6, 8, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 25, 26, 27, 31 maddelerinin parametrik test koşullarını sağlayamadığı tespit edildiği için bu maddelerle ilişkili iki alt gruplu değişkenlerde farklılık analizinde non-parametrik testlerden Mann-Whitney U; bu koşulları sağlayanlarda ise Independent Samples t Testi kullanılmıştır. Üç ve daha fazla değişkenli alt gruplu değişkenlerde ise parametrik koşulları sağlayan maddelerde One Way Anova; bu koşulları sağlayamayanlarda ise Kruskal Wallis testi kullanılmıştır. Farkın kaynağının tespiti için Anova testinde Tukey HSD testinden yararlanılmıştır. Yazılan analiz sonucunda hangi maddelerin parametrik olup olmadığına dair bilgi Tablo 4’te gösterilmiştir.

Tablo 4
Maddelerin Parametrik Test Koşulları

Madde No	Maddeler	Çarpıklık Değeri	Basıklık Değeri	Parametrik/ Non-Parametrik
1	Eğitimlerin Sayısı	-1,055	,936	Parametrik
2	Konuların İlgi Çekiciliği	-1,322	2,011	Non-Parametrik
3	İçeriğe Dair Öğretim Süreçleri	-1,429	2,798	Non-Parametrik
4	Teorik Boyutu	-1,154	1,252	Parametrik
5	Pratik Boyutu	-1,113	1,131	Parametrik
6	İçeriğin Zenginliği	-1,354	2,359	Non-Parametrik
7	Materyal Çeşitliliği	-,936	,379	Parametrik
8	Sınıf Ortamının Eğitime Uygunluğu	-1,862	3,949	Non-Parametrik
9	Atölyelerin Sayısı (Mutfak Atölyesi, Sanat Atölyesi vs.)	-,699	-,451	Parametrik
10	Atölyelerin Niteliği	-,946	,465	Parametrik
11	Kitap Okuma Gruplarının Sayısı	-,563	-,459	Parametrik
12	Kitap Okuma Gruplarının Niteliği	-,703	-,240	Parametrik

⁸⁴ Darren George-Paul Mallery (eds.), *SPSS for windows step by step: A sample Guide and Reference* (Boston: Allyn and Bacon, 4 ed., 2003) kaynağı, naklen İnci Erdoğan Tarakçı (ed.), *Disiplinlerarası Yaklaşımlarla Kadın Çalışmaları 2* (İstanbul: Efe Akademik Yayıncılık, 1.Basım, 2023), 275 kaynağından alınmıştır.

Tablo 4 - devam
Maddelerin Parametrik Test Koşulları

13	Sanatsal ve Kültürel Faaliyetlerin Sayısı	-,729	-,258	Parametrik
14	Sanatsal ve Kültürel Faaliyetlerin Niteliği	-,885	,063	Parametrik
15	Sportif Faaliyetlerin Sayısı	-,271	-1,070	Parametrik
16	Sportif Faaliyetlerin Niteliği	-,395	-,966	Parametrik
17	Binanın Fiziksel Koşulları	-1,400	1,628	Parametrik
18	Ulaşım	-1,994	5,917	Non-Parametrik
19	Öğretici/Eğitmen Sayısı	-1,624	3,118	Non-Parametrik
20	Öğretici/Eğitmenlerin Gençlerle İletişimi	-2,241	5,764	Non-Parametrik
21	Öğretici/Eğitmenlerin Mesleki Yeterliliği	-2,081	5,733	Non-Parametrik
22	Diyanet Gençlik Merkezini tanımış olmak hayatıma olumlu katkı sağladı.	-2,335	6,462	Non-Parametrik
23	Diyanet Gençlik Merkezinin bir parçası olmak beni daha iyi hissettiriyor.	-2,472	7,294	Non-Parametrik
24	Dinî bilgilerimdeki eksiklikleri gidermeme yardımcı oldu.	-2,048	4,170	Parametrik
25	Dinî eğitimlerle dinî daha kolay öğrenmeme ve anlamama yardımcı oldu.	-2,033	4,213	Non-Parametrik
26	Diyanet Gençlik Merkezinde olmaktan memnun değilim.	2,713	6,935	Non-Parametrik
27	Hayatımda dinîmize daha çok yer vermeye teşvik etti.	-1,931	4,110	Non-Parametrik
28	İletişim becerilerimin gelişmesine katkı sağladı.	-1,381	1,637	Parametrik
29	Daha sosyal bir birey olmama katkı sağladı.	-1,462	1,915	Parametrik
30	Uyku, ders, yemek gibi dışında kalan serbest zamanlarımı daha verimli planlamama olumlu katkı sağladı.	-1,265	1,000	Parametrik
31	Diyanet Gençlik Merkezini gençlere tavsiye ederim.	-3,365	11,944	Non-Parametrik

2.2. Araştırma Bulguları

2.2.1. Araştırmanın Gerçekleştirildiği Diyanet Gençlik Merkezlerine Yönelik Gözleme Dayalı Bulgular

İlgili merkezlere saha ziyareti gerçekleştirilmesi sonucunda gözlem formu üzerinden bilgi toplanılmıştır. Gözlemler yoluyla araştırma kapsamındaki DGM’lerin fiziki yapısı, sosyal faaliyet alan imkânı, idari birimler, hitap ettiği hedef kitle ve üye sayılarına dair elde edilen bilgiler Tablo 5, Tablo 6, Tablo 7, Tablo 8, Tablo 9, Tablo 10, Tablo 11, Tablo 12 ve Tablo 13’te gösterilmiştir.

Tablo 5
Sarıyer Müftülüğü DGM’ye Ait Bulgular

Diyanet Gençlik Merkezi Adı/Bulunduğu İlçe	Sarıyer Müftülüğü Diyanet Gençlik Merkezi / Sarıyer
Fiziki Yapı (Bina Yapısı, Derslik)	Cami Müştemilatı ☐ Kur’an Kursu Müştemilatı ☐ Müstakil ☒ Diyanet Gençlik Merkezi’nin Bölümleri: • Kütüphane • Teras • Toplantı Odası • Kulüp Odası • Mutfak • Teknik Odası • İdare Odası • Sohbet Odası • 3 Derslik • Wc- Abdest Yeri Bina 4 katlı olup 2 katı erkek öğrenci yurdu görevi görmektedir. Araştırma kapsamındaki İstanbul Diyanet Gençlik Merkezleri arasında tek yurtlu Diyanet Gençlik Merkezi’dir. İstanbul Ticaret Üniversitesi, Boğaziçi Üniversitesi ve Koç Üniversitesi’nden toplam 42 erkek öğrenci yurttaki ikamet etmektedir. Modern mimaride inşa edilmiş bir mekandır.
Faaliyetler	• Cami Gençlik Buluşmaları • Kahvaltı Programları • Halı Saha Maçı • Yüzme • Sohbet • Geziler • Seminerler

Tablo 5 - devam
Sarıyer Müftülüğü DGM'ye Ait Bulgular

	• Güzel Kur'an-ı Kerim Okuma • Arapça • Tezhip • Kitap Kritiği • Ebru Atölyesi • Suluboya Atölyesi • Masa Tenisi • Langırt • Takviye Dersler (Lise, Ortaokul)
Sosyal Faaliyet Alan İmkânı	Gençlerin serbest zaman geçirebileceği alan teras katında mevcuttur. Burada masa tenisi ve langırt oyunları yer almaktadır. Kulüp odasında da Diyanet bünyesinde oluşturulan kulüplerin faaliyetleri ve toplantıları düzenlenmektedir. Fakat sportif faaliyetler için tahsis edilen bir alan bulunmamaktadır.
İdari Birimler	Bir idare odası bulunmaktadır. İdare ile ilgili sorumlu kişi manevi danışmandır.
Personel Çalışma İmkânı	Ekip; ADRB sorumlusu, Kur'an Kursu öğreticisi, DKAB öğretmeni ve destek personelinden teşekkül etmektedir. ⁸⁵
Hizmet Verilen Hedef Kitlenin Cinsiyeti ve Yaş Grubu	Faaliyetler ortaokul, lise ve üniversite öğrencilerine yöneliktir.
Toplam Genç Sayısı	Belirtilmemiştir.

Tablo 6
Başakşehir Müftülüğü DGM'ye Ait Bulgular

Diyanet Gençlik Merkezi Adı/Bulunduğu İlçe	Başakşehir Müftülüğü Diyanet Gençlik Merkezi / Başakşehir
Fiziki Yapı (Bina Yapısı, Derslik)	Cami Müştemilatı ☒ Kur'an Kursu Müştemilatı ☐ Müstakil ☐ Diyanet Gençlik Merkezi'nin Bölümleri: • Seminer Salonu • Okuma Salonu • İdare Odası • Sanat Atölyesi • Öğretmenler Odası • 2 Derslik • Wc- Abdest Yeri Cami müştemilatı içinde yapılanma olmakla birlikte giriş kapısı ayrıdır. Mekân geleneksel ve modern mimaride inşa edilmiştir.

⁸⁵ Bu DGM'den personel sayısı ile ilgili net bilgi alınamamıştır.

Tablo 6 - devam
Başakşehir Müftülüğü DGM'ye Ait Bulgular

Faaliyetler	• Kur'an-ı Kerim • Tefsir • Hadis • İlmihal • Siyer • İhya Okumaları • Gönül Sohbetleri • Makam Dersi • Arapça • Osmanlı Türkçesi • İngilizce • Ebru • Kanaviçe • Ahşap Boyama • Hat • Pastacılık • Pozitif Psikoloji • Bilim Tarihi • Diksiyon Dersi • Geziler • Seminerler
Sosyal Faaliyet Alan İmkânı	Ebru, seramik, pastacılık gibi atölyelerin gerçekleştirilebileceği "Sanat Atölyesi", gençlerin serbest okuma yapabileceği gençleri cezbedecek bir "Okuma Salonu" ve ders arası gençlerin dinlenebileceği şöminenin bulunduğu bir alan bulunmaktadır. Fakat sportif faaliyetlerin uygulanabileceği bir alan bulunmamaktadır (EK-6/1, EK-6/2).
İdari Birimler	Bir idare odası bulunmaktadır. İdare ile ilgili sorumlu kişi manevi danışmandır. İki idari yardımcı hanımefendi ve genel koordinasyonda destek veren bir vaize bulunmaktadır.
Personel Çalışma İmkânı	Ekte 3 kadrolu personel ve 2 gönüllü çalışan bulunmaktadır. Destek personel eksikliği nedeniyle problem yaşandığı gözlenmiştir.
Hizmet Verilen Hedef Kitlenin Cinsiyeti ve Yaş Grubu	Faaliyetler 14-27 yaş aralığındaki kız öğrencilere yöneliktir.
Toplam Genç Sayısı	Belirtilmemiştir.

Tablo 7
Aynalı Çeşme Camii DGM'ye Ait Bulgular

Diyanet Gençlik Merkezi Adı/Bulunduğu İlçe	Aynalı Çeşme Camii Diyanet Gençlik Merkezi / Fatih
Fiziki Yapı (Bina Yapısı, Derslik)	Cami Müştemilatı ☒ Kur'an Kursu Müştemilatı ☐

Tablo 7 - devam
Aynalı Çeşme Camii DGM'ye Ait Bulgular

	Müstakil ☐ Diyanet Gençlik Merkezi'nin Bölümleri: • İdare Odası • Dinî Rehberlik Odası • Çok Amaçlı Salon • Mutfak • Wc- Abdest Yeri Cami müstemilatı içinde yapılanma olmakla birlikte giriş kapısı ayrıdır. Mekân, geleneksel ve modern mimaride inşa edilmiştir.
Faaliyetler	• Kur'an-ı Kerim • Değerler Eğitimi • Dinî Rehberlik • Akademik Rehberlik • Geleneksel Okçuluk • Teakwando • El İşi Atölyeleri
Sosyal Faaliyet Alan İmkânı	Çok Amaçlı Salon'da gençlerin sportif faaliyetlerini gerçekleştirebilmesi için ok perdesi ve teakwando süngeri yer almaktadır. Kız ve erkek öğrencilere özel farklı gün ve saatlerde bu alanı kullanabilmektedir. DGM'den sorumlu İmam-Hatip koordinesinde 2017 yılından beri okçuluk üzerine çalışmalar yürütülmüş ve 2022 yılında resmî olarak "Fatih Serdengeçti Spor Kulübü" kurulmuştur. Kulüp, Türkiye Geleneksel Türk Okçuluk Federasyonu'ndan branş tescili yapmış ve 3 antrenör ile 120 öğrenci çalışmalar devam etmektedir.
İdari İçin İmkanlar	Bir idare odası bulunmaktadır. İdare odası büyük bir alan olması sebebiyle sosyal faaliyetlere de ev sahipliği yapmaktadır. İdare ile ilgili sorumlu kişi İmam-Hatiptir.
Personel Çalışma İmkânı	Edinilen bilgiye göre ücretli çalışan bir personel bulunmamaktadır. İlkokul veya ortaokul döneminde buradan eğitim almış 8 gönüllü üniversite öğrencisi gençlere mentörlük yapmaktadır. Aynalı Çeşme Camii Gençlik Merkezi'nin diğer merkezlerden farkı, mahallenin gençlerini ilkokuldan itibaren ahlâki açıdan üniversite sonuna kadar yetiştirme usulünü izlemesidir.
Hizmet Verilen Hedef Kitlenin Cinsiyeti ve Yaş Grubu	Faaliyetler ortaokul, lise ve üniversite öğrencilerine yöneliktir.
Toplam Genç Sayısı	130 kişi

Tablo 8
Beşir Ağa Medresesi DGM'ye Ait Bulgular

Diyanet Gençlik Merkezi Adı/Bulunduğu İlçe	Beşir Ağa Medresesi Diyanet Gençlik Merkezi / Fatih
Fiziki Yapı (Bina Yapısı, Derslik)	Cami Müştemilatı ☐ Kur'an Kursu Müştemilatı ☐ Müstakil ☒ Diyanet Gençlik Merkezi'nin Bölümleri: • İdare Odası • Derslik • Sosyal Faaliyet Alanı (Genç ÖNDER ile ortak kullanım) Diyanet Gençlik Merkezi, Hacı Beşir Ağa Külliyesi içerisinde bulunan kütüphanenin olduğu yerdir. Bu alan müstakil olarak caminin sağ tarafına bitişik olarak yer alır ve içeriye sadece camiden geçilerek girilmektedir. Geleneksel mimaride inşa edilmiş bir mekandır.
Faaliyetler	• Kur'an-ı Kerim • Akaid • Kelam • İslam Tarihi • Arapça • Hadis • Tefsir • Hayatü's Sahabe • Akademik İngilizce • Tarihi Yarımada Turu • Kış ve Yaz Piknikleri • Karadeniz, Doğu Anadolu ve Balkan Turu • Kitap Tahlili • Konferans • Söyleşi • Kahvaltı ve Öğle Yemeği Programları • Dönemsel Beşirağa Akademi Dergisi çıkarımı
Sosyal Faaliyet Alan İmkânı	Sosyal faaliyetler, Genç ÖNDER ile iş birliği neticesinde külliye içerisinde ortak mekânda yapılmaktadır (EK- 7).
İdari İçin İmkanlar	Bir idare odası bulunmaktadır. İdare ile ilgili sorumlu kişi İmam-Hatiptir. İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi ile protokol imzalanmıştır.
Personel Çalışma İmkânı	Edinî len bilgiye göre ücretli çalışan bir personel bulunmamaktadır. Diyanet Gençlik Merkezi'nin koordinasyonunda gönüllü üniversite öğrencileri yardımcı olmaktadır.
Hizmet Verilen Hedef Kitlenin Cinsiyeti ve Yaş Grubu	Faaliyetlerden lise düzeyindeki erkek öğrenciler ve üniversite düzeyindeki kız öğrenciler faydalanmaktadır.
Toplam Genç Sayısı	50 kişi

Tablo 9
Hasan Zeyneb Camii DGM'ye Ait Bulgular

Diyanet Gençlik Merkezi Adı/Bulunduğu İlçe	Hasan Zeyneb Camii Diyanet Gençlik Merkezi / Şişli
Fiziki Yapı (Bina Yapısı, Derslik)	Cami Müştemilatı ☒ Kur'an Kursu Müştemilatı ☐ Müstakil ☐ Diyanet Gençlik Merkezi'nin Bölümleri: • Dinlenme Odası • Oyun Odası • İdare Odası • 2 Derslik • Mutfak • Wc- Abdest Yeri Cami müştemilatı içinde yapılanma olmakla birlikte giriş kapısı ayrıdır. Mekân modern mimaride inşa edilmiştir.
Faaliyetler	• Kur'an-ı Kerim • Değerler Eğitimi • Ebru • Pastacılık Atölyesi • Futbol • Voleybol • Yüzme (Yaz Dönemi) • Piknikler • Playstation Turnuvaları • İlk Yardım Dersi
Sosyal Faaliyet Alan İmkânı	Ebru, eliş, pastacılık gibi atölyeler gençlik merkezi binası içerisinde; futbol, voleybol, gibi sportif faaliyetler Taksim Spor Kulübü ve Feriköy Spor Kulübü iş birliğiyle ve yüzme faaliyeti GSB ile iş birliğiyle gerçekleştirilmektedir.
İdari Birimler	Bir idare odası bulunmaktadır. İdare ile ilgili sorumlu kişi manevi danışmandır.
Personel Çalışma İmkânı	İlahiyat mezunu fahri 3 bayan, 2 müezzin ve 1 vekil İmam-Hatip çalışmaktadır.
Hizmet Verilen Hedef Kitlenin Cinsiyeti ve Yaş Grubu	Faaliyetlerden kız ve erkek ortaokul öğrencileri yararlanmaktadır.
Toplam Genç Sayısı	200 kişi ⁸⁶

⁸⁶ Sadece 60 kişi aktif katılımcıdır.

Tablo 10
Bağcılar Müftülüğü DGM'ye Ait Bulgular

Diyanet Gençlik Merkezi Adı/Bulunduğu İlçe	Bağcılar Müftülüğü Diyanet Gençlik Merkezi / Bağcılar
Fiziki Yapı (Bina Yapısı, Derslik)	Cami Müştemilatı ☐ Kur'an Kursu Müştemilatı ☐ Müstakil ☒ Diyanet Gençlik Merkezi'nin Bölümleri: • Dinlenme Odası • İdare Odası • Mutfak • Çok Amaçlı Salon (100 kişilik) • Kitap-Kafe Bölümü • Wc Modern mimaride merkezin 1. katı kitap-kafe şeklinde inşa edilmiştir. Bu alanda öğrenciler ders çalışabilmektedir.
Faaliyetler	• Kur'an-ı Kerim • Kırık Meal • Arapça A1 • Bendir • Kaligrafi • Diksiyon • Kung-fu • Tezhip • Kitap Tahlili
Sosyal Faaliyet Alan İmkânı	Kung-fu gibi spor faaliyetleri ve seminerlerin gerçekleştirilebileceği çok amaçlı salon mevcuttur.
İdari Birimler	Bir idare odası bulunmaktadır. İdare ile ilgili sorumlu kişi vaizedir.
Personel Çalışma İmkânı	Resmî ve fahri birer bayan eğitmen ve hizmetliden sorumlu bir memur çalışmaktadır.
Hizmet Verilen Hedef Kitlenin Cinsiyeti ve Yaş Grubu	Faaliyetler kız ortaokul, lise, üniversite öğrencilerine ve mezunlara yöneliktir.
Toplam Genç Sayısı	40 kişi

Tablo 11
Cihangir Camii DGM'ye Ait Bulgular

Diyanet Gençlik Merkezi Adı/Bulunduğu İlçe	Cihangir Camii Diyanet Gençlik Merkezi / Beyoğlu
Fiziki Yapı (Bina Yapısı, Derslik)	Cami Müştemilatı ☒ Kur'an Kursu Müştemilatı ☐ Müstakil ☐ Diyanet Gençlik Merkezi'nin Bölümleri: • İdare Odası • Sohbet Odası (50 kişilik)

Tablo 11 - devam
Cihangir Camii DGM'ye Ait Bulgular

	Cami müstemilatı içinde yapılanma olmakla birlikte giriş kapısı ayrıdır. Geleneksek mimaride inşa edilmiş bir mekandır.
Faaliyetler	• “Beyoğlu’nda Bin Kapı, Bir Selam, Bir Kitap, Bir Dua” Projesi Kapsamında Kitap Tahlili • Doğa İçinde Bisiklet Turu • Sohbetler
Sosyal Faaliyet Alan İmkânı	Sosyal faaliyetlerin gerçekleştirilebileceği bir alan bulunmamakta fakat merkez dışında doğada bisiklet turu ile manevi sohbet faaliyeti yapılmaktadır. 2020 yılında “Beyoğlu Müftülüğü Bisiklet Kulübü” kurulmuş ve Cihangir Camii DGM koordinesinde faaliyetler düzenli olarak devam etmektedir (EK-8).
İdari İçin İmkanlar	Bir idare odası bulunmaktadır. İdare ile ilgili sorumlu kişi İmam-Hatıptır.
Personel Çalışma İmkânı	Destek personel yetersizliği nedeniyle problemler yaşandığı ifade edilmiştir.
Hizmet Verilen Hedef Kitlenin Cinsiyeti ve Yaş Grubu	Faaliyetler ortaokul, lise ve üniversite öğrencilerine yöneliktir.
Toplam Genç Sayısı	Belirtilmemiştir.

Tablo 12
Hacı Talip İdris Kahraman Erkek Kur'an Kursu
DGM'ye Ait Bulgular

Diyanet Gençlik Merkezi Adı/Bulunduğu İlçe	Hacı Talip İdris Kahraman Erkek Kur'an Kursu Diyanet Gençlik Merkezi / Kartal
Fiziki Yapı (Bina Yapısı, Derslik)	Cami Müstemilatı ☐ Kur'an Kursu Müstemilatı ☒ Müstakil ☐ Diyanet Gençlik Merkezi'nin Bölümleri: • İdare Odası • Mutfak • Konferans Salonu • 1 Derslik • Spor Salonu (Otopark) • Mescit • Wc Hacı Talip İdris Kahraman Erkek Kur'an Kursu 5 katlıdır. Kur'an Kursu'nun -1 ve otopark katı DGM'ye ayrılmıştır.
Faaliyetler	• Kur'an-ı Kerim • Değerler Eğitimi • Futbol

Tablo 12 - devam
Hacı Talip İdris Kahraman Erkek Kur'an Kursu
DGM'ye Ait Bulgular

	• DHBT Kursu • Hat Kursu • El İşi Atölyesi
Sosyal Faaliyet Alan İmkânı	Kur'an Kursu'nun otoparkı spor salonu olarak kullanılmaktadır. Öğrencilerin can güvenliği için tadilat gerekmektedir.
İdari İçin İmkanlar	Bir idare odası bulunmaktadır. İdare ile ilgili sorumlu kişi din hizmetleri uzmanıdır.
Personel Çalışma İmkânı	Vaize ve bayan hocalar merkezde daimî durmamakla birlikte kız öğrenciler için etkinlik olduğunda gelmektedir. Kur'an Kursu'nun temizlik personeli haftada 1 veya 2 kere temizlik yapmaktadır.
Hizmet Verilen Hedef Kitlenin Cinsiyeti ve Yaş Grubu	Faaliyetlerden erkek ilköğretim ve ortaokul öğrencileri ve kız ön lisans ve lisans öğrencileri faydalanmaktadır.
Toplam Genç Sayısı	128 kişi

Tablo 13
Veysel Karani Camii DGM'ye Ait Bulgular

Diyanet Gençlik Merkezi Adı/Bulunduğu İlçe	Veysel Karani Camii Kur'an Kursu Diyanet Gençlik Merkezi / Merter
Fiziki Yapı (Bina Yapısı, Derslik)	Cami Müştemilatı ☐ Kur'an Kursu Müştemilatı ☒ Müstakil ☐ Diyanet Gençlik Merkezi'nin Bölümleri: • Sohbet Odası • Oyun Odası (Bilardo, Langırt, Masa Tenisi) • Fitness ve Boks Salonu • İdare Odası • Kütüphane • Mutfak • Wc- Abdest Yeri 4 katlı Kur'an Kursu içinde yapılanmakta ve 2 katı DGM'ye aittir. Mekân, modern mimaride inşa edilmiştir.
Faaliyetler	• Boks • Kur'an-ı Kerim • Değerler Eğitimi • Fıkıh • Sohbetler • Kamplar • Fitness • Masa Tenisi

Tablo 13 - devam
Veysel Karani Camii DGM'ye Ait Bulgular

	• Bilardo • Langırt
Sosyal Faaliyet Alan İmkânı	Fitness, boks, langırt, bilardo ve masa tenisi gibi sportif faaliyetlerin gerçekleştirilebileceği alan mevcuttur. Manevi sohbetlerin yapıldığı sohbet odası vardır. Öğrencilerin kitap okuyabileceği ve ders çalışabileceği kütüphane de yer almaktadır.
İdari İçin İmkanlar	Bir idare odası bulunmaktadır. İdare ile ilgili sorumlu kişi İmam-Hatiptir.
Personel Çalışma İmkânı	Fahri ve resmi personelden oluşan 10 kişilik ekip çalışmaktadır.
Hizmet Verilen Hedef Kitlenin Cinsiyeti ve Yaş Grubu	Faaliyetler ilkökul, ortaokul, lise ve erkek üniversite öğrencilerine yöneliktir.
Toplam Genç Sayısı	200 kişi

Araştırma örneklemine müstakil, Kur'an kursu ve cami müştemilatı olmak üzere üç farklı yapıdaki DGM'ler dahil edilmiştir. Sarıyer Müftülüğü DGM, Beşir Ağa Medresesi DGM ve Bağcılar Müftülüğü DGM müstakil yapıdaki DGM'lerdendir. Hacı Talip İdris Kahraman Erkek Kur'an Kursu DGM ve Veysel Karani Camii Kur'an Kursu DGM Kur'an kursu müştemilatı yapıdaki DGM'lerdendir. Başakşehir Müftülüğü DGM, Aynalı Çeşme Camii DGM, Hasan Zeyneb Camii DGM ve Cihangir Camii DGM cami müştemilatı şeklinde yapılanmıştır. Saha ziyareti esnasında DGM'lerin yapıları ve imkânları çerçevesinde hizmet sundukları görülmüştür. Standart hizmet kalitesinin yakalanması adına DGM'lerin yapı ve imkânı noktasındaki farklılıklarının minimuma düşürülmesi gerekmektedir. Sarıyer Müftülüğü DGM, Başakşehir Müftülüğü DGM, Beşir Ağa Medresesi DGM, Hasan Zeyneb Camii DGM ve Veysel Karani Camii DGM'lerin sosyal faaliyetler için; Aynalı Çeşme Camii DGM, Bağcılar DGM ve Veysel Karani Camii DGM'lerin sportif faaliyetler için uygun olduğu değerlendirilmektedir. Faaliyet çeşitliliği açısından değerlendirildiğinde Sarıyer Müftülüğü DGM, Başakşehir DGM, Beşir Ağa Medresesi DGM, Aynalı Çeşme Camii DGM ve Veysel Karani Camii DGM dikkat çekmektedir. İdari ve personel için imkânlar bakımından değerlendirildiğinde ise sırasıyla Veysel Karani Camii DGM, Sarıyer Müftülüğü DGM, Başakşehir Müftülüğü DGM ve Hasan Zeyneb Camii DGM diğerlerine göre daha iyi durumdadır.

2.2.2. Katılımcılara Ait Demografik Bilgiler

Araştırma, İstanbul’da faaliyet gösteren on iki DGM’den faydalanan kişileri kapsamaktadır. Verilere göre araştırmaya en çok katılım sağlanan merkez, %24 oranıyla Sarıyer Müftülüğü DGM’dir. İkinci sırada %21 oranla Başakşehir Müftülüğü DGM, üçüncü sırada ise %13 oranla Aynalı Çeşme Camii DGM yer almaktadır. Katılım sağlanan gençlik merkezlerine göre dağılımı Tablo 14’te gösterilmiştir.

Tablo 14
Katılım Sağlanan Diyanet Gençlik Merkezi

Diyanet Gençlik Merkezleri	Frekans (f)	Oran (%)
Sarıyer Müftülüğü Diyanet Gençlik Merkezi	37	24
Başakşehir Müftülüğü Diyanet Gençlik Merkezi	33	21
Aynalı Çeşme Camii	20	13
Beşir Ağa Medresesi Diyanet Gençlik Merkezi	19	12
Hasan Zeyneb Camii	14	9
Bağcılar Müftülüğü Diyanet Gençlik Merkezi	10	6
Cihangir Cami ziyaret edildi	6	4
Hacı Talip İdris Kahraman Erkek Kur’an Kursu	6	4
Veysel Karani Camii Kur’an Kursu	5	3
Diğer ⁸⁷	5	3
TOPLAM	155	100

Katılımcıların %66’nın kadın, %34’nün erkek olduğu tespit edilmiştir. Katılımcıların %8’i 7-10 yaş, %28’i 11-14 yaş, %23’ü 15-18 yaş ve %41’i 19 yaş ve üstü yaş grubuna dahildir. Araştırmaya katılım sağlayanların en küçüğü 8 yaşında, en büyüğü ise 30 yaşındadır. Bu da farklı yaş gruplarının DGM’lerden yararlandığını göstermektedir. Örneklem kapsamındaki DGM’ler, düzenlemiş oldukları faaliyetlerinin yaş gruplarına hitabı açısından değerlendirildiklerinde DGM’lerin sayılan 4 farklı yaş grubundan bir veya iki farklı yaş grubuna yönelik faaliyetlere daha ağırlık verdiği,

⁸⁷ Katılımcıların az olması sebebiyle şu üç merkez “Diğer” adıyla gruplandırılmıştır: Ümraniye Müftülüğü Prof. Dr. Necmettin Erbakan Diyanet Gençlik Merkezi, Bilal Cebir Diyanet Gençlik Merkezi, İmam Şafii Diyanet Gençlik Merkezi.

dolayısıyla bir DGM’de tüm yaş gruplarına yönelik faaliyetlerin yapılmadığı gözlenmiştir. Örneğin Başakşehir Müftülüğü DGM’nin faaliyetleri lise, üniversite öğrencisi ve mezun genç kızlara; Beşir Ağa Medresesi DGM’nin lise düzeyindeki erkek öğrencilere ve üniversite düzeyindeki kız öğrencilere; Aynalı Çeşme Camii DGM’nin ortaokul, lise ve üniversite öğrencilerine; Cihangir Camii DGM’nin ortaokul, lise ve üniversite öğrencilerine; Hasan Zeyneb Camii DGM’nin ortaokul öğrencilerine; Sarıyer Müftülüğü DGM’nin ortaokul, lise ve üniversite öğrencilerine ve Hacı Talip İdris Kahraman Erkek Kur’an Kursu DGM’nin ilkokul dönemindeki erkek öğrencilere yönelik faaliyetlere ağırlık verdiği gözlemlenmiştir. Elde edilen verilere göre üniversite öğrencilerinin ve mezunlarının katılım oranı (%41) yüksek gözükmemektedir. Katılımcıların %88’i aktif öğrenci iken %12’sinin mezun olduğu tespit edilmiştir. Bu veri DGM’lerin sunduğu hizmetten yararlanmak için öğrenci olma şartı olmadığını göstermektedir. Katılımcıların %27’si 4 yıllık lisans örgün öğretim şeklinde öğrenimi devam ettirenlerdir. İkinci sırada %25 oranla ortaokul, üçüncü sırada ise %22 oranla Anadolu İmam-Hatip lise grubu yer almaktadır. Genel olarak bir gruplandırmaya gidildiğinde katılımcıların %40’ı lisans ve lisansüstü, %36’sı ortaokul ve %24’ü lise düzeyindeki öğrencilerden oluşmaktadır. Katılımcıların cinsiyet, yaş grubu ve öğrenim durumuna göre dağılımı Tablo 15’te gösterilmiştir.

Tablo 15
Katılımcıların Cinsiyet, Yaş Grubu ve Öğrenim Durumuna Göre Dağılımı

		Frekans (f)	Oran (%)
Cinsiyete Göre Dağılım	Kadın	102	66
	Erkek	53	34
Yaş Grubuna Göre Dağılım	7-10 Yaş (İlkokul)	12	8
	11-14 Yaş (Ortaokul)	44	28
	15-18 Yaş (Lise)	36	23
	+19 Yaş	63	41

Tablo 15 - devam
Katılımcıların Cinsiyet, Yaş Grubu ve Öğrenim Durumuna Göre Dağılımı

Katılımcıların Öğrenim Durumu	Devam Ediyor	137	88
	Bitti	18	12
Öğrenim Görülen Yer	İlkokul	12	8
	Ortaokul	27	17
	İmam-Hatip Ortaokulu	14	9
	Anadolu Lisesi	11	7
	Anadolu İmam-Hatip Lisesi	22	14
	Fen Lisesi	2	1
	Açık Lise	5	3
	Üniversite Lisans (Örgün 4 yıllık)	42	27
	Üniversite Ön Lisans (Örgün 2 yıllık)	5	3
	Üniversite Lisans (Açıköğretim 4 yıllık)	3	2
	Üniversite Ön Lisans (Açıköğretim 2 yıllık)	10	6
	Üniversite Lisansüstü (Yüksek Lisans)	2	1

Katılımcılardan 62 kişi üniversitede öğrenime devam etmekte veya lisans eğitimini tamamlamış durumdadır. Fakat 7 katılımcı öğrenimine devam ettiği veya lisans eğitimini tamamladığı üniversite bölümünü yanıtlamadığı tespit edilmiştir. Katılımcıların öğrenim gördüğü alanlara bakıldığında %28 ile “İslami İlimler” in ilk sırada olduğu, %24 oranla “Sağlık Bilimleri” ve %7 oranla “Bilgisayar Mühendisliği/Bilişim” bölümü öğrencileri sırayı takip etmektedir. “Sağlık Bilimleri” içinde Radyo Terapi, Eczacılık, Hemşirelik, Diş Hekimliği ve Odyoloji bölümleri yer almaktadır. Üniversite öğrencisi ve mezun katılımcıların üniversite bölümleri Tablo 16’da gösterilmiştir.

Tablo 16
Katılımcıların Üniversite Bölümlerinin Dağılımı

Üniversite Bölümleri	Frekans (f)	Oran (%)
İslami İlimler/İlahiyat	16	29
Sağlık Bilimleri (Radyo Terapi/Eczacılık/Hemşirelik/Dış Hekimliği/Odyoloji)	13	24
Bilgisayar Mühendisliği /Bilişim	4	7
Hukuk	3	5
Türk Dili Edebiyatı/ Çağdaş Türk Lehçeleri	2	4
Siyaset Bilimleri	2	4
Psikoloji	2	4
Sosyal Hizmet	2	4
Beslenme ve Diyetetik	2	4
Mühendislik (İnşaat Mühendisliği/Çevre Mühendisliği)	2	4
Sosyoloji	1	2
Moleküler Biyoloji ve Genetik	1	2
Çocuk Gelişimi	1	2
İç Mimarlık	1	2
İktisat	1	2
Elektronik ve Haberleşme	1	2
İngilizce Çevirmenlik	1	2
TOPLAM	55	100

2.2.3. Katılımcıların Diyanet Gençlik Merkezlerine Yönelik Genel Kanaatleri

Katılımcılardan DGM'ye yönelik genel kanaatlerini belirtmeleri istenmiştir. Tablonun genelinde “Tamamen Katılıyorum” ve “Katılıyorum” seçenekleri birlikte değerlendirildiğinde %87 civarında bir memnuniyet olduğu görülmektedir. Katılımcıların %94'ü DGM'de bulunmasının kendisini iyi hissettirdiğini ve DGM'yi gençlere tavsiye ettiğini; %93'ü DGM'yi tanımanın kendi hayatına olumlu etkisi olduğunu; %89'u DGM'nin dinî eğitimleriyle dinî daha kolay öğrenmesine ve anlamasına yardımcı olduğunu ve %88'i DGM'nin kendi dinî bilgilerindeki eksiklikleri gidermeye ve hayatında dine daha çok yer vermeye teşvik ettiğini belirtmiştir. Özellikle “İletişim becerilerimin gelişmesine katkı sağladı.” maddesi %79 oranla diğerlerinden ayrılarak kısmen de olsa en düşük memnun olunan husus olduğu anlaşılmaktadır. Katılımcıların faaliyetlerinden yararlandıkları DGM'lere yönelik genel kanaatleri Tablo 17'de gösterilmiştir.

Tablo 17
Katılımcıların DGM'ye Yönelik Genel Kanaatleri

	Diyaret Gençlik Merkezi'nden faydalanmanızın hayatınıza hangi düzeyde katkı sağladığını lütfen değerlendiriniz.									
	Tamamen Katılıyorum		Katılıyorum		Kararsızım		Katılmıyorum		Hiç Katılmıyorum	
	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%
Diyaret Gençlik Merkezi'nin bir parçası olmak beni daha iyi hissettiriyor.	90	67	36	27	4	3	3	2	2	1
Diyaret Gençlik Merkezi'ni tanımış olmak hayatıma olumlu katkı sağladı.	92	68	33	25	6	4	1	1	3	2
Dinî bilgilerimdeki eksiklikleri gidermeme yardımcı oldu.	86	64	32	24	10	7	2	1	5	4
Dinî eğitimlerle dinî daha kolay öğrenmeme ve anlamama yardımcı oldu.	78	58	42	31	7	5	2	2	5	4
Diyaret Gençlik Merkezi'nde olmaktan memnun değilim.	3	2	3	2	9	7	8	6	112	83
Hayatımda dine daha çok yer vermeye teşvik etti.	79	58	40	30	10	7	2	2	4	3
İletişim becerilerimin gelişmesine katkı sağladı.	67	49	42	31	17	13	5	4	4	3
Daha sosyal bir birey olmama katkı sağladı.	71	52	39	29	17	13	4	3	4	3
Uyku, ders, yemek gibi dışında kalan serbest zamanlarımı daha verimli planlamama olumlu katkı sağladı.	62	46	46	34	13	10	10	7	4	3
Diyaret Gençlik Merkezi'ni gençlere tavsiye ederim.	115	85	11	9	5	4	2	1	2	1

Karşılaştırma analizi için yapılan Anova Testi Tablo 16'da yer alan bazı maddelerde gençlik merkezleri bakımından anlamlı fark ($p<0.05$) olduğunu göstermektedir. "İletişim becerilerimin gelişmesine katkı sağladı." maddesinde yapılan Tukey HSD testi, farklılığın kaynağının Bağcılar Müftülüğü DGM'nin olduğunu

göstermektedir. Bu merkezin ortalaması ($X=3,556$) Aynalı Çeşme Camii DGM'den ($X=4,824$) daha düşüktür. “Daha sosyal bir birey olmama katkı sağladı.” maddesinde de anlamlı farklılık gözlemlenmiş ancak yapılan Tukey HSD testinde farklılığın kaynağı tespit edilememiştir. Ortalama değerlere bakıldığında bu farklılığın kaynağının “Diğer DGM’ler” ($X=5$) ve “Hacı Talip İdris Kahraman Erkek Kur'an Kursu DGM” ($X=3,333$) olduğu değerlendirilebilir. İlgili maddelere yönelik ANOVA testi sonuçları Tablo 18’de gösterilmiştir.

Tablo 18
Genel Kanaat ve Katılım Sağlanan DGM ANOVA Testi Sonuçları

Madde	Değişken	N	X	ss	Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	p
İletişim becerilerimin gelişmesine katkı sağladı.	(1)	3	3	0	Gruplar Arası Gruplar İç Toplam	21,57	9	2,39	2,66	0,01
	(2)	14	3,929	1,2067		112,62	125	0,90		
	(3)	5	4,2	0,8367						
	(4)	32	3,906	1,2276						
	(5)*	17	4,824	0,393		134,19	134			
	(6)*	9	3,556	1,5092						
	(7)	31	4,419	0,7199						
	(8)	5	4,4	0,5477						
	(9)	17	4,471	0,6243						
	(10)	2	4,5	0,7071						
	Toplam	135	4,207	1,0007						
Daha sosyal bir birey olmama katkı sağladı.	(1)	3	3,333	0,5774	Gruplar Arası Gruplar İç Toplam	16,66	9	1,85	2,01	0,04
	(2)	14	3,929	1,2067		114,77	125	0,91		
	(3)	5	4	1						
	(4)	32	4,094	1,2011						
	(5)	17	4,706	0,5879		131,43	134			
	(6)	9	3,556	1,5092						
	(7)	31	4,452	0,7229						
	(8)	5	4,2	0,8367						
	(9)	17	4,529	0,5145						
	(10)	2	5	0						
	Toplam	135	4,252	0,9904						
(1) Hacı Talip İdris Kahraman Erkek Kur'an Kursu DGM (2) Hasan Zeyneb Camii DGM (3) Veysel Karani Camii Kur'an Kursu DGM (4) Sarıyer Müftülüğü DGM (5) Aynalı Çeşme Camii DGM (6) Bağcılar Müftülüğü DGM (7) Başkaşehir Müftülüğü DGM (8) Cihangir Camii DGM (9) Beşir Ağa Medresesi DGM (10) Diğer										

2.2.4. Katılımcıların Diyanet Gençlik Merkezlerindeki Faaliyetlere Katılma Gerekçeleri

Katılımcılara DGM'ye katılım gerekçeleriyle ilgili soru sorulmuş ve katılımcılardan en fazla 3 yanıt vermeleri istenmiştir. Katılımcıların katılım gerekçesine baktığımızda %65 oranla “Sosyalleşmek ve yeni arkadaşlar edinmek.” seçeneği listede birinci sıradadır. İkinci sırada %61 oranla “Dinî bilgilerimdeki eksikliği gidermek.”, üçüncü sırada ise %43 oranla “Manevi anlamda hissettiğim boşluğu doldurmak.” seçenekleri yer almaktadır. “Diğer” seçeneğini seçenler “Ders çalışmak için.”, “Allah rızası için.”, “Güvenilir.”, “Arkadaşlarımla daha çok vakit geçirmek için, malum Sarıyer’de adam akıllı gidecek yer yok.”, “Mahreç eksiklerimi gidermek için.” ve “Kur’an eğitimimi tamamlamak için” gibi yanıtlar vermiştir. Katılımcıların DGM faaliyetlerine katılım gerekçeleri Tablo 19’da gösterilmiştir.

Tablo 19
Katılımcıların Faaliyetlere Katılma Gerekçeleri

Katılım Gerekçesi	Frekans (f)	Oran (%)
Sosyalleşmek ve yeni arkadaşlar edinmek için.	100	65
Dinî bilgilerimdeki eksikliği gidermek için.	94	61
Manevi anlamda hissettiğim boşluğu doldurmak için	67	43
Boş vakitlerimi değerlendirmek için	62	40
Kendimi dil, sanat gibi alanlarda geliştirmek için.	47	30
Bu merkezlerde yürütülen faaliyetleri merak ettiğim için	31	20
İş görüşmelerinde kullanacağım CV(Özgeçmiş) dosyamda bulunması için	6	4
Diğer	7	5

2.2.5. Katılımcıların Diyanet Gençlik Merkezi Faaliyetlerinden Haberdar Olma Durumları

Katılımcılardan DGM'nin faaliyetleriyle ilk tanışıklıklarının hangi kanal üzerinden olduğuna dair yanıt istenmiştir. Katılımcıların %41'i ailesi ve yakın çevresinin, %34'nün ise arkadaşlarının yönlendirmesiyle merkezlerden ilk kez haberdar olduğunu belirtmiştir. “Diğer” seçeneğini işaretleyenler “Öğretmenim söyledi.”, “Camide tanıştığım bir kadının tavsiyesiyle.”, “Diyanet Kursu sayesinde.”, “Siyer öğretmenimden.”, “Tefsir dersinde bir hocadan.” ve “Bizim hocamız direkt bu olayların içerisinde olduğu için biliyoruz,

katılıyoruz ve dışarda insanlar ‘Bunlar nasıl gençler?’ demesin diye biz dinî mize sahip çıkıyoruz.” cevaplarını vermiştir. Katılımcıların DGM faaliyetlerinden ilk tanışıklarının hangi kanal üzerinden gerçekleştiği Tablo 20’de gösterilmiştir.

Tablo 20
Katılımcıların Faaliyetlerden İlk Haber Oldukları Kanal

Faaliyetlerden İlk Haberdar Olunan Kanal	Frekans (f)	Oran (%)
Aile/yakın çevrenin yönlendirmesiyle,	64	41
Arkadaşlarımdan duyarak,	53	34
Diyanet Gençlik Merkezi tanıtımlarından öğrenerek (sunu, poster, stant, broşür vs.),	18	12
Sosyal medya aracılığıyla (Instagram, Twitter, Facebook, İl/İlçe Müftülüğü Web Sitesi),	14	9
Diğer	6	4

Katılımcılar, hali hazırda faaliyetlerle ilişkili süreçleri %55 oranla sosyal medya aracılığıyla takip etmektedir. Katılımcıların ilgili merkezlerin faaliyetlerinden %22 oranla arkadaş çevresinin aracılığıyla haberdar olduğu görülmektedir. Sosyal medya aracı olarak da %72 oranla WhatsApp ve %22 oranla Instagram uygulaması üzerinden faaliyetlerin takip edildiği görülmektedir.⁸⁸ Anket sonunda açık uçlu soru siliyle katılımcıların DGM’lerden beklentisi sorulduğunda yanıtlayanların %3’ü “Sosyal medyada diyanet gençlik merkezinin daha iyi tanıtımının yapılmasını düşünüyorum.” yanıtını vermiştir. Katılımcıların hali hazırda DGM faaliyetlerinden hangi kanal üzerinden haberdar olduklarıyla ilgili veri Tablo 21’de gösterilmiştir.

⁸⁸ Araştırma kapsamındaki DGM’lerin Instagram hesabının kullanıcı adları şu şekildedir: Başakşehir Müftülüğü DGM (kullanıcı adı: basaksehirdiyanetgenclik), Hasan Zeyneb Camii DGM (kullanıcı adı: sisli_hasanzeynepcamii), Beşir Ağa Medresesi DGM (kullanıcı adı: besiragadiyanetgenclik), Bağcılar Müftülüğü DGM (kullanıcı adı: kitapvekahvegenclikmerkezi), İmam Şafî DGM (kullanıcı adı: imamsafigenclikmerkezi), Aynalı Çeşme Camii DGM (kullanıcı adı: aynalicesmecamii), Veysel Karani Camii DGM (kullanıcı adı: merterveyselkaranicami) ve Sarıyer Müftülüğü DGM (kullanıcı adı: sariyerdiyanetgenclikmerkezi). Ümraniye Müftülüğü Necmettin Erbakan DGM’nin ve Bilal Cebir DGM’nin kendilerine ait Instagram hesabı bulunmamakla birlikte bağlı oldukları müftülüklerin gençlik koordinatörlüğüne ait hesapların güncel paylaşımları bulunmaktadır. Cihangir Camii DGM’nin de kendisine ait bir Instagram hesabı bulunmamaktadır. İlgili merkezin bağlı olduğu müftülüğün gençlik koordinatörlüğüne ait hesabın en son paylaşımının ise Ağustos 2021 ayına ait olduğu görülmektedir. Hacı Talip İdris Kahraman Erkek Kur’an Kursu DGM’nin Instagram hesabı bulunmamaktadır.

Tablo 21
Katılımcıların Faaliyetlerden Haberdar Olduğu Kanal

		Frekans (f)	Oran (%)
Faaliyetlerden Haberdar Olma Kanalı	Sosyal medya aracılığıyla	86	55
	Arkadaş çevrem aracılığıyla	34	22
	SMS yoluyla	15	10
	Ailemin vasıtasıyla	12	8
	Haberdar olmuyorum	1	1
	Diğer	7	5
Haberdar Olunan Sosyal Medya Aracı	Whatsapp	108	72
	Instagram	36	24
	Twitter	5	3
	Telegram	1	1

2.2.6. Katılımcıların Diyanet Gençlik Merkezlerine Devam Süresi

DGM'nin açılış tarihleri birbirinden farklılaşmakla birlikte Başkanlığın yayınlamış olduğu hizmet yılı raporuna göre genel olarak DGM'ler 2018 yılında açılmaya başlanmıştır. DİB'in 2019 hedefleri arasında tüm illerde DGM açmak yer alırken sadece 39 DGM açılışı gerçekleştirilmiştir. 2020 yılında ise ciddi bir artış ile DGM sayısı 254'e ulaşmıştır.⁸⁹ Araştırmanın örneklemini içerisinde yer alan Veysel Karani Camii DGM 10.12.2020 tarihinde (**EK-9**), Aynalı Çeşme Camii DGM ise 01.04.2022 tarihinde (**EK-10**) resmî olarak açılmıştır. Araştırma kapsamındaki diğer Diyanet Gençlik Merkezleri'nin resmî açılışına dair bilgilere erişim sağlanamamıştır. Araştırmada elde edilen veriler ışığında bu faaliyetlerden yararlananların önemli bir kısmının (%27) 7-12 ay devam ettiği tespit edilmiştir. Katılımcıların %59'u 12 aydan daha az süredir ilgili DGM'ye devam etmektedir. Bunun yanında "1-2 yıl" (%22) ve "2 yıldan fazla" (%19) seçeneğini işaretleyen katılımcıların olduğu görülmektedir. Katılımcıların DGM'ye ne kadar süredir devam ettiklerine ilişkin veri Tablo 22'de gösterilmiştir.

⁸⁹ DİBDHGM, *Din Hizmetleri Raporu 2019*, 150; DİBDHGM, *Din Hizmetleri Raporu 2020*, 168.

Tablo 22
Katılımcıların DGM'ye Devam Süresi

Süre	Frekans (f)	Oran (%)
3 Ay'dan az.	23	15
4-6 ay.	26	17
7-12 ay.	42	27
1-2 yıl.	34	22
2 yıldan daha fazla.	30	19

2.2.7. Katılımcıların Diyanet Gençlik Merkezlerinde Geçirdikleri Toplam Zaman

Katılımcıların DGM'de hafta içi geçirdiği zaman incelendiğinde %37'sinin 1-2 saat ve %31'nin 3-5 saat; hafta sonu baz alındığında ise %39'nun 1 saatten az, %24'nün 1-2 saat ve %19'nun 3-5 saat zaman geçirdiği tespit edilmiştir. Katılımcıların DGM'de hafta içi ve hafta sonu toplam geçirdikleri süreye ilişkin veri Tablo 23'te sunulmuştur.

Tablo 23
Katılımcıların DGM'de Haftada Geçirdiği Toplam Zaman

	Süre	Frekans (f)	Oran (%)
Katılımcıların DGM' de Hafta İçi Geçirdiği Toplam Zaman	1 saatten az	15	11
	1-2 saat	52	37
	3-5 saat	44	31
	6-8 saat	15	11
	9-10 saat	3	2
	10 saatten fazla	12	8
Katılımcıların DGM' de Hafta Sonu Geçirdiği Toplam Zaman	1 saatten az	53	39
	1-2 saat	33	24
	3-5 saat	26	19
	6-8 saat	9	7
	9-10 saat	5	4
	10 saatten fazla	10	7

2.2.8. Diyanet Gençlik Merkezlerinin Katılımcılara En Önemli Katkısı

DGM'nin katılımcılara en önemli katkısı sorulduğunda %28 oranla çoğunluğun “Dini bilgilerimdeki eksiklik giderildi.” seçeneğini seçtiği tespit edilmiştir. İkinci sırada ise %23 oranla “Sosyalleşmemi ve yeni arkadaşlar edinmemi sağladı.” ve “Manevi anlamda hissettiğim boşluğu doldurmamda katkı sağladı.” yanıtlar yer almaktadır. Ayrıca “Diğer” seçeneğini seçenler, “Eğlenmek.”, “Hepsi.” ve “Kur'an okumamı geliştirdi.” cevaplarını

vermiştir. DGM faaliyetlerinin katılımcılar için en önemli katkısının ne olduğuna ilişkin veri Tablo 24’te gösterilmiştir.

Tablo 24
DGM’nin Katılımcılara En Önemli Katkısı

En Önemli Katkı	Frekans (f)	Oran (%)
Dinî bilgilerimdeki eksikliği giderdi.	43	28
Manevi anlamda hissettiğim boşluğu doldurmamda katkı sağladı.	35	23
Sosyalleşmemi ve yeni arkadaşlar edinmemi sağladı.	35	23
Boş vakitlerimi değerlendirmeme yardımcı oldu.	21	14
Kendimi dil, sanat gibi alanlarda geliştirmemi sağladı.	18	12
Diğer.	3	2

2.2.9. Katılımcıların Katılım Sağladıkları Faaliyet Türü

Katılımcıların DGM’de katılım sağladığı faaliyetlere bakıldığında %35 oranla “Sosyal Faaliyetler” yanıtı birinci sırada yer almaktadır. İkinci sırada %25 oranla “Kur’an-ı Kerim Eğitimi”, üçüncü sırada ise %23 oranla “Sohbetler” yanıtı bulunmaktadır. “Mutfak Atölyeleri” ise %2 oranla sıralamanın sonlarında konumlanmaktadır. Katılımcıların DGM tarafından gerçekleştirilen ne tür faaliyetlere katılım sağladıklarıyla ilgili veri Tablo 25’te verilmiştir.

Tablo 25
Katılımcıların Katılım Sağladıkları Faaliyet Türü

Katılım Sağlanan Faaliyet Türü	Frekans (f)	Oran (%)
Sosyal Faaliyetler (Piknik/Gezi/Kamp/Festival/Kahvaltı Programı)	53	35
Kur'an-ı Kerim Eğitimi	38	25
Sohbet (Dinî/Manevi/Gönül Sohbetleri/Çay Sohbeti)	35	23
El Sanatları (Ebru Sanatı/ Kaligrafi/Kâğıt/Boncuk El İşi/Kanaviçe/Ahşap Boyama/Makrome/Hat/Bez Bebek Yapımı)	29	19
Kişisel Gelişim	28	18
Sportif Faaliyetler (Futbol/Binicilik/Yüzme/Teakwando/Bowling)	25	16

Tablo 25 - devam
Katılımcıların Katılım Sağladıkları Faaliyet Türü

Dinî Etkinlikler (İftar/İtikaf/Cami Ziyaretleri)	21	14
Dinî İlimler (Tefsir/Hadis/Akaid/İlmihal/Siyer)	20	13
Okçuluk	20	13
Kitap Tahlili	18	12
Yabancı Dil Eğitimleri (İngilizce/Arapça)	12	8
Sanatsal Etkinlikler (Müzikal/Koro/Şiir/Sinema)	8	5
Mutfak Atölyeleri (Pastacılık/Waffle Atölyesi)	3	2

2.2.10. Katılımcıların Diyanet Gençlik Merkezlerinden Talep Ettiği Kurs, Faaliyet ve Atölyeler

Katılımcıların DGM’den talep ettiği kurs/faaliyet/atölye çeşitleri incelendiğinde %38 oranla “El Sanatları Atölyeleri” birinci sırada yerini almaktadır. İkinci sırada %28 oranla “Sportif Eğitimler/Faaliyetler”, üçüncü sırada ise %16 oranla “Dil Eğitimi Kursları” ve “Enstrüman Kursları” yanıtı bulunmaktadır. Anket sonunda açık uçlu soru stiliyle katılımcıların DGM’lerden beklentisi sorulmuş ve bu soruda dile getirilen hususların %80’inin faaliyet türüyle ilişkili olduğu tespit edilmiştir. İlgili soruyu yanıtlayanların %31’i “Gezi faaliyetlerin arttırılmasını talep ediyorum.”, %15’i “Faaliyetlerin sayısının ve çeşitliliğinin artmasını talep ediyorum.”, %10’u “Sosyal faaliyetlerin ve aktivitelerin arttırılmasını talep ediyorum.”, %5’i “Enstrüman kurslarının açılmasını talep ediyorum.” ve “Yabancı dil eğitimlerinin çeşitliliğinin arttırılmasını talep ediyorum.”, %3’ü ise “Sanat atölyelerinin açılmasını talep ediyorum.” ve “Mutfak atölyelerinin açılmasını talep ediyorum.” yanıtını vermiştir. Katılımcıların DGM’den talep ettiği kurs, faaliyet ve atölyeler Tablo 26’da gösterilmiştir.

Tablo 26
Katılımcıların DGM’nden Talep Ettiği Kurs/Faaliyet/Atölye

DGM’den Talep Edilen Kurs/Faaliyet/Atölye	Frekans (f)	Oran (%)
El Sanatları Atölyeleri (Ebru-Çizim-Dikiş-Seramik-Kaligrafi-Hat-Suluboya-Tezhip-Çini-Cam Boyama)	49	38
Sportif Eğitimler/Faaliyetler (Futbol-Voleybol-Jimnastik-Okçuluk-İzcilik-Basketbol-Masa Tenisi-Paintball-Yüzme-Bisiklet-Savunma Sanatları)	36	28
Dil Eğitimi Kursları (İngilizce-Osmanlı Türkçesi-Arapça-Almanca-Japonca-Korece-İtalyanca-Fransızca)	21	16
Enstrüman Kursları (Ney-Gitar-Piyano-Def-Keman-Kanun)	21	16
Sosyal Faaliyetler (Gezi-Piknik-Doğa Kampı)	18	14

Tablo 27 - devam
Katılımcıların DGM’nden Talep Ettiği Kurs/Faaliyet/Atölye

Dinî Eğitimler (Siyer-Kur’an-Hadis-Adab-ı Muaşeret)	13	10
Kitap Tahlili (Edebiyat-Felsefe-Tarih-Bilim-Mimari)	12	9
Diğerleri (Robotik Kodlama-Film Okumaları-Çocuk Resim Analizi-Yazarlık-Ritim Kursu-Dans-Oyun)	10	8
Kişisel Gelişim Kursları (Psikoloji-Diksiyon-Zekâ Oyunları-Etkili İletişim-İşaret Dili)	9	7
Mutfak Atölyeleri (Pastacılık-Aşçılık)	6	5
Takviye Dersler (Matematik-Fen-Bilgisayar)	6	5

2.2.11. Diyanet Gençlik Merkezlerinde Verilen Eğitimlerde Katılımcıların Eksiklik veya Olumsuzluk Görme Durumu ve Gerekçeleri

Katılımcıların DGM’de gerçekleştirilen eğitimlerde eksiklik veya olumsuz görme durumu incelendiğinde katılımcıların %90’ı “Hayır”, %10’u ise “Evet” yanıtını verdiği tespit edilmiştir. Gerçekleştirilen eğitimlerde eksiklik veya olumsuz gören 16 kişidir, 16’nın 12’si eksiklikleri ve olumsuzlukları belirtirken 4’ünün belirtmediği saptanmıştır. DGM’de verilen eğitimlerden memnun olmayanların gerekçeleri tetkik edildiğinde %25 oranla “Eğitim ve etkinliklerin saatlerinin uygun olmaması” yanıtı birinci sıradadır. Bunları “Gezi faaliyetlerinin az olması” (%17), “Yabancı dil kurslarında çeşitliliğe gidilmemesi” (%17) ve “Kurs sayısının yetersizliği” (%17); “Eğitim müfredatının beklentiyi karşılamaması” (%8), “Katılımcı sayılarının çok olması nedeniyle etkinliklerin verimsiz geçmesi” (%8) ve “Takviye derslerin verilmemesi” (%8) yanıtları takip etmektedir. DGM’de verilen eğitimlerde katılımcıların eksiklik veya olumsuzluk görme durum ve gerekçelerine ilişkin veriler Tablo 27’de gösterilmiştir.

Tablo 28
DGM’de Verilen Eğitimlerde Katılımcıların Eksiklik veya Olumsuzluk Görme Durumu ve Gerekçeleri

		Frekans (f)	Oran (%)
DGM’ de Verilen Eğitimi Eksik veya Olumsuz Görme Durumu	Evet	16	10
	Hayır	139	90
	TOPLAM	155	100
DGM’ de Verilen Eğitimlerde Eksiklik veya Olumsuzluk Gören Katılımcıların Gerekçeleri	Eğitim ve etkinliklerin saatlerinin uygun olmaması	3	25
	Gezi faaliyetlerinin az olması	2	17
	Yabancı dil kurslarında çeşitliliğe gidilmemesi	2	17
	Kurs sayısının yetersizliği	2	17
	Katılımcı sayılarının çok olması nedeniyle etkinliklerin verimsiz geçmesi	1	8
	Eğitim müfredatının beklentiyi karşılamaması	1	8
	Takviye derslerin verilmemesi	1	8
	TOPLAM	12	100

2.2.12. Diyanet Gençlik Merkezi Faaliyetlerinin Katılımcıların Kişisel Gelişimine Katkı Sağlama Durumu

Katılımcılara DGM’de gerçekleştirilen faaliyetlerin ve eğitimlerin kişisel gelişimlerine katkısı olup olmadığı sorulduğunda katılımcıların %93’ü “Evet”, %7’nin ise “Hayır” cevabı verdiği görülmektedir. “Evet” yanıtını verenlerin kişisel gelişimlerine ne tür bir katkı sağlandığına dair yanıtları incelendiğinde %22 oranla “İletişim becerim güçlendi.” yanıtının birinci sırada yer aldığı görülmektedir. %20 oranla “Kendimi daha iyi tanıdım.” yanıtı ikinci sırada, %17 oranla “Özgüvenim gelişti.” yanıtı ise üçüncü sırada yer almaktadır. DGM faaliyetlerinin katılımcıların kişisel gelişimine katkı sağlama durumu ve katkısına ilişkin veriler Tablo 28’de gösterilmiştir.

Tablo 29
DGM Faaliyetlerinin Katılımcıların Kişisel Gelişimine Katkı Sağlama Durumu ve Katkısı

		Frekans (f)	Oran (%)
DGM Faaliyetlerinin Katılımcıların Kişisel Gelişimine Katkı Sağlama Durumu	Evet	145	93
	Hayır	10	7
	TOPLAM	155	100
DGM Faaliyetlerinin Katılımcıların Kişisel Gelişimine Katkısı	İletişim becerim güçlendi.	34	22
	Kendimi daha iyi tanıdım.	31	20
	Özgüvenim gelişti.	26	17
	Pozitif düşünme alışkanlığı kazandım.	18	12
	Hayatımda kendime bir hedef belirlemeyi öğrendim.	15	10
	Kitap okuma alışkanlığı kazandım.	10	6
	Kendime daha çok değer verdim.	8	5
	TOPLAM	142	92

2.2.13. Diyanet Gençlik Merkezi Faaliyetlerinin Katılımcıların Dinî Gelişimine Katkı Sağlama Durumu

Katılımcılara DGM’de gerçekleştirilen faaliyetlerin ve eğitimlerin dinî gelişimlerine katkısı olup olmadığı sorulduğunda katılımcıların %95’inin “Evet”, %5’inin ise “Hayır” cevabı verdiği görülmektedir. “Evet” yanıtını verenlerin dinî gelişimlerine ne tür bir katkı sağlandığına dair verdikleri yanıtlar incelendiğinde %26 oranla “Dinî bilimde artış oldu.” yanıtının birincisi sırada, %25 oranla “Maneviyatımın arttığını hissettim.” yanıtının ikinci sırada ve %18 oranla “İbadetlerimi yapmaya daha çok özen gösterdim.” yanıtının ise üçüncü sırada yer aldığı görülmektedir. DGM faaliyetlerinin katılımcıların dinî gelişimine katkı sağlama durumu ve katkısına ilişkin veriler Tablo 29’da gösterilmiştir.

Tablo 30
DGM Faaliyetlerinin Katılımcıların Dinî Gelişimine Katkı Sağlama Durumu ve Katkısı

		Frekans (f)	Oran (%)
DGM Faaliyetlerinin Katılımcıların Dinî Gelişimine Katkı Sağlama Durumu	Evet	148	95
	Hayır	7	5
	TOPLAM	155	100
DGM Faaliyetlerinin Katılımcıların Dinî Gelişimine Katkısı	Dinî bilgilerimde artış oldu.	39	26
	Maneviyatımın arttığını hissettim.	38	25
	İbadetlerimi yapmaya daha çok özen gösterdim.	26	18
	Daha duyarlı bir insan olmaya başladım.	20	14
	Dinî daha iyi anladım.	14	9
	Dinî daha çok sevmeye başladım.	10	7
	Hepsi	1	1
	TOPLAM	148	95

2.2.14. Dinî İçerikli Eğitim ve Faaliyetlerin Yeterliliği

Katılımcılardan DGM’de gerçekleştirilen dinî içerikli eğitimlerin ve faaliyetlerin yeterli olup olmadığını değerlendirmeleri istenmiştir. Maddelerin geneline bakıldığında her bir maddenin çok yeterli ve yeterli görülme düzeyinin yaklaşık olarak %80 civarında olduğu görülmektedir. Katılımcıların toplamda %85’i konuların ilgi çekiciliğini ve içeriğe dair öğretim süreçlerini yeterli ya da çok yeterli bulduğunu belirtmiştir. “İçeriğin Zenginliği”nde bu oran %84; “Teorik Boyut” ve “Pratik Boyut”ta %78; “Eğitim Sayısı”nda %77 ve “Materyal Çeşitliliği”nde %70’tir. “Kısmen yeterli” ve “yetersiz” şıkları bir arada alındığında tabloda %13 oranla en yetersiz görülen hususun “Materyal Çeşitliliği” olduğu görülmektedir. Katılımcıların dinî içerikli eğitimleri ve faaliyetleri nasıl değerlendirdiklerine dair veriler Tablo 30’da gösterilmiştir.

Tablo 31
Dinî İçerikli Eğitim ve Faaliyetlerin Yeterliliği

	Diyanet Gençlik Merkezinde gerçekleştirilen dinî içerikli eğitimler/faaliyetler yeterli mi?									
	Çok Yeterli		Yeterli		Kararsızım		Kısmen Yeterli		Yetersiz	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Eğitimlerin Sayısı	37	24	83	53	17	11	14	9	4	3
Konuların İlgi Çekiciliği	54	35	78	50	11	7	9	6	3	2
İçeriğe Dair Öğretim Süreçleri	49	32	84	53	12	8	6	4	4	3
Teorik Boyutu	41	26	79	52	19	12	10	6	6	4
Pratik Boyutu	55	35	64	43	24	15	7	4	5	3
İçeriğin Zenginliği	56	36	74	48	16	10	5	3	4	3
Materyal Çeşitliliği	43	28	66	42	26	17	12	8	8	5

Karşılaştırma analizi için yapılan Anova Testi sonuçları “Eğitimlerin Sayısı” ve “Teorik Boyut” maddelerine yönelik katılımcı kanaatinin gençlik merkezleri bakımından anlamlı düzeyde ($p<0.05$) farklılaştığı görülmektedir. “Eğitimlerin Sayısı” maddesinde yapılan Tukey HSD testi, farklılığın kaynağının Bağcılar Müftülüğü DGM olduğunu göstermektedir. Bu merkezin ortalaması ($X=2,9$) Aynalı Çeşme Camii DGM ($X=4,4$), Başakşehir Müftülüğü DGM ($X=4,121$) ve “diğer” DGM’lerin ($X=4,6$) ortalamalarından daha düşüktür. “Teorik Boyut” maddesinde farklılığın kaynağı, Sarıyer Müftülüğü DGM’dir. Bu merkezin ortalaması ($X=3,487$), Aynalı Çeşme Camii DGM ($X=4,4$) ve Başakşehir Müftülüğü DGM’nin ($X=4,273$) ortalamasından daha düşüktür. Araştırmaya katılanların dinî içerikli eğitimleri ve faaliyetleri değerlendirme düzeylerinin faaliyetlerinden yararlandıkları DGM’lere göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla uygulanan ANOVA testi sonuçları Tablo 31’de gösterilmiştir.

Tablo 32
Dinî İçerikli Eğitim ve Faaliyetlerin Yeterliliğinin
DGM ANOVA Testi Sonuçları

Madde	Değişken	N	X	ss	Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	p
Eğitimlerin Sayısı	(1)	6	3,667	0,516	Gruplar	25,33	9	2,81	3,45	,00
	(2)	14	4	0,784	Arası					
	(3)	5	4	1,225	Gruplar	118,09	145	0,81		
	(4)	37	3,784	0,947	İçi					
	(5)*	20	4,4	0,754	Toplam	143,42	154			
	(6)*	10	2,9	1,37						
	(7)*	33	4,121	0,781						
	(8)	6	3,333	0,817						
	(9)	19	3,474	1,02						
	(10)*	5	4,6	0,548						
	Toplam	155	3,871	0,965						
Teorik Boyut	(1)	6	3,333	0,817	Gruplar	24,25	9	2,69	3,05	,00
	(2)	14	3,929	0,997	Arası					
	(3)	5	3,6	1,342	Gruplar	128,1	145	0,88		
	(4)*	37	3,487	1,304	İçi					
	(5)*	20	4,4	0,503	Toplam	152,35	154			
	(6)	10	3,4	1,174						
	(7)*	33	4,273	0,574						
	(8)	6	3,5	0,837						
	(9)	19	3,947	0,78						
	(10)	5	4,6	0,548						
	Toplam	155	3,897	0,995						
(1) Hacı Talip İdris Kahraman Erkek Kur'an Kursu DGM										
(2) Hasan Zeyneb Camii DGM										
(3) Veysel Karani Camii Kur'an Kursu DGM										
(4) Sarıyer Müftülüğü DGM										
(5) Aynalı Çeşme Camii DGM										
(6) Bağcılar Müftülüğü DGM										
(7) Başkaşehir Müftülüğü DGM										
(8) Cihangir Camii DGM										
(9) Beşir Ağa Medresesi DGM										
(10) Diğer										

Yaş değişkeni dikkate alınarak yapılan farklılık analizinde “Teorik Boyut” maddesinde anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir ($p<0.05$). Tukey HSD testine göre farklılığın kaynağı, 7-10 yaş grubudur. Bu yaş grubunun ortalaması ($X=3,08$), 15-18 yaş ($X=4,08$) ve 19 yaş ve üstü ($X=4$) grubun ortalamasından daha düşüktür. Araştırmaya katılanların dinî içerikli eğitimleri ve faaliyetleri değerlendirme düzeylerinin yaşa göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla uygulanan ANOVA testi sonuçları Tablo 32’de gösterilmiştir.

Tablo 33
Dinî İçerikli Eğitim ve Faaliyetlerin Yeterliliğinin
Yaş ANOVA Testi Sonuçları

Madde	Değişken	N	X	ss	Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	p
Teorik Boyut	7-10 Yaş*	12	3,08	1,24011	Gruplar	10,13	3	3,37	3,58	0,01
	11-14 Yaş	44	3,82	1,04041	Arası	142,21	151	0,94		
	15-18 Yaş*	36	4,08	0,99642	Gruplar					
	19 Yaş ve Üstü*	63	4	0,84242	İçi					
	Toplam	155	3,9	0,99462	Toplam	152,35	154			

2.2.15. Din Eğitimi Destekleyici Faaliyetlerin Yeterliliği

Katılımcılardan DGM’de gerçekleştirilen din eğitimi destekleyici faaliyetlerin yeterli olup olmadığını değerlendirmeleri istenmiştir. Tablonun geneli “yeterli” ve “yetersiz” olarak ele alındığında her bir maddede yaklaşık olarak %60 civarında bir memnuniyet olduğu görülmektedir. Katılımcıların toplamda %72’si sanatsal ve kültürel faaliyetlerin niteliğini yeterli ya da çok yeterli bulduğunu belirtmiştir. “Atölyelerin Niteliği”nde bu oran %70; “Sanatsal ve Kültürel Faaliyetlerin Sayısı”nda %66; “Atölyelerin Sayısı”nda %63; “Kitap Okuma Gruplarının Niteliği”nde %58; “Kitap Okuma Gruplarının Sayısı”nda %52; “Sportif Faaliyetlerin Niteliği”nde %50 ve “Sportif Faaliyetlerin Sayısı”nda %47’dir. “Sanatsal ve Kültürel Faaliyetlerin Niteliği (%72)”, “Atölyelerin Niteliği (%70)” ve “Sanatsal ve Kültürel Faaliyetlerin Sayısı (%66)” maddeleri çok yeterli veya yeterli görülen maddeler olarak öne çıkmaktadır. Diğer maddeler de bu oranlara yakındır. Ama “Sportif Faaliyetlerin Sayısı ve Niteliği” hususunda memnuniyetin kısmen daha düşük olduğu görülmektedir. Nitekim katılımcıların %29’u sportif faaliyetlerin sayısını ve %26’sı sportif faaliyetlerin niteliğini “yetersiz” olarak değerlendirmiştir. Katılımcıların din eğitimi destekleyici faaliyetleri nasıl değerlendirdiklerine dair veriler Tablo 33’te gösterilmiştir.

Tablo 34
Din Eğitimi Destekleyici Faaliyetlerin Yeterliliği

	Diyanet Gençlik Merkezinde gerçekleştirilen din eğitimini destekleyici faaliyetlerin yeterliliğini değerlendiriniz.									
	Çok Yeterli		Yeterli		Kararsızım		Kısmen Yeterli		Yetersiz	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Atölyelerin Sayısı (Mutfak Atölyesi, Sanat Atölyesi vs.)	34	22	63	41	25	16	19	12	14	9
Atölyelerin Niteliği	39	25	70	45	26	17	12	8	8	5
Kitap Okuma Gruplarının Sayısı	23	15	58	37	41	27	16	10	17	11
Kitap Okuma Gruplarının Niteliği	30	19	61	39	36	24	13	8	15	10
Sanatsal ve Kültürel Faaliyetlerin Sayısı	38	24	64	42	25	16	20	13	8	5
Sanatsal ve Kültürel Faaliyetlerin Niteliği	48	31	63	41	21	13	17	11	6	4
Sportif Faaliyetlerin Sayısı	32	21	39	26	38	24	21	13	25	16
Sportif Faaliyetlerin Niteliği	34	22	43	28	37	24	17	11	24	15

İlgili maddelere yönelik kanaatin gençlik merkezleri bakımından farklılaşma durumunun tespiti için yapılan Anova Testi bazı maddelerde (“Atölyelerin Niteliği”, “Sportif Faaliyetlerin Sayısı”, “Sportif Faaliyetlerin Niteliği” ve “Sanatsal ve Kültürel Faaliyetlerin Sayısı”) anlamlı bir farka ($p < 0.05$) işaret etmektedir. “Atölyelerin Niteliği” maddesinde yapılan Tukey HSD testi, farklılığın kaynağının Başakşehir Müftülüğü DGM olduğunu göstermektedir. Bu merkezin ortalaması ($X=4,303$), Hacı Talip İdris Kahraman Erkek Kur’an Kursu DGM ($X=2,833$) ve Hasan Zeyneb Camii DGM’den ($X=3,071$) daha yüksektir. “Sportif Faaliyetlerin Sayısı” maddesinde farklılığın kaynağı, Beşir Ağa Medresesi DGM’dir. Bu merkezin ortalaması ($X=2$); Hacı Talip İdris Kahraman Erkek Kur’an Kursu DGM ($X=4$), Hasan Zeyneb Camii DGM ($X=3,714$), Sarıyer Müftülüğü DGM ($X=3,432$) ve Aynalı Çeşme Camii DGM’den ($X=3,95$) daha düşüktür. “Sportif Faaliyetlerin Niteliği” maddesinde farklılığın kaynağı, Beşir Ağa Medresesi DGM’dir. Bu merkezin ortalaması ($X=2,263$); Hasan Zeyneb Camii DGM ($X=3,714$), Sarıyer Müftülüğü DGM ($X=3,487$) ve Aynalı Çeşme Camii DGM’den ($X=4,1$) daha düşüktür.

“Sanatsal ve Kültürel Faaliyetlerin Sayısı” maddesinde yapılan Tukey HSD testine göre farklılığı kaynağı tespit edilememiştir. Ortalama değerlere bakıldığında bu farklılığın kaynağının diğer DGM’ler ($X=4,6$) ve Bağcılar Müftülüğü DGM ($X=2,7$) olduğu değerlendirilebilir. Araştırmaya katılanların din eğitimini destekleyici faaliyetlerini değerlendirme düzeylerinin faaliyetlerinden yararlandıkları DGM’ye göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla uygulanan ANOVA testi sonuçları Tablo 34’te gösterilmiştir.

Tablo 35
Din Eğitimini Destekleyici Faaliyetlerin Yeterliliğinin
DGM ANOVA Testi Sonuçları

Madde	Değişken	N	X	ss	Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	p
Atölyelerin Niteliği	(1)*	6	2,833	1,169	Gruplar Arası Gruplar İçi Toplam	28,22	9	3,13	3,05	,00
	(2)*	14	3,071	1,207		148,87	145	1,02		
	(3)	5	3,6	0,894						
	(4)	37	3,595	1,117						
	(5)	20	3,9	1,294						
	(6)	10	3,4	0,966						
	(7)*	33	4,303	0,81						
	(8)	6	3,833	1,169						
	(9)	19	3,895	0,567						
	(10)	5	4,6	0,548						
	Toplam	155	3,774	1,072		177,1	154			
Sanatsal ve Kültürel Faaliyetlerin Sayısı	(1)	6	3,167	0,983	Gruplar Arası Gruplar İçi Toplam	22,95	9	2,55	2,11	0,03
	(2)	14	3,571	1,453		175,27	145	1,20		
	(3)	5	3,4	0,894						
	(4)	37	3,784	1,205						
	(5)	20	3,9	0,852						
	(6)	10	2,7	1,16						
	(7)	33	3,97	0,951						
	(8)	6	3,167	1,169						
	(9)	19	3,421	1,17						
	(10)	5	4,6	0,548						
	Toplam	155	3,671	1,135		198,22	154			
Sportif Faaliyetlerin Sayısı	(1)*	6	4	0,632	Gruplar Arası Gruplar İçi Toplam	53,07	9	5,89	3,74	,00
	(2)*	14	3,714	1,437		228,32	145	1,57		
	(3)	5	3,4	1,342						
	(4)*	37	3,432	1,281						
	(5)*	20	3,95	1,191						
	(6)	10	2,7	1,337						
	(7)	33	3	1,275						
	(8)	6	3,333	0,817						
	(9)*	19	2	1,106						
	(10)	5	2,8	1,789						
	Toplam	155	3,207	1,352		281,39	154			

Tablo 34 - devam
Din Eğitimi Destekleyici Faaliyetlerin Yeterliliğinin
DGM ANOVA Testi Sonuçları

Sportif Faaliyetlerin Niteliği	(1)	6	4	0,632	Gruplar Arası Gruplar İçi Toplam	47,28	9	5,25	3,29	,00
	(2)*	14	3,714	1,437						
	(3)	5	3,6	1,517		231,06	145	1,59		
	(4)*	37	3,487	1,261						
	(5)*	20	4,1	1,119		278,35	154			
	(6)	10	2,7	1,494						
	(7)	33	3,061	1,273						
	(8)	6	3,5	0,837						
	(9)*	19	2,263	1,147						
	(10)	5	2,8	1,789						
	Toplam	155	2,833	1,344						

Cinsiyet değişkeni dikkate alınarak yapılan Independent Samples t Testi “Sportif Faaliyetlerin Sayısı” ve “Sportif Faaliyetlerin Niteliği” maddelerinde anlamlı bir farklılık ($p<0.05$) olduğunu göstermiştir. Verilere bakıldığında erkeklerin ilgili maddelerde daha yüksek bir ortalamaya (Sportif Faaliyetlerin Sayısı: $X= 3,8113$ / Sportif Faaliyetlerin Niteliği: $X= 3,9245$) sahip olduğu görülmektedir. Independent Samples t Testi sonuçları Tablo 35’te gösterilmiştir.

Tablo 36
Din Eğitimi Destekleyici Faaliyetlerin Yeterliliğinin
Cinsiyet Independent Samples t Testi Sonuçları

Madde	Değişken	N	X	ss	t Testi		
					t	sd	p
Sportif Faaliyetlerin Sayısı	Kadın	102	2,8922	1,31937	4,34	113,75	,00
	Erkek	53	3,8113	1,20984			
Sportif Faaliyetlerin Niteliği	Kadın	102	2,9706	1,30843	4,57	114,53	,00
	Erkek	53	3,9245	1,19049			

Yaş değişkeni dikkate alınarak yapılan farklılık analizinde “Atölyelerin Niteliği”, “Sportif Faaliyetlerin Sayısı” ve “Sportif Faaliyetlerin Niteliği” maddelerinde anlamlı bir farklılık ($p<0.05$) tespit edilmiştir. “Atölyelerin Niteliği” maddesinde yapılan Tukey HSD testi, farklılığın kaynağının 15-18 yaş grubu olduğunu göstermektedir. Bu yaş grubunun ortalaması ($X=4,1667$), 7-10 yaş ($X=3,1667$) ve 11-14 yaş ($X=3,4545$) grubunun ortalamasından yüksektir. “Sportif Faaliyetlerin Sayısı” maddesinde farklılığın kaynağı, 19 yaş ve üstü grubudur. Bu yaş grubunun ortalaması ($X=2,7619$), 15-18 yaş ($X=3,5833$)

grubundan daha düşüktür. “Sportif Faaliyetlerin Niteliği” maddesinde ise farklılığın kaynağı, 19 yaş ve üstü grubudur. Bu yaş grubunun ortalaması ($X=2,8571$), 15-18 yaş ($X=3,7222$) grubundan daha düşüktür. İlgili maddelere dönük ANOVA testi sonuçları Tablo 36’da gösterilmiştir.

Tablo 37
Din Eğitimini Destekleyici Faaliyetlerin Yeterliliğinin
Yaş ANOVA Testi Sonuçları

Madde	Değişken	N	X	ss	Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	p
Atölyelerin Niteliği	7-10 Yaş*	12	3,1667	1,1934	Gruplar	15,3	3	5,1	4,75	,00
	11-14 Yaş*	44	3,4545	1,0881	Arası					
	15-18 Yaş*	36	4,1667	1,1588	Gruplar	161,8	151	1,07		
	19 Yaş ve Üstü	63	3,8889	0,8819	İçi					
	Toplam	155	3,7742	1,0724	Toplam	177,1	154			
Sportif Faaliyetleri n Sayısı	7-10 Yaş	12	3,75	0,9653	Gruplar	22,5	3	7,51	4,38	,00
	11-14 Yaş	44	3,3864	1,243	Arası					
	15-18 Yaş*	36	3,5833	1,2734	Gruplar	258,9	151	1,71		
	19 Yaş ve Üstü*	63	2,7619	1,4223	İçi					
	Toplam	155	3,2065	1,3518	Toplam	281,4	154			
Sportif Faaliyetleri n Niteliği	7-10 Yaş	12	3,8333	1,0299	Gruplar	22,9	3	7,65	4,52	,00
	11-14 Yaş	44	3,4318	1,2464	Arası					
	15-18 Yaş*	36	3,7222	1,2331	Gruplar	255,4	151	1,69		
	19 Yaş ve Üstü*	63	2,8571	1,4126	İçi					
	Toplam	155	3,2968	1,3444	Toplam	278,3	154			

2.2.16. Diyanet Gençlik Merkezlerinin Sahip Olduğu İmkanların Yeterliliği

Katılımcılardan DGM’leri genel olarak yeterli bulup bulmadıklarını değerlendirmeleri istenmiştir. Tablonun geneli “yeterli” ve “yetersiz” olarak ele alındığında ilgili maddelerde %90 civarında bir memnuniyet olduğu görülmektedir. Katılımcıların toplamda %95’i DGM’ ye ulaşımı yeterli ya da çok yeterli bulduğunu belirtmiştir. “Öğretici/Eğitmenlerin Mesleki Yeterliliği”nde bu oran %94; “Öğretici/Eğitmenlerin Gençlerle İletişimi”nde %93; “Sınıf Ortamının Eğitime Uygunluğu” nda %89; “Öğretici/Eğitmen Sayısı”nda %87 ve “Binanın Fiziksel Koşulları”nda %83’tür. Maddeler özelinde bakıldığında özellikle “Binanın Fiziksel Koşulları” hususunda kısmen de olsa bir memnuniyetsizlik olduğu anlaşılmaktadır. Bu maddeyi kısmen yeterli ve yetersiz bulanların toplam oranı %9’dur. Anket sonunda açık uçlu soru sitiliyle katılımcıların DGM’lerden beklentisi sorulmuştur. Burada dile getirilen hususların %16’sı DGM’lerin imkânlarıyla ilişkilidir. Cevapların %8’i “Daha çok ikram verilmesini

talep ediyorum.”, %5’i “Daha çok kitap okumaya önem verilmesini ve diyanet gençlik merkezinde yer alan kütüphanedeki kitapların çeşitliliğinin artmasını talep ediyorum.” ve %3’ü “Diyanet Gençlik Merkezlerine daha çok maddi imkân ve mekân sağlanmasını talep ediyorum.” yanıtını vermiştir. Katılımcıların DGM’lerin sahip olduğu imkânları nasıl değerlendirdiklerine dair veriler Tablo 37’de gösterilmiştir.

Tablo 38
DGM’lerin Sahip Olduğu İmkânların Yeterliliği

	Diyanet Gençlik Merkezi’nin fiziki yapısını, öğretici/öğretmenlerini ve genel olarak faaliyetlerin niteliğini değerlendiriniz.									
	Çok Yeterli		Yeterli		Kararsızım		Kısmen Yeterli		Yetersiz	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Binanın Fiziksel Koşulları	64	42	63	41	13	8	8	5	7	4
Ulaşım	97	62	51	33	4	3	2	1	1	1
Öğretici/Eğitmen Sayısı	79	50	57	37	12	8	4	3	3	2
Öğretici/Eğitmenlerin Gençlerle İletişimi	110	71	34	22	7	4	3	2	1	1
Öğretici/Eğitmenlerin Mesleki Yeterliliği	103	66	43	28	6	4	2	1	1	1
Sınıf Ortamının Eğitime Uygunluğu	78	50	61	39	7	5	4	3	5	3

Karşılaştırma analizi için yapılan Anova testi sonuçları “Binanın Fiziksel Koşulları” maddesine yönelik katılımcı kanaatinin gençlik merkezleri bakımından anlamlı düzeyde ($p<0.05$) farklılaştığı görülmektedir. “Binanın Fiziksel Koşulları” maddesinde yapılan Tukey HSD testi, farklılığın kaynağının Başakşehir Müftülüğü DGM olduğunu göstermektedir. Bu merkezin ortalaması ($X=4,697$), Sarıyer Müftülüğü DGM ($X=3,865$), Aynalı Çeşme Camii DGM ($X=3,75$) ve Bağcılar Müftülüğü DGM’den ($X=3,4$) daha yüksektir. Araştırmaya katılanların DGM’lerin sahip olduğu imkânları değerlendirme düzeylerinin faaliyetlerinden yararlandıkları DGM’ye göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla uygulanan ANOVA testi sonuçları Tablo 38’de gösterilmiştir.

Tablo 39
DGM'lerin Sahip Olduğu İmkanların Yeterliliği
DGM ANOVA Testi Sonuçları

Madde	Değişken	N	X	ss	Varyans ın Kaynağı	KT	sd	KO	F	p
Binanın Fiziksel Koşulları	(1)	6	4,333	0,516	Gruplar Arası Gruplar İçi Toplam	22,26	9	2,47	2,41	,01
	(2)	14	4,286	1,069		148,47 170,74	145 154	1,02		
	(3)	5	4	0,707						
	(4)*	37	3,865	1,084						
	(5)*	20	3,75	1,251						
	(6)*	10	3,4	1,506						
	(7)*	33	4,697	0,529						
	(8)	6	4,167	0,753						
	(9)	19	4	1,054						
	(10)	5	4	1,225						
Toplam	155	4,09	1,053							
(1) Hacı Talip İdris Kahraman Erkek Kur'an Kursu DGM (2) Hasan Zeyneb Camii DGM (3) Veysel Karani Camii Kur'an Kursu DGM (4) Sarıyer Müftülüğü DGM (5) Aynalı Çeşme Camii DGM (6) Bağcılar Müftülüğü DGM (7) Başkaşehir Müftülüğü DGM (8) Cihangir Camii DGM (9) Beşir Ağa Medresesi DGM (10) Diğer										

2.2.17. Katılımcıların Diyanet Gençlik Merkezleri'nden Beklentisi

Anket sonunda açık uçlu soru stiliyle katılımcıların DGM'lerden beklentisi sorulmuştur. Bu soruya 155 kişiden 39 kişi (%25) yanıt vermiştir. Beklentilerin %80'i gerçekleştirilen faaliyetlerle, %16'sı DGM'nin sahip olduğu imkânlarla ve %3'ü DGM'nin sosyal medyasıyla ilişkilidir. Yanıtlayanların %3'ü ise "Cinsiyet eşitliğinin gözetilmesini talep ediyorum." yanıtını vermiştir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu bölümde, İstanbul ilindeki Diyanet İşleri Başkanlığına (DİB) bağlı Diyanet Gençlik Merkezlerindeki (DGM) faaliyetlere katılan gençlerin memnuniyet ve beklenti düzeylerine ait veriler ile gözlem ve mevcut literatür desteği ile elde edilen bulgular tartışılıp yorumlanmaya çalışılmıştır.

Araştırma, 2023-2024 yılları arasında İstanbul ilinde yer alan 12 Diyanet Gençlik Merkezi'nde çeşitli faaliyetlere katılım sağlayan ilkökul, ortaokul, lise, üniversite öğrencileri ile mezunlarının katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya toplamda 155 kişi katılım sağlamıştır. Katılımcıların %66'sı kadın, %34'ü erkektir. Araştırmanın sonucuna göre katılımcıların %8'i 7-10 yaş, %28'i 11-14 yaş, %23'ü 15-18 yaş ve %41'i 19 yaş ve üstü yaş grubuna dahil olduğu ve araştırmaya katılım sağlayanların en küçüğü 8, en büyüğü ise 30 yaşında olduğu tespit edilmiştir (bkz. Tablo 12). Araştırmadan elde edilen bulgular ışığında DİB'e bağlı DGM'nin standart bir yaş sınırı olmadığı görülmektedir. Gözlemle elde edilen veriler doğrultusunda da araştırma kapsamındaki bazı DGM'lerde her yaş grubuna ve her iki cinsiyete yönelik faaliyetler bulunmamaktadır. Örneğin; Veysel Karani Camii DGM'de erkek üniversite öğrencilerine yönelik faaliyetler bulunurken kız üniversite öğrencilerine yönelik faaliyetler bulunmamaktadır. Yine Başakşehir Müftülüğü DGM'de lise, üniversite öğrencisi ve mezun genç kızlara yönelik faaliyetler düzenlenirken erkek öğrencilere yönelik faaliyetler yapılmamaktadır. Kısacası, DGM'lerde yaş ve hizmet standardı belirlenmeli ve bu standardın uygulanabilmesi için imkân oluşturulmalıdır. GSB ve belediyelere ait gençlik merkezlerinde de bu hususta bir standart uygulanmadığı görülmektedir. Nitekim Gediz'in çalışmasına göre 7-26 yaş, Özkan'ın çalışmasına göre 14-25 yaş ve üzeri, Karagöz'ün çalışmasına göre 18 yaş ve altı-22 yaş ve üzeri, Yıldız'ın çalışmasına göre 11-35 yaş ve Demirci'nin çalışmasına göre 15-26 yaş aralığındaki kişilerin hizmetlerden yararlandığı görülmektedir.⁹⁰ Ayrıca Başkanlığa ait dokümanlar incelendiğinde de

⁹⁰ Süleyman Gediz, *Kamu Hizmeti Olarak Rekreasyon Etkinlikleri Kapsamında Gençlik Hizmetleri ve Spor İl Müdürlükleri Batı Akdeniz Bölgesi Gençlik Merkezleri Analizi* (Antalya: Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2012), 92; Mehmet Özkan, *Gençlik Merkezlerinde Yapılan Faaliyetlere Katılan Bireylerin Memnuniyet Düzeylerinin İncelenmesi* (Burdur: Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2016), 22; Ali Karagöz, *Gençlik Merkezi*

DGM'nin hangi yaş grubuna hitap ettiği bilgisi yer almamaktadır. “Gençlik Dönemi” kapsamının dışında kaldığı gerekçesiyle ilkökul çağı yaş grubunun DGM faaliyetlerine dahil olmaması gerektiği düşünülmektedir. DİB, mevzuatı içerisinde “gençlik” kavramının çerçevesini netleştirmelidir.

Araştırma sonucu elde edilen bulgulara göre katılımcıların %94'ü DGM'de bulunmasının kendisini iyi hissettirdiğini ve DGM'yi gençlere tavsiye ettiğini ve %93'ü DGM'yi tanımanın kendi hayatına olumlu etkisi olduğunu belirtmektedir (bkz. Tablo 14). Gül'ün çalışmasına göre öğrenciler, “Diyanet Gençlik Merkezleri'ni beğendim.” ifadesine %75'i “Evet”, %11'i “Hayır” ve %1'i “Kısmen”; “Proje süresince Diyanet Gençlik Merkezi'nde vakit geçirmek mutlu etti.” ifadesine %88'i “Evet”, %20'si “Hayır” ve %0,2'si “Kısmen” ve “Gençlik Merkezi'nde yapılan etkinliklerden memnunum.” ifadesine %89'u “Evet”, %6'sı “Hayır” ve %2'si “Kısmen” yanıtını vermiştir.⁹¹ Ayrıca öğrencilerin %87,6'sı boş zamanlarında DGM'ye gitmek istediğini belirtmiştir.⁹² Bu veriler ile elde edilen veriler uyumlu gözükmektedir.

Elde edilen verilere göre katılımcıların katılım gerekçesi; birinci sırada %65 oranla “Sosyalleşmek ve yeni arkadaşlar edinmek.”, ikinci sırada %61 oranla “Dini bilgilerimdeki eksikliği gidermek.” ve üçüncü sırada ise %43 oranla “Manevi anlamda hissettiğim boşluğu doldurmak.” şeklindedir (bkz. Tablo 15). Katılımcıların sosyalleşme süreçlerinin ve dinî bilgiler noktasındaki eksikliği gidermeye yönelik motivasyonun DGM'lerdeki faaliyetlere katılımlarında belirleyici olduğu görülmektedir. Ayrıca “Dini bilgilerimdeki eksikliği gidermek.” ve “Manevi anlamda hissettiğim boşluğu doldurmak.” seçenekleri birlikte değerlendirildiğinde katılımcıların yaklaşık 2/3'nin dinî alanla ilişkili gerekçelerle faaliyetlere yönlendiği değerlendirilebilir. “Diğer”

Faaliyetlerine Katılan Bireylerin Beklenti ve Memnuniyet Düzeylerinin İncelenmesi: Kayseri İli Örneği (Kayseri: Erciyes Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2023), 59; Metin Yıldız, *Belediyelere Ait Gençlik Merkezlerinde Etkinliklere Katılan Bireylerin Serbest Zaman Doyum Düzeyleri, Memnuniyet ve Beklenti Düzeylerinin İncelenmesi* (Elazığ: Fırat Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, 2019), 80; Ahmet Bilal Demirci, *Gençlik ve Spor Bakanlığına Bağlı Gençlik Merkezi Hizmetlerinin Algısı: Kocaeli ve Sakarya Örneği* (Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019), 71.

⁹¹ Ali Gül, “Diyanet Gençlik Merkezlerinde Yürütülen Değerler Eğitimi Çalışmalarının Öğretmen, Öğrenci, Veli ve Diyanet İşleri Başkanlığı Personeli Görüşleri Çerçevesinde İncelenmesi”, *Mevzu: Sosyal Bilimler Dergisi*, 10 (Eylül 2023), 554-555. Bu çalışmaya göre öğrenciler, “Diyanet Gençlik Merkezleri'ni beğendim.” ifadesine %75'i “Evet”, %11'i “Hayır” ve %1'i “Kısmen” yanıtını vermiştir. Fakat tüm oranların toplamı %87'dir. Veriler tekrardan gözden geçirilmeli veya varsa yazım hatası düzeltilmeli.

⁹² Gül, “Diyanet Gençlik Merkezlerinde Yürütülen Değerler Eğitimi Çalışmalarının İncelenmesi”, 572.

seçeneğinden elde edilen cevaplar doğrultusunda “Güvenilir.” ve “Arkadaşlarımla daha çok vakit geçirmek için, malum Sarıyer’de adam akıllı gidecek yer yok.” ifadelerinden yola çıkılarak katılımcıların diğer katılma gerekçelerinin yanında gönül rahatlığıyla bulunabilecekleri ortam ve mekân arayışında oldukları da söylenebilir. DGM’nin katılımcılara en önemli katkısı sorulduğunda ise %28 oranla çoğunluğun “Dinî bilgilerimdeki eksiklik giderildi.” seçeneğini seçtiği tespit edilmiştir. İkinci sırada ise %23 oranla “Sosyalleşmemi ve yeni arkadaşlar edinmemi sağladı.” ve “Manevi anlamda hissettiğim boşluğu doldurmamda katkı sağladı.” yanıtlar yer almaktadır (bkz. Tablo 20). İlk üç sıralama içerisinde sıralama değişse de katılımcıların DGM’ye katılma gerekçeleri ile DGM’nin onlara en önemli katkısının örtüştüğü söylenebilir. Katılımcıların en önemli beklentisi sosyalleşmek iken DGM’lerin katılımcılara en önemli katkısı dinî bilgiler alanında gözükmektedir. Beklenti ile mevcut katkı durumu arasında bir farklılık olduğu görülmektedir. İlgili çalışmalara bakıldığında Gediz’in elde ettiği verilere göre katılımcıların ilgili merkeze katılma gerekçeleri; birinci sırada %53,1 oranla “Yeni arkadaşlar edinmek ve arkadaşlarımla daha çok vakit geçirmek için”, ikinci sırada %48,6 oranla “Kurslara katılmak” ve üçüncü sırada ise %44,9 oranla “Gezilere ve kamplara katılmak için” şeklinde sıralanmaktadır.⁹³ Demirci ise yaptığı araştırmada biraz daha farklı bir sonuca ulaşmaktadır. Katılımcıların ilgili merkezlere katılma gerekçelerinin ilki %32,1 oranla “Kurslara katılmak”, ikincisi %28,9 oranla “Gezilere ve kamplara katılmak” ve %14,6 oranla “Yeni arkadaşlar edinmek” seçeneği üçüncü sırada yer almaktadır.⁹⁴ Bu sonuçlara göre ortak gerekçenin gençlerin yeni arkadaşlar edinerek sosyalleşme ihtiyacını gidermek olduğu söylenebilir. Bu sonuç dikkate alındığında gençlik çalışmaları yürüten merkezler, faaliyet takvimlerine gençleri kaynaştıracak grup odaklı faaliyetlere daha çok yer verebilir.

Araştırmaya katılım sağlayanların %41’i ailesi ve yakın çevresinin ve %34’nün arkadaşlarının yönlendirmesiyle DGM ile ilk tanışıklıklarının gerçekleştiğini belirtmiştir (bkz. Tablo 16). Toplamda %75 oranında çevrenin katılımcıların üzerindeki etkisi görülmektedir. Hali hazırda faaliyetlerle ilişkili süreçlerin takibi ise %55 oranla sosyal medya üzerinden ve %22 oranla arkadaşlar kanalıyla gerçekleşmektedir (bkz. Tablo 17). Bu veriler ışığında, yakın çevrenin ve akran etkileşiminin DGM’lerin faaliyetlerinin

⁹³ Gediz, *Batı Akdeniz Bölgesi Gençlik Merkezleri Analizi*, 99.

⁹⁴ Demirci, *Gençlik Merkezi Hizmetlerinin Algısı*, 74.

duyurulmasına önemli katkı sunduğu şeklinde yorumlanabilir. Gediz'in elde ettiği verilere göre katılımcıların %57,9'u arkadaşların yönlendirmesiyle gerçekleşmiştir. İkinci sırada ise %17,8 oranla katılımcılar basın (TV, gazete, dergi vs.) vasıtasıyla gençlik merkezinden haberdar olduğunu belirtmiştir.⁹⁵ Karagöz'ün elde ettiği verilere göre katılımcıların %43,9'u arkadaşlarının ve %18,2'si aile ve yakın çevresinin yönlendirmesiyle gençlik merkezinden haberdar olduğunu belirtmiştir.⁹⁶ Demirci'nin elde ettiği verilere göre ise katılımcıların %30,7'si arkadaşların yönlendirmesiyle, ikinci sırada ise %26,8 oranla katılımcılar internet vasıtasıyla gençlik merkezinden haberdar olduğunu belirtmiştir.⁹⁷ Bu sonuçlara göre gençlikle ilgili çalışmalar yürüten merkezlerin tanınırlığında kişilerin aile ve yakın çevresinin ve arkadaşlarının değerlendirmeleri önemli bir yer tuttuğu ve basın ve internet vasıtaları da dikkate alındığı söylenebilir. DGM özelinde bakıldığında aile ve yakın çevrenin daha etkili olduğu görülmekte, diğer gençlik merkezlerinde ise özellikle arkadaş çevresinin etkisi öne çıkmaktadır. Ayrıca DGM özelinde ailenin, çocuğunu DGM faaliyetlerine yönlendirmesinin çocuğun dinî gelişiminde aile faktörünün belirleyici olduğunu göstermektedir. Akademik çalışmalar da buna işaret etmektedir.

Sosyal medya aracı olarak da %72 oranla WhatsApp ve %22 oranla Instagram uygulaması üzerinden faaliyetlerin takip edildiği görülmektedir (bkz. Tablo 17). DGM'lerin Instagram hesapları incelendiğinde Başakşehir Müftülüğü DGM, Hasan Zeyneb Camii DGM, Beşir Ağa Medresesi DGM, Bağcılar Müftülüğü DGM ve İmam Şafi DGM'nin hesaplarındaki paylaşımlar günceldir. Aynalı Çeşme Camii DGM ve Veysel Karani Camii DGM Instagram hesabında ayda ortalama 3-4 paylaşımı bulunmaktadır. Ümraniye Müftülüğü Necmettin Erbakan DGM'nin ve Bilal Cebir DGM'nin kendilerine ait Instagram hesabı bulunmamakla birlikte bağlı oldukları müftülüklerin gençlik koordinatörlüğüne ait hesapların güncel paylaşımları bulunmaktadır. Cihangir Camii DGM'nin de kendisine ait bir Instagram hesabı bulunmamakla birlikte bağlı olduğu müftülüğün gençlik koordinatörlüğüne ait hesabın en son ki paylaşımı Ağustos 2021 ayına ait olduğu görülmektedir. Sarıyer Müftülüğü DGM'nin Instagram hesabı Ekim 2023 ayında açılmış olup 19 Ocak 2024 tarihinde bir

⁹⁵ Gediz, *Batı Akdeniz Bölgesi Gençlik Merkezleri Analizi*, 99.

⁹⁶ Karagöz, *Kayseri Gençlik Merkezi*, 64.

⁹⁷ Demirci, *Gençlik Merkezi Hizmetlerinin Algısı*, 73-74.

paylaşım yapıldığı gözükmemektedir. Hacı Talip İdris Kahraman Erkek Kur'an Kursu DGM'nin Instagram hesabı bulunmamaktadır. Faaliyetlerden ilk haberdar olma, faaliyetlerden süreç içerisinde haberdar olma ve DGM'lerin tanınırlığı noktasında DGM'lere ait Instagram hesaplarının genellikle pasif olduğu ve profesyonel bir şekilde sosyal medya yönetiminin olmadığı belirtilebilir. Anket sonunda açık uçlu soru sitiliyle katılımcıların DGM'lerden beklentisi sorulduğunda yanıtlayanların %3'ü "Sosyal medyada diyanet gençlik merkezinin daha iyi tanıtımının yapılmasını düşünüyorum." yanıtını vermiştir. Bu sonuçlar DGM'lerin Instagram hesaplarında kendi tanıtımlarını ve duyurularını ön plana çıkarması noktasında zayıf kaldığını ve bu konuda iyileştirmelerin yapılması gerektiğini göstermektedir.

Araştırmada elde edilen veriler ışığında bu faaliyetlerden yararlananların önemli bir kısmının (%27) DGM'ye 7-12 ay devam ettiği tespit edilmiştir (bkz. Tablo 18). Katılımcıların %59'u 12 aydan daha az süredir ilgili DGM'ye devam etmektedir. Bu durum DGM'lerin yaygınlaşmasının çok yakın bir döneme rastlamasıyla ilişkilendirilebilir. Gençlerin diğer gençlik merkezlerine devam süreleri incelendiğinde katılımcıların Gediz'in çalışmasında %57,9'u 3 aydan az, Özkan'ın çalışmasında %49'u 6 aydan az ve Demirci'nin çalışmasında %25,7'si 1-2 yıl süredir devam ettiğini belirtmiştir.⁹⁸ Tüm çalışmalar dikkate alındığında araştırmaya katılım sağlayanların önemli kısmının ilgili merkezlere devam süreleri 2 yılı aşmamaktadır.

Katılımcıların DGM' de hafta içi geçirdiği zamana bakıldığında %37'sinin 1-2 saat ve %31'nin 3-5 saat; hafta sonu baz alındığında ise %39'nun 1 saatten az, %24'nün 1-2 saat ve %19'nun 3-5 saat zaman geçirdiği tespit edilmiştir. Katılımcıların çoğunluğunun DGM'de hafta içi ve hafta sonu toplamda 5 saatten az vakit geçirdiği, genel anlamda ise katılımcıların DGM'lerde daha çok hafta içi faaliyetleri tercih ettikleri söylenebilir. Hafta içi faaliyetlerine ağırlık verilebilir. Hafta sonu ise daha çok sosyal ve sportif faaliyetlere ayrılabilir. Gençlerin diğer gençlik merkezlerinde hafta içi ve hafta sonu toplam vakit geçirdikleri süreler incelendiğinde katılımcıların Gediz'in çalışmasında 2 saatten az ve diğer çalışmalarda da 5 saatten az ilgili merkezlerde vakit

⁹⁸ Gediz, *Batı Akdeniz Bölgesi Gençlik Merkezleri Analizi*, 97; Özkan, *Gençlik Merkezlerindeki Memnuniyet Düzeylerinin İncelenmesi*, 23; Demirci, *Gençlik Merkezi Hizmetlerinin Algısı*, 73.

geçirdikleri görülmektedir.⁹⁹ Bu verilere dayanarak genel olarak gençlerin gençlikle ilgili faaliyetlere bir hafta içerisinde 5 saatten az vakit ayırdığı söylenebilir. İlgili merkezler, süre sınırını dikkate alarak aylık programlarını hazırlamalı, olabildiğince bu kısa sürenin verimli şekilde değerlendirilebilecek faaliyetlere ağırlık vermelidir.

Araştırma sonuçlarına göre katılımcıların katılım sağladığı faaliyetler arasında %35 oranla “Sosyal Faaliyetler” yanıtı birinci sırada yer almaktadır. İkinci sırada %25 oranla “Kur’an-ı Kerim Eğitimi”, üçüncü sırada ise %23 oranla “Sohbetler” yanıtı bulunmaktadır (bkz. Tablo 21). Gönüllü katılımı gerçekleştirilen bu faaliyetlerde ilk üç sıralamada Kur’an-ı Kerim eğitimi ve sohbetlerin tercih edilmesi dikkat çekmektedir. Gençlerin sohbette bulunma gereksiniminde hissetmesi ve bu ihtiyacını DGM’lerde gidermeyi çalışması önemli bir husustur. Katılımcıların DGM’den talep ettiği kurs/faaliyet/atölye çeşitlerine bakıldığında ise %38 oranla “El Sanatları Atölyeleri” birinci sırada yerini almaktadır. Bu durum, katılımcıların %66’nı kadınların oluşturmasıyla ilişkilendirilebilir. İkinci sırada %28 oranla “Sportif Eğitimler/Faaliyetler”, üçüncü sırada ise %16 oranla “Dil Eğitimi Kursları” ve “Enstrüman Kursları” yanıtı bulunmaktadır (bkz. Tablo 22). Ayrıca katılımcılardan din eğitimini destekleyici faaliyetlerin yeterli olup olmadığını değerlendirmeleri istendiğinde “Sportif Faaliyetlerin Sayısı ve Niteliği” hususunda memnuniyetin kısmen daha düşük olduğu görülmektedir. Nitekim katılımcıların %29’u sportif faaliyetlerin sayısını ve %26’sı sportif faaliyetlerin niteliğini “yetersiz” olarak değerlendirmiştir (bkz. Tablo 27). Buradan sosyal ve sportif faaliyetlere yönelik beklentinin öncelenmesi gerektiği anlaşılmaktadır. Sosyal ve sportif faaliyetlerde iyileştirilmeye gidilmesinin katılımcıların memnuniyetlerine olumlu yansıtacağı öngörülmektedir. Bu konuda özellikle DİB’in protokol imzaladığı farklı kurumlarla iş birliği gözden geçirilebilir. DGM’lere maddi kaynak tahsisi noktasında da adımlar atılması gerekmektedir.

Araştırma sonucu ulaşılan veriler, katılımcıların %87’sinin genel olarak DGM’den, %80’inin dinî içerikli eğitim ve faaliyetlerden ve %60’ının din eğitimini destekleyici faaliyetlerden memnun olduğunu göstermektedir. Diğer çalışmalarda gençlik merkezlerindeki faaliyetlere yönelik memnuniyet düzeyi Gediz ve Karagöz’ün

⁹⁹ Gediz, *Batı Akdeniz Bölgesi Gençlik Merkezleri Analizi*, 101-102; Özkan, *Gençlik Merkezlerindeki Memnuniyet Düzeylerinin İncelenmesi*, 23; Karagöz, *Kayseri Gençlik Merkezi*, 64; Yıldız, *Belediye Gençlik Merkezleri*, 82; Demirci, *Gençlik Merkezi Hizmetlerinin Algısı*, 74-75.

çalışmasında “yeterli”, Demirci’nin çalışmasında ise “çok iyi” şeklindedir.¹⁰⁰ Özkan ve Yıldız’ın çalışmasında genele yönelik memnuniyetten bahsedilmemiştir. Dinî içerikli eğitim ve faaliyetlerin yeterliliği noktasında “Kısmen yeterli” ve “yetersiz” şıkları bir arada alındığında tabloda %13 oranla en yetersiz görülen hususun “Materyal Çeşitliliği” olduğu görülmektedir. Gül’ün çalışmasında velilerin, “Gençlik Merkezi’ndeki araç gereçleri (masa tenisi, dart, akıl oyunları vs.) yeterli buluyorum.” ifadesine %60’ı “Evet”, %32’si “Kısmen” ve %9’u “Hayır” yanıtını vermiş olması da bu noktada iyileştirmeye ihtiyaç duyulduğunu teyid etmektedir.¹⁰¹ Din eğitimini destekleyici faaliyetlerin yeterliliği noktasında ise Gül, bu araştırmanın verileriyle uyumlu bir şekilde velilerde %49 oranında memnuniyet olduğunu tespit etmiştir.¹⁰² Ayrıca DGM’lerle ilgili bir mevzuatın olmadığını belirtmek gerekmektedir. DGM’ler 2018 yılından bu yana faal olarak çalışmalarını sürdürmektedir. Yaklaşık 6 yıldan beri işleyiş yerel programlar ve çözümlerle yürütülmektedir. Bu durum dolaylı olarak bir başka sorunu beraberinde getirmektedir. O da Başkanlık tarafından il ve ilçelere gönderilmesi gereken yıllık DGM faaliyet takviminin olmamasıdır. DGM’lerin toplumda bir beklentiye karşılık geldiği dikkate alındığında materyal geliştirme ve destekleyici faaliyetler noktasında eksiklikler bulunduğu; bu eksikliklerin ortak bir programa ve mevzuata duyulan ihtiyaçla birlikte değerlendirilmesi gerektiği söylenebilir.

Araştırmada katılımcılardan DGM’nin sahip olduğu imkânları değerlendirmeleri istendiğinde katılımcıların %95’i DGM’ye ulaşımı ve binanın fiziksel koşullarını %83’ü yeterli ya da çok yeterli bulduğunu belirtmiştir (bkz. Tablo 28). Gül’ün çalışmasına göre de DGM’lere ulaşımı öğrencilerin %85,9’u kolay bulduğunu, %11,6’sının zaman zaman zorlandığını, %2,6’nın ise zorlanmadığını belirtmiştir.¹⁰³ Gediz’in çalışmasına göre gençlik merkezinin fiziksel koşullarındaki memnuniyet %43,8 ve gençlik merkezine ulaşımındaki memnuniyet ise %62,7’dir.¹⁰⁴ Özkan’ın çalışmasına göre gençlik merkezinin fiziksel koşullarındaki memnuniyet %74,9 ve gençlik merkezine ulaşımındaki memnuniyet ise %74,7’dir.¹⁰⁵ Demirci’nin çalışmasına göre ise elde ettiği nitel bulgular ışığında

¹⁰⁰ Gediz, *Batı Akdeniz Bölgesi Gençlik Merkezleri Analizi*, 142; Karagöz, *Kayseri Gençlik Merkezi*, 78; Demirci, *Gençlik Merkezi Hizmetlerinin Algısı*, 88-89.

¹⁰¹ Gül, “Diyanet Gençlik Merkezlerinde Yürütülen Değerler Eğitimi Çalışmalarının İncelenmesi”, 556.

¹⁰² Gül, “Diyanet Gençlik Merkezlerinde Yürütülen Değerler Eğitimi Çalışmalarının İncelenmesi”, 556.

¹⁰³ Gül, “Diyanet Gençlik Merkezlerinde Yürütülen Değerler Eğitimi Çalışmalarının İncelenmesi”, 554.

¹⁰⁴ Gediz, *Batı Akdeniz Bölgesi Gençlik Merkezleri Analizi*, 108.

¹⁰⁵ Özkan, *Gençlik Merkezlerindeki Memnuniyet Düzeylerinin İncelenmesi*, 26-28.

araştırmaya katılım sağlayanlar tarafından fiziksel çevre kalitesi genel olarak yetersiz algılanmıştır.¹⁰⁶ Bu veriler çerçevesinde yaklaşık olarak %90 oranında DGM'lere, %68 oranında diğer gençlik merkezlerine ulaşım yeterli bulunduğu için bu konuda DGM'ler daha iyi bir durumda olduğu söylenebilir. DGM'lerin fiziksel koşulları %83 oranda yeterli bulunurken diğer gençlik merkezleri yaklaşık olarak %59 oranda yeterli bulunduğu için yine bu konuda da DGM'ler bir adım önde olduğu değerlendirilebilir.

Öğreticilerin gençlerle olan iletişimi hususunda, “çok yeterli” ve “yeterli” kanaati belirtenlerin toplamı dikkate alındığında memnuniyet %93 olarak tespit edilmiştir (bkz. Tablo 28). Bu sonuç Gül tarafından yapılan araştırmanın sonuçlarıyla da uyumludur. Söz konusu araştırmada öğrencilerin, “Gençlik Merkezi sorumlularından memnun kaldım” ifadesine %91'i “Evet”, %2'si “Hayır” ve %8'i “Kısmen”; veliler ise “Gençlik Merkezi personelinde memnunum” ifadesine %87'si “Evet”, %12'si “Kısmen” ve %2'si “Hayır” yanıtını vermiştir.¹⁰⁷ Ayrıca DGM'deki gençlerle olan iletişim noktasında Diyanet gençlik koordinatörlerinin görüşlerini inceleyen bir çalışmada koordinatörlerin “Projenin uygulama sahasında gençlerle kuracağımız iletişimin verimini, etkin katılımı artırabilmek için yapılacak etkinlikler düzenleyebilme hususunda maddi kaynak gerekiyor. Gençlik buluşmalarımıza gerekli maddi destek kurumumuzca sağlanmalıdır.”, “Toplu etkinlik düzenleme alışkanlığından ziyade donanımlı personelin gençlerle kurduğu, kuracağı birebir ilişkilere ağırlık verilmeli. Bu etkinlikler ancak söz konusu ilişkilerin başlamasına zemin hazırlayabilir.”, “Farklı düşüncelerdeki daha fazla gence ulaşabilmek için okul merkezli çalışılmalı, gençlerin ayağına gidilmeli, sadece konferans vermek sohbet etmek şeklinde değil, sosyal ve kültürel etkinliklere ağırlık verilmeli.” ifadeleri yer almaktadır.¹⁰⁸ Bu ifadelerin gözlem yapılan DGM sorumlularından alınan bilgilerle örtüştüğü; kurumda görev yapan personelin gençlerle iletişim süreçlerini önemseydiğini ve bu noktada yapılması gerekenlere dair yol aradıklarını göstermektedir. Diğer çalışmalarda personellerin veya öğretmenlerin gençlerle olan iletişimin katılımcılar tarafından nasıl değerlendirdikleri incelendiğinde ise Gediz'in çalışmasında %71,3 oranla yeterli ya da çok yeterli bulunmuş, Özkan'ın çalışmasında %76 oranla memnuniyet

¹⁰⁶ Demirci, *Gençlik Merkezi Hizmetlerinin Algısı*, 50.

¹⁰⁷ Gül, “Diyanet Gençlik Merkezlerinde Yürütülen Değerler Eğitimi Çalışmalarının İncelenmesi”, 554-56.

¹⁰⁸ Kübra Kamer Ekici, “Diyanet İşleri Başkanlığı Tarafından Uygulanan Gençliğe Değer Projesinin Din Eğitimi Kapsamında Değerlendirilmesi”, *Bartın Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Dergisi* 17 (Haziran 2022), 49.

belirtilmiş ve Demirci'nin çalışmasında “çok iyi” şeklinde değerlendirilmiştir.¹⁰⁹ Bu kurumların verileriyle kıyaslandığında DGM'lere ve burada görev yapan eğitimci ve personellere yönelik memnuniyet daha iyi gözükmetedir.

Gençlerle iletişim noktasındaki bulgular olumlu olsa da saha ziyaretinde edinilen gözlemler, kurs idarecilerden alınan bilgiler ve doküman incelemesi sonucunda ulaşılan bulgular ışığında DGM'lerde personel seçim ve görevlendirilmesinde iyileştirilmesi gereken bazı hususlar olduğu düşünülmektedir. Öncelikle DİB'in gençlik çalışmalarını, kendi bünyesinde farklı pozisyonlarda görev yapan kadrolu veya sözleşmeli personelleri üzerinden gerçekleştirmesinin programın verimliliği ve sürdürülebilirliği konusunda soru işaretleri oluşturduğu söylenebilir. Kadrolu ve sözleşmeli personeller ise aslen vaiz, murakıp, Kur'an Kursu öğreticisi, İmam-Hatip, Din Hizmetleri Uzmanı ve Müezzin-Kayyım olarak görevlendirilmektedir. Söz konusu görevler yeteri kadar yükümlülük ve sorumluluk içermektedir. Bu personelleri ayrıca gençlik çalışmalarında görevlendirmek hem gençlik çalışmalarında hem de sıralanan bu görevlerin yerine getirilmesinde verimi düşürmektedir. Çünkü görevlinin zamanı, emeği ve enerjisi bölünmüş olmaktadır. Ayrıca gençliğe liderlik etmek ve teşkilatlanmak tecrübe ve nitelik istemektedir. Örneğin örneklemdeki DGM'lerin ziyareti sırasında gençlik merkezi sorumlusunun ya İmam-Hatip ya da manevi danışman olduğu tespit edilmiştir. Manevi danışmanlar da Kur'an Kursu öğreticisi veya İmam-Hatip olarak göreve başlayanlardan seçilmiştir. Bu alanda tam zamanlı çalışanlara ihtiyaç duyulmaktadır. Ayrıca gençlik çalışmalarında çalışacak kişilerin uzmanlaşmaya ihtiyacı vardır. Görev yapacaklara belirli periyotlarla eğitimler verilmelidir. Hizmet içi eğitim programında liderlik, etkili iletişim, hitabet, dijital okur yazarlığı gibi eğitimler tercih edilerek gençlik çalışmalarında nitelik bakımından daha iyi sonuçlar elde edilebilir.

Araştırmada DGM faaliyetlerinden yararlanan katılımcıların %94'ü “Diyanet Gençlik Merkezi'nin bir parçası olmak beni daha iyi hissettiriyor.”, %93'ü “Diyanet Gençlik Merkezi'ni tanımış olmak hayatıma olumlu katkı sağladı.”, %81'i “Daha sosyal bir birey olmama katkı sağladı.”, %80'i “İletişim becerilerimin gelişmesine katkı sağladı.” ve “Uyku, ders, yemek gibi dışında kalan serbest zamanlarımı daha verimli planlamama olumlu katkı sağladı.” ifadelerine “Tamamen Katılıyorum” veya

¹⁰⁹ Gediz, *Batı Akdeniz Bölgesi Gençlik Merkezleri Analizi*, 108; Özkan, *Gençlik Merkezlerindeki Memnuniyet Düzeylerinin İncelenmesi*, 27.

“Katılıyorum” yanıtlarını vermiştir. Gediz’in çalışmasına katılım sağlayanların %77,4’ü “Gençlik Merkezinin bir parçası olmak beni daha iyi hissettiriyor.”, %73,9’u “Gençlik Merkezini tanımış olmak hayatıma olumlu katkı sağladı.”, %74’ü “Daha sosyal bir birey olmam noktasında olumlu katkı sağladı.”, %69,5’i “İletişim becerilerimin gelişmesine katkı sağladı.” ve %71,2’si “Serbest zamanlarımı daha verimli planlamama olumlu katkı sağladı.” ifadelerini “Çok Yeterli” veya “Yeterli” şeklinde değerlendirmiştir.¹¹⁰ Bu sonuçlara göre DGM’lerdeki memnuniyetin düzeyi diğer gençlik merkezlerinden daha yüksek olduğu söylenebilir.

Diğer bir husus ise bazı müftülüklerin gençlik çalışmalarına ehemmiyet verirken bazı müftülüklerin daha çok 4-6 yaş gruba yönelik faaliyetlere ağırlık verdiği görülmektedir. Bu tutum DGM’lere ayrılan bütçeye de yansıdığı düşünülmektedir. Örneğin Bağcılar Müftülüğü DGM’de gençlere sadece çay ikramı verildiği gözlemlenmiştir. Çoğu DGM’de giderlerin mahalle esnaflarının, cami cemaatinin ve hayırseverlerin bağışlarıyla karşıladıkları gözlemlenmiş, görevlilerden alınan bilgi ile de bu durum teyid edilmiştir. Bir diğer husus destek personel yetersizliğidir. Saha ziyaretinde lavabo temizliği, merkezi açma kapama, ikram servisi gibi konularda sıkıntı çekildiği gözlemlenmiştir. Ayrıca inşaat ve tadilat noktasında da desteğin yeterli derecede olmadığı görülmektedir. Bu üç husus 2021 yılında Gençlik Merkezleri Çalıştay’ında “Finansal Problemler” ve “DGM Donanımı” başlığı altında müzakere edilmiştir. Fakat bir çözüme kavuşturulamadığı söylenebilir. Toplumda geniş bir kesimi temsil eden gençlere yönelik faaliyetlerin daha verimli hale getirilmesi için bütçe imkânlarının artırılmasının faydalı olacağı değerlendirilmektedir.

Araştırmanın hipotezlerine bakıldığında “Diyanet Gençlik Merkezindeki faaliyetlerin gençlere en önemli katkısı dinî ve manevi gelişim noktasındadır.” hipotezinin doğrulandığı görülmektedir. Araştırma bulguları, DGM faaliyetlerinin katılımcıların birinci sırada dinî gelişimine (%28), ikinci sırada ise manevi gelişimine (%23) katkı sunduğunu göstermiştir. “Diyanet Gençlik Merkezinde verilen dinî eğitimler noktasında gençlerin memnuniyet düzeyi yüksektir.” şeklindeki hipotez de doğrulanmıştır; çünkü veriler dinî içerikli eğitim ve faaliyetlerden memnuniyet düzeyinin yüksek (yaklaşık olarak %80) olduğunu göstermiştir. “Diyanet Gençlik Merkezinde

¹¹⁰ Gediz, *Batı Akdeniz Bölgesi Gençlik Merkezleri Analizi*, 109.

yürütülen sosyal faaliyetler noktasında gençlerin memnuniyet düzeyi düşüktür.” hipotezinin ise kısmen doğrulandığı söylenebilir. Zira veriler, katılımcıların sosyal faaliyetlerden memnun (yaklaşık olarak %60) olduğunu göstermiştir. Dördüncü hipotezi ifade eden “Diyanet Gençlik Merkezinin fiziki kapasitesi dinî eğitimlerin gerçekleştirilebilmesi için yeterli düzeydedir.” hipotezi de doğrulanmıştır. Zira katılımcılar DGM’nin fiziki kapasitesini dinî eğitimlerin gerçekleştirilebilmesi için yeterli (%89) bulmuştur. Beşinci hipotez ise “Diyanet Gençlik Merkezinin fiziki kapasitesi sosyal faaliyetlerin gerçekleştirilebilmesi için yeterli düzeyde değildir.” şeklindedir ve katılımcılar büyük oranda (%83) DGM’nin fiziki kapasitesini sosyal faaliyetlerin gerçekleştirilebilmesi için yeterli bulduğu için bu hipotez, doğrulanmamıştır. Altıncı hipoteze karşılık gelen, “Diyanet Gençlik Merkezinde gerçekleştirilen faaliyetler gençlerin kişisel gelişimine katkı sunmamaktadır.” ifadesi de araştırma verileri, DGM faaliyetlerinin gençlerin kişisel gelişimine katkı sunduğunu (%93) gösterdiği için doğrulanmamıştır. Yedinci hipotez, “Diyanet Gençlik Merkezindeki öğretmenlerin/öğreticilerin mesleki yeterliliği gençler tarafından yeterli bulunmamaktadır.” şeklindedir ve araştırma verileri, gençlerin büyük çoğunluğunun (%94) öğretmenlerin/öğreticilerin mesleki yeterliliğini “çok yeterli” veya “yeterli” şeklinde değerlendirdiğini gösterdiği için doğrulanmamıştır.

Bu çalışma ile katılımcıların Diyanet Gençlik Merkezlerinde gerçekleştirilen dinî içerikli eğitimler ve sosyal faaliyetlere genel bakışının ortaya konulması amaçlanmıştır. Ulaşılan bulgular yıllık faaliyet programlarının ve dinî içerikli eğitimlerin müfredatlarının eğitim ve yaş düzeyine uygunluğu ve materyal geliştirme süreçleri hususunda daha detaylı araştırmalar yapılması gerektiğini göstermektedir. Manevi Danışmanlık ve Rehberlik ve Din Psikolojisi alanında çalışma yapanlar DGM’lerdeki dinî eğitim ve faaliyetlere katılım sağlayanların manevi gelişimi ve spirüel iyi oluş halini; spor alanıyla ilgili çalışma sürdürenler ise Diyanet Gençlik Merkezlerinde verilen sportif faaliyetleri inceleyebilir.

Diyanet Gençlik Merkezi faaliyetlerine katılan gençlerin beklenti ve memnuniyet düzeyleri ile ilgili yaptığımız araştırmada ortaya çıkan sonuçlar şu şekilde özetlenebilir:

1. DGM’nin standart bir yaş sınırı olmadığı belirlenmiştir. Standart bir üyelik yaşı olmadığı için ilkökul çağı yaş grubunun da DGM faaliyetlerinden yararlandığı tespit edilmiştir.

2. Bazı DGM’lerde her yaş grubuna ve hem kız hem de erkek öğrencilere yönelik faaliyetler bulunmadığı tespit edilmiştir. Yani, yaş grubu ve cinsiyet açısından hizmet standardı bulunmamaktadır.
3. DİB tarafından DGM’lere yönelik bir mevzuat hazırlanmadığı ve buna bağlı olarak DGM’lerin müftülükler tarafından idare edildiği tespit edilmiştir. Dolayısıyla DGM sorumluları faaliyet takvimi hazırlama, bütçe yönetimi, personel yönetimi gibi konularda nasıl bir yol izleyeceği noktasında sıkıntılar yaşayabilmektedir.
4. DİB kendi personellerini gençlik çalışmalarında görevlendirmektedir. Bu durum ise hem gençlik çalışmalarının hem de sıralanan bu görevlerin yerine getirilmesinde verimi düşürdüğü gözlemlenmiştir.
5. Bazı müftülüklerin gençlik çalışmalarına gereken özeni göstermediği tespit edilmiştir. Bu tutum da DGM’lerin gereksinimlerinin (bütçe, destek personel, inşaat, tadilat) karşılanmamasına neden olmaktadır.
6. DGM’lerin tanıtımının ve faaliyetlerin duyurusunun yeterli düzeyde olmadığı ve iyi bir sosyal medya yönetimi desteği gerektiği fark edilmiştir.
7. Araştırmaya katılım sağlayanlar genel olarak DGM hizmetlerinden memnundur. Dinî içerikli eğitimlerdeki memnuniyet sosyal faaliyetlerdeki memnuniyete oranla daha yüksektir.
8. Katılımcıların DGM’de hafta içi ve hafta sonu olmak üzere haftada toplamda 5 saatten az vakit geçirdiği tespit edilmiştir.
9. Katılımcıların büyük çoğunluğu DGM’de bulunmasının kendisini iyi hissettirdiğini, DGM’yi gençlere tavsiye ettiğini ve bu merkezleri tanımının kendi hayatına olumlu etkisi olduğunu belirtmiştir.
10. Katılımcıların sosyalleşme süreçlerinin ve dinî bilgiler noktasındaki eksikliği gidermeye yönelik motivasyonlarının DGM’lerdeki faaliyetlere katılımlarında belirleyici olduğu görülmüştür.
11. DGM’lerin faaliyetlerinin duyurulmasında yakın çevrenin ve akran etkileşiminin etkili olduğu görülmüştür.

Diyanet Gençlik Merkezi faaliyetlerine katılan gençlerin beklenti ve memnuniyet düzeyleri ile ilgili yaptığımız araştırmada ortaya çıkan sonuçlar dikkate alınarak şu öneriler sunulabilir:

1. “Yaygın Din Eğitimi Daire Başkanlığı” altında “Gençlik Çalışmaları Birimi” adında bir alt birim oluşturulabilir. Böylelikle faaliyetlerin planlanması, program içeriğinin oluşturulması, gerekli materyallerin geliştirilmesi ve dağıtılması, DGM’lerin denetlenmesi, bütçe ve personel yönetiminin sağlanması gibi konularda daha sistemli çalışmalar yürütülebilir.
2. “Gençlik Çalışmaları Birimi” kurulduğu takdirde yıllık faaliyet ve eğitim programlarının oluşturulması adına uzman akademisyenlerden bir danışma kurulu oluşturulabilir. Bu kurul; 11-14 yaş, 15-18 yaş, 18-25 yaş ve mezun gençler için olmak üzere toplamda 4 yaş grubuna yönelik ayrı ayrı faaliyet takvimi hazırlayabilir.
3. DGM sorumluları, il ve ilçe gençlik koordinatörlerinin DİB’in kendi kadrosunda var olan personellerden seçilmek yerine müstakil kadro tahsisi yapılarak eleman alınabilir. İl gençlik koordinatörlüğü, ilçe gençlik koordinatörlüğü, Diyanet Gençlik Merkezi sorumlusu ve manevi danışman olmak üzere toplamda 4 yeni kadro açılabilir. Bu görevlere DHBT sınavı puanına ek olarak eğitimin, tecrübenin, kabiliyetin ve niteliğin ön planda tutulacağı bir mülakatla alım yapılabilir. Süreçte verimliliği arttırmak için adayların özgeçmişinde özellikle STK’larda görev alıp almadığı hususu da göz önünde bulundurulabilir. Eğitim noktasında ise Din Eğitimi, Manevi Danışmanlık ve Rehberlik, Sivil Toplum Kuruluşların Yönetimi ve Aile Danışmanlık ve Rehberlik alanında yüksek lisans yapanların öncelikli tercihi değerlendirilebilir.
4. Gençlik çalışmalarında uzun süre tecrübe sahibi STK’larla tecrübe paylaşımı talep edilebilir.
5. Süreçte DGM sorumluları, gençlerin soru ve sorunlarına dair konularda sistemli hizmet içi eğitimlere tabi tutulabilir.
6. Başkanlık tarafından sosyal medya platformlarında gençlik çalışmalarının tanıtılmasından il ve ilçe gençlik koordinatörleri sorumlu tutulmuştur. Bu koordinatörlüklerin altına ise “sosyal medya sorumlusu” tayin edilmiştir. Teorik

açından doğru bir yol izlense de pratiğe yansması noktasında iyileştirilmesi gereken hususlar olduğu görülmektedir. Her gençlik koordinatörlüğü ekibinde sosyal medya yönetiminde ve içerik üretiminde yeteneği ve yetkinliği olan personeller olmayabilir. Yapılan çalışmaları sosyal medyada daha görünür kılmak adına sosyal medya sorumlusu seçiminde alternatif yollar tercih edilebilir. Örneğin TDV öğrenci bursundan yararlanan ve medyaya dair lisans eğitimine devam eden 2., 3. veya 4. sınıf öğrenciler bu iş için seçilebilir. Ya da TDV öğrenci bursundan yararlanmasa bile gençlik koordinatörlüklerin sosyal medya hesaplarından ilana çıkılıp mülakatla seçilen kişiye burs sağlanabilir. Böylelikle hem öğrencilere kendi alanında staj hem de burs imkânı sağlanmış olur. Sosyal medya sorumlularına üç ayda bir hizmet içi eğitimi kampı yapılarak dönemlik sosyal medya stratejileri belirlenebilir ve daha kaliteli içeriklerin oluşturulmasına katkı sağlayabilir.

7. DİB gençlere yönelik TV ve radyo yayınlarını arttırarak DGM’lerde bu programlar müzakere edilebilir. Böylelikle gençlerden sağlanan dönütlere göre DİB gençlik yayıncılığında iyileştirilmeye gidilebilir.

KAYNAKLAR

- Albayrak, Bünyamin (ed.). *Cami Görevlilerinden Örnek Projeler*. İzmir: Diyanet İşleri Başkanlığı, 1. Basım, 2020.
- Aşık Ev, Hacer. “Kavramsal Çerçeve”. *Din Eğitimi*. ed. Hasan Dam. 12-32. İstanbul: Lisans Yayıncılık, 3.Basım, 2021.
- Baz, Zeynep Türkan. *Yaygın Din Eğitimi Açısından Diyanet İşleri Başkanlığı Takvimlerinin Değerlendirilmesi (2008 ve 2018 Takvimleri)*. Antalya: Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2020.
- Bulut, Mehmet. “Yaygın Din Eğitimi”. *Diyanet İlmî Dergi* 29/3 (Temmuz-Ağustos-Eylül 1993), 3-9.
- Demirci, Ahmet Bilal. *Gençlik ve Spor Bakanlığına Bağlı Gençlik Merkezi Hizmetlerinin Algısı: Kocaeli ve Sakarya Örneği*. Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019.
- DİB, Diyanet İşleri Başkanlığı. *2022 Yılı İdare Faaliyet Raporu*. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı, 2023. Erişim 12 Aralık 2023. <https://stratejigelistirme.diyanet.gov.tr/Documents/2022%20Y%C4%B1%C4%B1%20Faaliyet%20Raporu.pdf>
- DİB, Diyanet İşleri Başkanlığı. *2023 Yılı İdare Faaliyet Raporu*. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı, 2023. Erişim 7 Nisan 2024. <https://stratejigelistirme.diyanet.gov.tr/Documents/2023%20Y%C4%B1%C4%B1%20Faaliyet%20Raporu.pdf>
- DİB, Diyanet İşleri Başkanlığı. “4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları Öğretim Programları”. Erişim 28 Ağustos 2023. <https://egitimhizmetleri.diyanet.gov.tr/Documents/4-6%20Ya%C5%9F%20Grubu%20Kuran%20kurslar%C4%B1%20%C3%96%C4%9Fretim%20Program%C4%B1-2022.pdf>
- DİB, Diyanet İşleri Başkanlığı. “7-10 Yaş Grubu Kur'an Kursları Öğretim Programları”. Erişim 28 Ağustos 2023. <https://egitimhizmetleri.diyanet.gov.tr/Documents/7-10%20Ya%C5%9F%20Grubu%20Kur'an%20Kurslar%C4%B1%20%C3%96%C4%9Fretim%20Program%C4%B1-2022.pdf>
- DİB, Diyanet İşleri Başkanlığı. “Dinî Yayınlar Genel Müdürlüğü Tanıtım”. Erişim 5 Eylül 2023. <https://diniyayinlar.diyanet.gov.tr/sayfa/53/tanitim>
- DİB, Diyanet İşleri Başkanlığı. “Diyanet İşleri Başkanlığı Teşkilat Şeması”. Erişim:22 Ağustos 2023. <https://www.diyanet.gov.tr/tr-TR/Kurumsal/TeskilatSemasi/4>
- DİB, Diyanet İşleri Başkanlığı. “Eğitim Hizmetleri Genel Müdürlüğü Tanıtım”. Erişim 22 Ağustos 2023. <https://egitimhizmetleri.diyanet.gov.tr/sayfa/53/tanitim>

- DİB, Diyanet İşleri Başkanlığı. “Gençliğe Yönelik Yaz Kur’an Öğretim Programı”. Erişim 29 Şubat. <https://egitimhizmetleri.diyaret.gov.tr/Documents/Gen%C3%A7lige%20Y%C3%B6nelik%20Yaz%20Kuran%20Kurslar%C4%B1%20%C3%96%C4%9Fretim%20Program%C4%B1-2022.pdf>
- DİB, Diyanet İşleri Başkanlığı. “İhtiyaç Odaklı Kur’an Kursları Gençliğe Yönelik Öğretim Programı”. Erişim 28 Ağustos 2023. <https://egitimhizmetleri.diyaret.gov.tr/Documents/%C4%B0htiya%C3%A7%20Odakli%C4%B1%20Kur%E2%80%99an%20Kurslar%C4%B1%20Gen%C3%A7lige%20Y%C3%B6nelik%20%C3%96%C4%9Fretim%20Program%C4%B1-2023.pdf>
- DİB, Diyanet İşleri Başkanlığı. “Yaygın Din Eğitimi Daire Başkanlığı”. Erişim:22 Ağustos 2023. <https://egitimhizmetleri.diyaret.gov.tr/sayfa/50/yaygin-din-egitimi-daire-baskanligi>
- DİBDHGM, Diyanet İşleri Başkanlığı Din Hizmetleri Genel Müdürlüğü. *Din Hizmetleri Raporu 2011*. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı, 2012. Erişim 4 Aralık 2023. <https://dinhizmetleri.diyaret.gov.tr/Documents/2011%20Din%20Hizmetleri%20Raporu.pdf>
- DİBDHGM, Diyanet İşleri Başkanlığı Din Hizmetleri Genel Müdürlüğü. *Din Hizmetleri Raporu 2012*. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı, 2013. Erişim 4 Aralık 2023. <https://dinhizmetleri.diyaret.gov.tr/Documents/2012%20Din%20Hizmetleri%20Raporu.pdf>
- DİBDHGM, Diyanet İşleri Başkanlığı Din Hizmetleri Genel Müdürlüğü. *Din Hizmetleri Raporu 2013*. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı, 2014. Erişim 4 Aralık 2023. <https://dinhizmetleri.diyaret.gov.tr/Documents/2013%20Din%20Hizmetleri%20Raporu.pdf>
- DİBDHGM, Diyanet İşleri Başkanlığı Din Hizmetleri Genel Müdürlüğü. *Din Hizmetleri Raporu 2014*. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı, 2015. Erişim 5 Aralık 2023. <https://dinhizmetleri.diyaret.gov.tr/Documents/2014%20Din%20Hizmetleri%20Raporu.pdf>
- DİBDHGM, Diyanet İşleri Başkanlığı Din Hizmetleri Genel Müdürlüğü. *Din Hizmetleri Raporu 2015*. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayın Matbaacılık, 2016. Erişim 5 Aralık 2023. <https://dinhizmetleri.diyaret.gov.tr/Documents/2015%20Din%20Hizmetleri%20Raporu.pdf>
- DİBDHGM, Diyanet İşleri Başkanlığı Din Hizmetleri Genel Müdürlüğü. *Din Hizmetleri Raporu 2016*. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayın Matbaacılık, 2017. Erişim 5 Aralık 2023. <https://dinhizmetleri.diyaret.gov.tr/Documents/2016%20Din%20Hizmetleri%20Raporu.pdf>

- DİBDHGM, Diyanet İşleri Başkanlığı Din Hizmetleri Genel Müdürlüğü. *Din Hizmetleri Raporu 2017*. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı, 2019. Erişim 5 Aralık 2023. <https://dinhizmetleri.diyanet.gov.tr/Documents/2017%20D%C4%B0N%20H%C4%B0ZMETLER%C4%B0%20RAPORU.pdf>
- DİBDHGM, Diyanet İşleri Başkanlığı Din Hizmetleri Genel Müdürlüğü. *Din Hizmetleri Raporu 2018*. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı, 2019. Erişim 6 Aralık 2023. <https://dinhizmetleri.diyanet.gov.tr/Documents/2018%20D%C4%B0N%20H%C4%B0ZMETLER%C4%B0%20RAPORU.pdf>
- DİBDHGM, Diyanet İşleri Başkanlığı Din Hizmetleri Genel Müdürlüğü. *Din Hizmetleri Raporu 2019*. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı, 2019. Erişim 7 Aralık 2023. <https://dinhizmetleri.diyanet.gov.tr/ResimKitapligi/2019%20Din%20Hizmetleri%20Raporu14102020.pdf>
- DİBDHGM, Diyanet İşleri Başkanlığı Din Hizmetleri Genel Müdürlüğü. *Din Hizmetleri Raporu 2020*. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı, 2020. Erişim 10 Aralık 2023. <https://dinhizmetleri.diyanet.gov.tr/Documents/2020%20Din%20Hizmetleri%20Raporu.pdf>
- DİBDHGM, Diyanet İşleri Başkanlığı Din Hizmetleri Genel Müdürlüğü. *Din Hizmetleri Raporu 2021*. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı, 2022. Erişim 12 Aralık 2023. <https://dinhizmetleri.diyanet.gov.tr/ResimKitapligi/2021%20Din%20Hizmetleri%20Raporu%20kboyut.pdf>
- DİBGÇYN, Diyanet İşleri Başkanlığı Görev ve Çalışma Yönergesi. Türkiye: Diyanet İşleri Başkanlığı, 2021. Erişim 28 Ağustos 2023. <https://hukukmusavirligi.diyanet.gov.tr/Documents/G%C3%B6rev%20ve%20%C3%87al%C4%B1%C5%9Fma%20Y%C3%B6nergesi.pdf>
- DİBGENÇÇYN, Diyanet İşleri Başkanlığı Gençlik Çalışmaları Yönergesi. Türkiye: Diyanet İşleri Başkanlığı, 2018. Erişim 5 Ekim 2023. <https://hukukmusavirligi.diyanet.gov.tr/Documents/Diyanet%20%C4%B0%C5%9Fleri%20Ba%C5%9Fkanl%C4%B1%C4%9F%C4%B1%20Gen%C3%A7lik%20%C3%87al%C4%B1%C5%9Fmalar%C4%B1%20Y%C3%B6nergesi.pdf>
- DİBİM, Diyanet İşleri Başkanlığı İstanbul Müftülüğü. *İstanbul Diyanet Gençlik 2022 Yılı Faaliyet Raporu*. İstanbul, 2022.
- DİBKEÖYKÖPPY, Diyanet İşleri Başkanlığı Kur'an Eğitim ve Öğretimine Yönelik Kurslar İle Öğrenci Yurt ve Pansiyonları Yönergesi. Türkiye: Diyanet İşleri Başkanlığı, 2022. Erişim:28 Ağustos 2023. <https://hukukmusavirligi.diyanet.gov.tr/Documents/Diyanet%20%C4%B0%C5%9Fleri%20Ba%C5%9Fkanl%C4%B1%C4%9F%C4%B1%20Kur'an%20E%C4%9Fitim%20ve%20%C3%96%C4%9Fretimine%20Y%C3%B6nelik%20Kurslar%20%C4%B0le%20%C3%96%C4%9Frenci%20Yurt%20ve%20Pansiyonlar%C4%B1%20Y%C3%B6nergesi.pdf>

- DİBR, Diyanet Radyo. “Gençler Soruyor”. Erişim 29 Şubat. <https://diyanetradyo.com/gencler-soruyor>
- DİBTv, Diyanet TV. “Üniversite Öğrencilerine Manevi Rehber” Erişim 29 Şubat. <https://diyanet.tv/universite-ogrencilerine-manevi-rehber>
- DİBTv, Diyanet TV. “Genç İlahiyat”. Erişim 29 Şubat. <https://diyanet.tv/genc-ilahiyat>
- DİBTv, Diyanet TV. “Ülkem İçin Ben De Varım”. Erişim 29 Şubat. <https://diyanet.tv/ulkem-icin-bende-varim>
- Ekici, Kübra Kamer. “Diyanet İşleri Başkanlığı Tarafından Uygulanan Gençliğe Değer Projesinin Din Eğitimi Kapsamında Değerlendirilmesi”, *Bartın Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Dergisi* 17 (Haziran 2022), 38-60.
- Erdoğan Tarakçı, İnci (ed.). *Disiplinlerarası Yaklaşımlarla Kadın Çalışmaları 2*. İstanbul: Efe Akademik Yayıncılık, 1. Basım, 2023.
- Gediz, Süleyman. *Kamu Hizmeti Olarak Rekreasyon Etkinlikleri Kapsamında Gençlik Hizmetleri ve Spor İl Müdürlükleri Batı Akdeniz Bölgesi Gençlik Merkezleri Analizi*. Antalya: Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2012.
- GSBŞGB, Gençlik ve Spor Bakanlığı Strateji Geliştirme Dairesi Başkanlığı. *T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı 2017 Yılı Faaliyet Raporu*, 2018. Erişim 4 Mayıs 2024. <https://sgb.gsb.gov.tr/Public/Edit/images/SGB/012014/2017%20Faaliyet%20Raporu.pdf>
- Gül, Ali. “Diyanet Gençlik Merkezlerinde Yürütülen Değerler Eğitimi Çalışmalarının Öğretmen, Öğrenci, Veli ve Diyanet İşleri Başkanlığı Personeli Görüşleri Çerçevesinde İncelenmesi”. *Mevzu: Sosyal Bilimler Dergisi*, 10 (Eylül 2023), 543-583.
- Güneş, Firdevs. *Yetişkin Eğitimi (Halk Eğitimi)*. Ankara: Ocak Yayınları, 1996.
- Özer, Mehmet Fatih. “Türkiye’de Din Eğitimi”. *İslam Dünyasında Din Eğitimi ve Öğretimi Bildiriler Kitabı*. ed. Abdulkadir Sylk – Esen Sezen Kılıç. 279-293. (26-27 Aralık 2014). Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayın Matbaacılık, 2014.
- Karagöz, Ali. *Gençlik Merkezi Faaliyetlerine Katılan Bireylerin Beklenti ve Memnuniyet Düzeylerinin İncelenmesi: Kayseri İli Örneği*. Kayseri: Erciyes Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2023.
- Koç, Ahmet. “Diyanet İşleri Başkanlığı ve Yaygın Din Eğitimi”. *Din Hizmetleri ve Din Eğitiminde Türkiye Tecrübesi*. 113-172. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2.Basım, 2020.
- METK, Milli Eğitim Temel Kanunu. Resmî Gazete 14574 (24 Haziran 1973). Erişim 19 Mart 2024.

<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=1739&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>

Özkan, Mehmet. *Gençlik Merkezlerinde Yapılan Faaliyetlere Katılan Bireylerin Memnuniyet Düzeylerinin İncelenmesi*. Burdur: Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2016.

Şer'iyye ve Evkaf Vekaleti, Şer'iyye ve Evkaf ve Erkan-ı Harbiyye-i Umumiye Vekaletlerinin İlgasına Dair Kanun (Kanun No. 429) *Resmî Ceride* 63 (6 Mart 1342). Erişim 22 Ağustos 2023.
https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc002/kanuntbmmc002/kanuntbmmc00200429.pdf

Yıldız, Metin. *Belediyelere Ait Gençlik Merkezlerinde Etkinliklere Katılan Bireylerin Serbest Zaman Doyum Düzeyleri, Memnuniyet ve Beklenti Düzeylerinin İncelenmesi*. Elâzığ: Fırat Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, 2019.

EKLER

EK-1: Anket Formu

DİYANET GENÇLİK MERKEZLERİ FAALİYETLERİNE YÖNELİK KATILIMCI GÖRÜŞLERİ ANKET FORMU

Değerli Katılımcı,

Bu anket İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalında yürütülen yüksek lisans tezi çalışması kapsamında veri toplamak amacıyla kullanılacaktır. Bu araştırma Diyanet İşleri Başkanlığına bağlı İstanbul ilinde faaliyet yürüten Gençlik Merkezleri'nde düzenlenen faaliyetlerin verimliliğine dair gençlerin görüşlerini tespit etmeyi amaçlamaktadır. Çalışmamızın amacına ulaşabilmesi için sizin samimi ve doğru cevaplarınız çalışmamıza büyük katkı sağlayacaktır. Toplanan bilgiler, bilimsel araştırma dışında bir amaçla kullanılmayacaktır. Bu nedenle anket formuna adınızı ve soyadınızı yazmayınız. Çalışmamıza gösterdiğiniz ilgiden dolayı teşekkür ederiz.

İlayda EKER
İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Felsefe ve Din Bilimleri
Yüksek Lisans Öğrencisi

1. Aşağıdaki boşlukları uygun şekilde doldurunuz.

- Yaşınız:
- Cinsiyetiniz:
☐Kadın ☐Erkek
- Öğrencilik durumunuz:
☐ Bitti ☐Devam ediyor
- Öğrenciliğiniz devam ediyorsa nerede öğrenim görüyorsunuz?
Bunlara seçenekler ekleyelim:
☐ Ortaokul
☐ İmam-Hatip Ortaokulu
☐ Anadolu Lisesi
☐ Fen Lisesi
☐ Anadolu İmam-Hatip Lisesi
☐ Açık Lise
☐ Üniversite Ön Lisans (Örgün 2 yıllık) (Lütfen bölümünüzü yazınız:.....)

- ☐ Üniversite Ön Lisans (Açıköğretim 2 yıllık) (Lütfen bölümünüzü yazınız:.....)
- ☐ Üniversite Lisans (Örgün 4 yıllık) (Lütfen bölümünüzü yazınız:.....)
- ☐ Üniversite Lisans (Açıköğretim 4 yıllık) (Lütfen bölümünüzü yazınız:.....)
- ☐ Üniversite Lisansüstü (Yüksek Lisans) (Lütfen alanınızı yazınız:.....)
- ☐ Üniversite Lisansüstü (Doktora) (Lütfen alanınızı yazınız:.....)

2. Diyanet Gençlik Merkezinin faaliyetlerine katılma gerekçeniz:

(Lütfen en çok 3 şikkı işaretleyiniz.)

- ☐ Dinî bilgilerimdeki eksikliği gidermek için.
- ☐ Sosyalleşmek ve yeni arkadaşlar edinmek için.
- ☐ Kendimi dil, sanat gibi alanlarda geliştirmek için.
- ☐ İş görüşmelerinde kullanacağım CV(Özgeçmiş) dosyamda bulunması için.
- ☐ Boş vakitlerimi değerlendirmek için.
- ☐ Bu merkezlerde yürütölen faaliyetleri merak ettiğim için.
- ☐ Manevi anlamda hissettiğim boşluğu doldurmak için.
- ☐ Diğer (Lütfen belirtiniz.)

3. Diyanet Gençlik Merkezinin faaliyetlerinden ilk olarak nasıl haberdar oldunuz?

- ☐ Aile/yakın çevremın yönlendirmesiyle,
- ☐ Arkadaşlarımdan duyarak,
- ☐ Diyanet Gençlik Merkezi tanıtımlarından öğrenerek (sunu, poster, stant, broşür vs.),
- ☐ Basından (TV, gazete, dergi vs.),
- ☐ Sosyal medya aracılığıyla (Instagram, Twitter, Facebook, İl/İlçe Müftölüğü Web Sitesi),
- ☐ Diğer (Lütfen yazınız.).....

4. Diyanet Gençlik Merkezine ne kadar süredir devam ediyorsunuz?

- ☐ 3 Ay'dan az. ☐ 4-6 ay. ☐ 7-12 ay. ☐ 1-2 yıl. ☐ 2 yıldan daha fazla.

5. Diyanet Gençlik Merkezinin yapacağı faaliyetlerden nasıl haberdar oluyorsunuz?

- ☐ SMS yoluyla,
- ☐ Mail yoluyla,
- ☐ Arkadaş çevrem aracılığıyla,
- ☐ Ailemin vasıtasıyla,
- ☐ Sosyal medya aracılığıyla,
- (Şayet sosyal medya aracılığıyla ise aşağıdaki hangi sosyal mecrayı haberdar olmak için araç olarak kullanmaktasınız?)
- ☐ Instagram,

- ☐ Facebook,
☐ Twitter,
☐ WhatsApp,
☐ Telegram.

☐ Diğer (Lütfen yazınız.).....

6. Diyanet Gençlik Merkezinde hafta içi toplamda ortalama kaç saat geçiriyorsunuz?

- ☐ 1 saatten az. ☐ 1-2 saat ☐ 3-5 saat ☐ 6-8 saat ☐ 9-10 saat ☐ 10 saatten fazla

7. Diyanet Gençlik Merkezinde hafta sonu toplamda ortalama kaç saat geçiriyorsunuz?

- ☐ 1 saatten az. ☐ 1-2 saat ☐ 3-5 saat ☐ 6-8 saat ☐ 9-10 saat ☐ 10 saatten fazla

8. Diyanet Gençlik Merkezinde ne tür faaliyetlere katılım gösterdiniz, lütfen yazınız?

.....
.....
.....
.....
.....
.....

9. Diyanet Gençlik Merkezinde açılmasını en çok istediğiniz kurs/atölye/faaliyet hangileridir? En fazla üç tane yazınız.

- 1)
2)
3)

10. Diyanet Gençlik Merkezinde gerçekleştirilen dinî içerikli eğitimler/faaliyetler yeterli mi? Lütfen puanlayınız.

Diyanet Gençlik Merkezi Tarafından Gerçekleştirilen Dinî İçerikli Eğitimler Hakkında	Çok Yeterli	Yeterli	Kararsız	Kısmen Yeterli	Yetersiz
Eğitimlerin Sayısı					
Konuların İlgi Çekiciliği					
İçeriğe Dair Öğretim Süreçleri					

Teorik Boyutu					
Pratik Boyutu					
İçeriğin Zenginliği					
Materyal Çeşitliliği					

11. Diyanet Gençlik Merkezinin size en önemli katkısı nedir?

- ☐ Dinî bilgilerimdeki eksikliği giderdi.
☐ Sosyalleşmemi ve yeni arkadaşlar edinmemi sağladı.
☐ Kendimi dil, sanat gibi alanlarda geliştirmemi sağladı.
☐ İş görüşmelerinde kullanacağım CV(Özgeçmiş) dosyamda bulunduracağım eğitimler verdi.
☐ Boş vakitlerimi değerlendirmeme yardımcı oldu.
☐ Manevi anlamda hissettiğim boşluğu dolduramamda katkı sağladı.
☐ Diğer(Lütfen belirtiniz.).....

12. Diyanet Gençlik Merkezinde verilen eğitimlerde eksik ya da olumsuz gördüğünüz hususlar var mı? Varsa bunlar neler, lütfen yazınız.

- ☐ Hayır.
☐ Evet (ise nelerdir?).....
.....
.....

13. Diyanet Gençlik Merkezinde gerçekleştirilen din eğitimi destekleyici faaliyetlerin yeterliliğini değerlendiriniz.

Diyanet Gençlik Merkezi Tarafından Gerçekleştirilen:	Çok Yeterli	Yeterli	Kararsızım	Kısmen Yeterli	Yetersiz
Atölyelerin Sayısı (Mutfak Atölyesi, Sanat Atölyesi vs.)					
Atölyelerin Niteliği					
Kitap Okuma Gruplarının Sayısı					
Kitap Okuma Gruplarının Niteliği					
Sanatsal ve Kültürel Faaliyetlerin Sayısı					
Sanatsal ve Kültürel Faaliyetlerin Niteliği					
Sportif Faaliyetlerin Sayısı					
Sportif Faaliyetlerin Niteliği					

14. Diyanet Gençlik Merkezinin fiziki yapısını, öğretici/eğitmenlerini ve genel olarak faaliyetlerin niteliğini değerlendiriniz.

Diyanet Gençlik Merkezinin:	Çok Yeterli	Yeterli	Kararsızım	Kısmen Yeterli	Yetersiz
Binanın Fiziksel Koşulları					
Ulaşımı					
Öğretici/Eğitmen Sayısı					
Öğretici/Eğitmenlerin Gençlerle İletişimi					
Öğretici/Eğitmenlerin Mesleki Yeterliliği					
Sınıf Ortamının Eğitime Uygunluğu					

15. Diyanet Gençlik Merkezine üye olmanız hayatınıza hangi düzeyde katkı sağladığını lütfen değerlendiriniz.

Diyanet Gençlik Merkezini Değerlendirir Misiniz?	Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Hiç Katılmıyorum
Diyanet Gençlik Merkezinin bir parçası olmak beni daha iyi hissettiriyor.					
Diyanet Gençlik Merkezini tanımış olmak hayatıma olumlu katkı sağladı.					
Hayatımda dine daha çok yer vermeye teşvik etmedi.					
Dinî bilgilerimdeki eksiklikleri gidermeme yardımcı oldu.					
Dinî eğitimlerle dinî daha kolay öğrenmeme ve anlamama yardımcı oldu.					
Diyanet Gençlik Merkezinde olmaktan memnun değilim.					
Diyanet Gençlik Merkezi'nin faaliyetlerine katılmak hayatıma olumsuz etkileri oldu.					
Hayatımda dine daha çok yer vermeye teşvik etti.					
İletişim becerilerimin gelişmesine katkı sağladı.					
Daha sosyal bir birey olmama katkı sağladı.					
Uyku, ders, yemek gibi dışında kalan serbest zamanlarımı daha verimli planlamama olumlu katkı sağladı.					
Diyanet Gençlik Merkezini gençlere tavsiye ederim.					

16. Diyanet Gençlik Merkezi kişisel gelişiminize katkı sağladı mı?

- ☐ Hayır.
- ☐ Evet (ise nelerdir?)
 - ☐ Kendimi daha iyi tanıdım.
 - ☐ Kendime daha çok değer verdim.
 - ☐ Özgüvenim gelişti.
 - ☐ Pozitif düşünme alışkanlığı kazandım.
 - ☐ İletişim becerim güçlendi.
 - ☐ Kitap okuma alışkanlığı kazandım.
 - ☐ Hayatımda kendime bir hedef belirlemeyi öğrendim.
 - ☐ Diğer. (Lütfen yazınız.)

17. Diyanet Gençlik Merkezi dinî gelişiminize katkı sağladı mı?

- ☐ Hayır.
- ☐ Evet (ise nelerdir?)
 - ☐ İbadetlerimi yapmaya daha çok özen gösterdim.
 - ☐ Maneviyatımın arttığını hissettim.
 - ☐ Daha duyarlı bir insan olmaya başladım.
 - ☐ Dinî bilgilerimde artış oldu.
 - ☐ Dinî daha iyi anladım.
 - ☐ Dinî daha çok sevmeye başladım.

18. Yukarıda belirtilenler dışında Diyanet Gençlik Merkezinden beklentileriniz var ise belirtiniz?

.....

EK-2: Katılımcı Bilgilendirme ve Onam Formu

KATILIMCI BİLGİLENDİRME VE ONAM FORMU

Sayın Katılımcımız,

İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Ana Bilim Dalı’nda yüksek lisans yapmaktayım. Doç. Dr. Ayhan ÖZ danışmanlığında “Diyanet İşleri Başkanlığına Bağlı Gençlik Merkezlerinin Yaygın Din Eğitiminde Yeri: İstanbul Örneği” adlı bir araştırma üzerinde çalışmaktayım. Bu araştırmanın amacı, Diyanet Gençlik Merkezleri’nde yürütülen faaliyetlerin etki ve verimliliğine dair buradan faydalanan siz gençlerin görüşlerini, memnuniyet düzeyinizi ve isteklerinizi ortaya koymak ve mevcut sorunların çözümüne dair çözüm önerileri geliştirmektir.

Yöneltilen anket sorularına vereceğiniz cevapların samimi olması çalışmamızın sonuçlarının doğruluğu açısından çok önemlidir. Bu çalışma sonucunda elde edilecek bilgilerin gizliliği korunacak ve sadece bilimsel çalışmalarda kullanılacaktır. Araştırmaya katılarak verdiğiniz destekten ötürü teşekkür ederim.

İlayda EKER
İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Felsefe ve Din Bilimleri Ana Bilim Dalı
Yüksek Lisans Öğrencisi

Yukarıdaki bilgilendirmeyi okudum ve anketin uygulanmasını onayladım.

Katılımcının Adı –Soyadı:

Tarih:

İmza:

EK-3: Veli Bilgilendirme ve Onam Formu

VELİ BİLGİLENDİRME VE ONAM FORMU

Sayın Velimiz,

İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Ana Bilim Dalı olarak Yüksek Lisans tezi kapsamında Doç. Dr. Ayhan ÖZ danışmanlığında “Diyanet İşleri Başkanlığına Bağlı Gençlik Merkezlerinin Yaygın Din Eğitiminde Yeri: İstanbul Örneği” adlı bir araştırma yapılmaktadır. Bu araştırmanın amacı, Diyanet Gençlik Merkezleri’nde yürütülen faaliyetlerin etki ve verimliliğine dair buradan faydalanan çocuklarınızın görüşlerini, memnuniyet düzeyini ve isteklerini ortaya koymak ve mevcut sorunların çözümüne dair çözüm önerileri geliştirmektir. Bu amaçla çocuklarınızın yönelttiğimiz anket sorularını cevaplamasına ihtiyaç duymaktayız. Çocuğunuzun cevaplayacağı soruların onun psikolojik gelişimine olumsuz etkisi olmayacağından emin olabilirsiniz. Bu çalışma sonucunda elde edilecek bilgilerin gizliliği korunacak ve sadece bilimsel çalışmalarda kullanılacaktır. Araştırmayla ilgili sorularınızı aşağıdaki e-posta adresini kullanarak bize yöneltebilirsiniz.

Araştırmamıza verdiğiniz destekten ötürü teşekkür ederim.

İlayda EKER
İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Felsefe ve Din Bilimleri Ana Bilim Dalı
Yüksek Lisans Öğrencisi

Yukarıdaki bilgilendirmeyi okudum ve bu araştırmaya çocuğum
.....’nın katılımcı olmasına izin veriyorum.

Veli Adı –Soyadı:

Tarih:

İmza:

EK-4: İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu Kararı

**İSTANBUL 29 MAYIS ÜNİVERSİTESİ
BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ KURULU
(Karar Sureti)**

Toplantı Tarihi: 19.12.2022

Toplantı Sayısı : 2022/13

KARAR NO: 2022/13-1: Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Yüksek Lisans Programı öğrencisi İlayda EKER'in "Diyanet İşleri Başkanlığına Bağlı Gençlik Merkezlerinin Yaygın Din Eğitiminde Yeri:İstanbul Örneği" konulu bilimsel çalışma ve araştırma yapmaya ilişkin talebi incelenmiş olup, yapılan değerlendirme sonucunda "Diyanet İşleri Başkanlığına Bağlı Gençlik Merkezlerinin Yaygın Din Eğitiminde Yeri:İstanbul Örneği" konulu bilimsel çalışmada etik açıdan bir sakınca olmadığına oybirliği ile karar verildi.

ASLI GİBİDİR
19.12.2022

Prof. Dr. Feridun M. EMECEN
Başkan

EK-5: Diyanet İşleri Başkanlığı Din Hizmetleri Genel Müdürlüğü İzin Kararı

T.C.
CUMHURBAŞKANLIĞI
Diyanet İşleri Başkanlığı
Din Hizmetleri Genel Müdürlüğü

Sayı : E-51551452-205-3370241
Konu : İlayda EKER'in Tez Çalışması Hk

30.01.2023

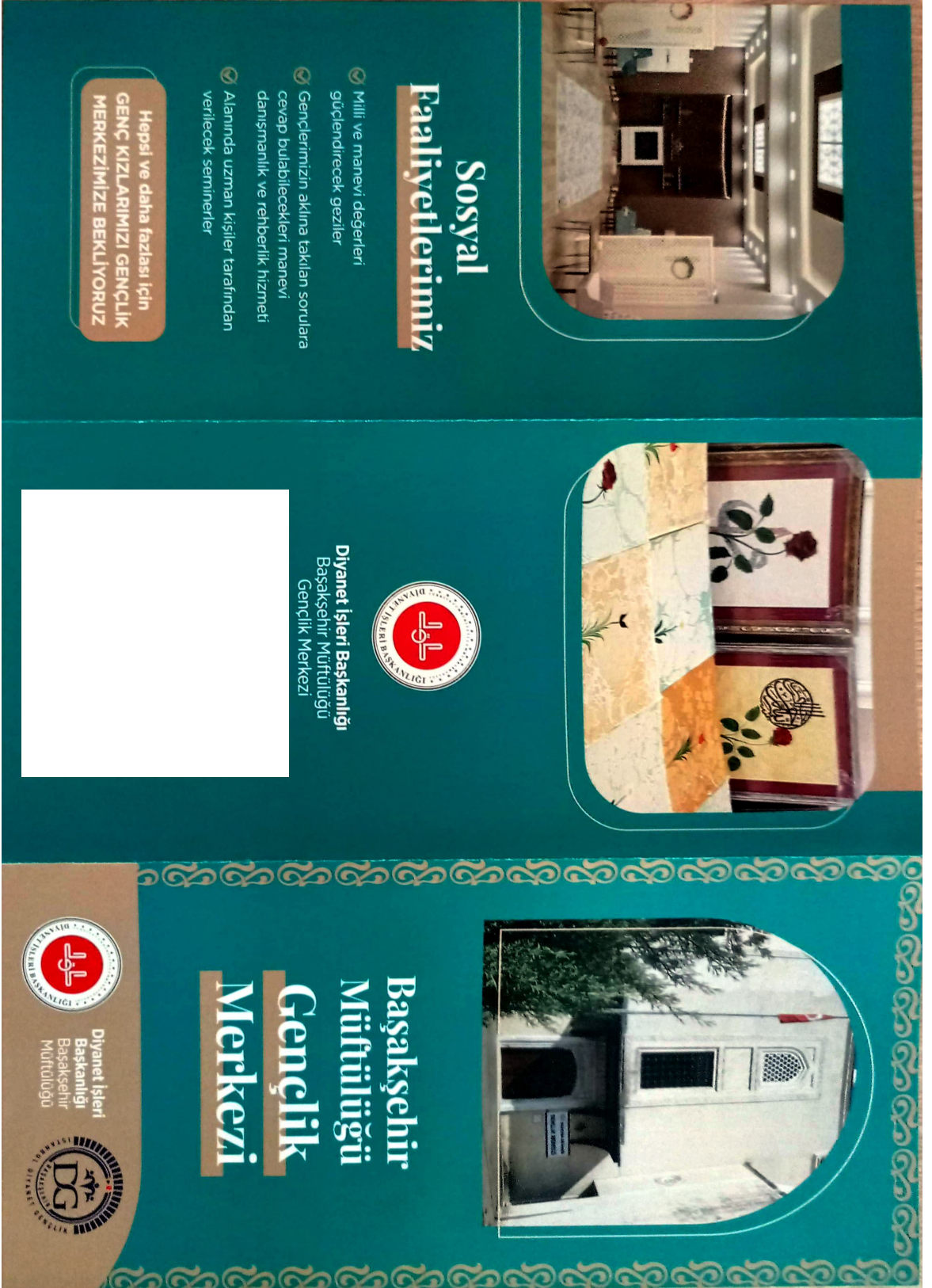
İSTANBUL 29 MAYIS ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE

İlgi : 10.01.2023 tarihli ve E-85315798-304.03-0000084361 sayılı yazınız.

Öğrenciniz İlayda Eker tarafından yürütülen "Diyanet İşleri Başkanlığına Bağlı Gençlik Merkezlerinin Din Eğitimindeki Yeri: İstanbul Örneği" başlıklı yüksek lisans tezi anket çalışmasının neticesinin kurumumuzla paylaşılması karşılığında, söz konusu anketin ilgi'de kayıtlı yazınız ve Ek'lerinde belirtilen mekanlarda uygulanmasında kurumumuzca bir beis görülmemiştir.

Bilgilerini saygılarımla rica ederim.

İdris YAVUZYİĞİT
Başkan a.
Din Hizmetleri Genel Müdürü V.

Etkinliklerimiz

- ✓ Kur'an-ı Kerim
- ✓ Tefsir
- ✓ Hadis
- ✓ İlmihâl
- ✓ Siyer
- ✓ İhya Okumaları
- ✓ Gönül Sohbetleri
- ✓ Makam Dersi
- ✓ Arapça
- ✓ Osmanlıca
- ✓ İngilizce
- ✓ Ebru
- ✓ Kanavice
- ✓ Ahşap Boyama
- ✓ Hat
- ✓ Pastacılık
- ✓ Pozitif Psikoloji
- ✓ Bilim Tarihi
- ✓ Disküsyon Dersi

Ders çalışmak ve kitap okumak için sessiz ve rahat okuma salonları

Keyifli muhabbet

Hosça vakit geçirmek ve muhabbet için nezih ve güvenli sohbet mekanları

BEŞİR AĞA AKADEMİ

2 YILLIK FAALİYET PLANI

DERS İÇERİKLERİ

- Kur'an-ı Kerim
- Akaid
- Kelam
- İslam Tarihi
- Arapça
- Hadis
- Akademik İngilizce
- Tefsir
- Hayatü's Sahabe vs.

SOSYAL FAALİYETLER

- Tarihi Yarımada Turu
- Kış Pikniği/Kocaeli Ormanya
- Güz Dönem Sonu Gezisi/Karadeniz Turu
- Bahar Dönemi İstanbul Turu
- Bahar Pikniği
- Yaz Gezisi/Doğu Anadolu Turu
- Bir sonraki yıl program tekrarlanacak.-
- 2 Yıl Sonunda Balkanlar Turu

DİĞER ETKİNLİKLER

- Her Ay Kitap Tahlili
- Her Ay Konferans
- Her Hafta Söyleşi
- Sabah Kahvaltısı ve Öğle Yemeği

EK-8: Beyoğlu Müftülüğü Bisiklet Kulübü Üyelik Formu Örneği (2023)

BEYOĞLU MÜFTÜLÜĞÜ BİSİKLET KULÜBÜ

- ÜYELİK FORMU -

Kulübünüze üye olmak istiyorum. Kimlik ve iletişim bilgilerim aşağıda yer almaktadır.
Taraşıma iletişim bilgilerimden yapılacak bilgilendirmeleri onaylıyorum.

T.C. KİMLİK NO

Adı Soyadı

Mesleđi

E-Posta Adresi

Cep Telefonu

Adres

EK-9: Veysel Karani Camii Diyanet Gençlik Merkezi'nin Resmî Açılış Belgesi

T.C.
GÜNGÖREN KAYMAKAMLIĞI
İlçe Müftülüğü

Sayı : 90730700-205-E.878028
Konu : Gençlik Merkezleri, Genç Ofisler ve
Okuma Salonları Hk.

10.12.2020

GÜNGÖREN KAYMAKAMLIĞINA

İlgi : a) İstanbul Valiliği (İl Müftülüğü)'nin 08.12.2020 tarih ve E-60928694-205-867631
sayılı yazısı.
b) Diyanet İşleri Başkanlığı Gençlik Çalışmaları Yönergesi.

Başkanlığımızca, milletimizin geleceği olan gençlerimize yönelik çeşitli programlar ve faaliyetler, planlı ve toplumun tüm kesimlerini kapsayıcı bir şekilde yürütülmektedir. Bu çalışmalarda amaç; gençlerin bilgi, ahlak, erdem, estetik, ruh güzelliği, adalet ve merhamet duygularıyla yetişmelerine, milletimizi bir araya getiren değerlerin nesilden nesile aktararak sürdürülmesine katkı sağlamaktır. Söz konusu hedeflerin hayata geçirilmesi bakımından Gençlik Merkezleri, Genç Ofisler ve Okuma Salonlarında yürütülen gençlik çalışmaları büyük önem arz etmektedir. Bu itibarla;

İlgi (b) Yönergenin 14. Maddesi (1-a)'nde "Diyanet Gençlik Merkezleri, Genç Ofisler ve Diyanet Okuma Salonları, ilgili Müftülüğün teklifi, mülki idare amirinin onayı ile Başkanlığın uygun görüşü üzere açılır." ifadesi yer almaktadır. Bu minvalde;

Müftülüğümüzün alt katında bulunan mekan ile Merter Veysel Karani Camii müştemilatı içerisinde yer alan mekanın Diyanet Gençlik Merkezi, Çok Amaçlı Salon ve Diyanet Okuma Salonu olarak açılabilmesi hususunu;

Olurlarınıza arz ederim.

Yunus BIÇAKCI
İlçe Müftüsü

OLUR
Zeyit ŞENER
Kaymakam

EK-10: Aynalı Çarşı Camii Diyanet Gençlik Merkezi'nin Resmî Açılış Belgesi

T.C.
FATİH KAYMAKAMLIĞI
İlçe Müftülüğü

Sayı : E-69342981-745.01.01-2335792
Konu : Aynalı Çeşme Camii Gençlik Merkezi

01.04.2022

FATİH KAYMAKAMLIĞINA

İlgi : Diyanet İşleri Başkanlığı Gençlik Çalışmaları Yönergesi.

Diyanet İşleri Başkanlığı Gençlik Çalışmaları Yönergesi' nin Madde 14,1 (a) bendine göre gençlik merkezleri, okuma salonu ve genç ofisler, Başkanlığın uygun görüşü üzerine ilgili müftülüğün teklifi, mülki idare amirinin onayı ile açılır, hükmü bulunmaktadır.

Bu sebepten; Gençlerin; bilgi, ahlak, erdem, estetik, ruh güzelliği, adalet ve merhamet duygusuyla yetişmelerine, milletimizi biraraya getiren değerlerin, insani haslet ve faziletlerin nesilden nesile aktarılacak üretilmesine katkı sağlayacak; gençlerin serbest zamanlarını çeşitli sosyal, kültürel, manevi ve sportif faaliyetlerle değerlendirilmesine vesile olacak, Aynalı Çeşme Camii Gençlik Merkezi olarak kullanılması hususunu;

Olurlarınıza arz ederim.

Hüseyin BAŞ
İlçe Müftüsü

OLUR
Kaan PEKER
Kaymakam

ÖZGEÇMİŞ

Adı, Soyadı	İlayda		EKER
Doğum Yeri ve Yılı			
Bildiği Yabancı Diller			
ve Düzeyi			
Eğitim Durumu	Başlama - Bitirme Yılı	Kurum Adı	
Lise			
Lisans	2016	2021	İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
Yüksek Lisans			
Doktora			
Çalıştığı Kurum/lar	Başlama - Ayrılma Yılı	Çalışılan Kurumun Adı	
1.			
2.			
3.			
Üye Olduğu Bilimsel ve Mesleki Kuruluşlar			
Katıldığı Proje ve Toplantılar			
Yayınlar:			
Diğer:			
İletişim (e-posta):			
Tarih		31/05/2024	
İmza			
Adı Soyadı		İlayda EKER	

